

ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗΣ
ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

Δρ. Ευγενία Βαθάκου

Δρ. Νικόλαος Κοιλάκος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Ι - ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
Η Κοινωνιολογία.....	5
Η Εκπαίδευση.....	9
Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης	10
Η Οικονομία.....	18
Η Φιλοσοφία.....	21
Η Ιστορία.....	22
Η Ψυχολογία	22
Η Ψυχανάλυση.....	23
ΜΕΡΟΣ ΙΙ	26
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ	26
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	26
ΕΝΟΤΗΤΑ 1η - Το «Δέντρο Προβλημάτων/Λύσεων»: ένα εργαλείο για την ανάλυση κοινωνικών προβλημάτων και τον σχεδιασμό δράσεων	27
ΕΝΟΤΗΤΑ 2η - Φτώχεια, Διαφορές & Ανισότητες στον Κόσμο.....	40
ΕΝΟΤΗΤΑ 3η - Οι αρνητικές συνέπειες της Παγκοσμιοποίησης.....	62
1. Αγώνας προς τον πάτο (race to the bottom).....	62
2. Αλλάξτε οπτική.....	76
ΕΝΟΤΗΤΑ 4η - Το νερό ως κοινωνικό αγαθό & αιτία κοινωνικών συγκρούσεων.....	81
ΕΝΟΤΗΤΑ 5η - Ειρηνική επίλυση διαφορών	89
Τρόποι επίλυσης συγκρούσεων	89
Ειρηνική Επίλυση Διαπροσωπικών Διαφορών σε 3 βήματα.....	96

ΜΕΡΟΣ Ι - ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ

Δρ. Κοιλιάκος Νικόλαος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο σύγχρονο πολιτικό, οικονομικό, πολιτισμικό και κοινωνικό πεδίο οι αβεβαιότητες και οι διακινδυνεύσεις διαρκώς ελλοχεύουν στα πλαίσια των αγορών, των κοινωνικών εξελίξεων, του φυσικού μας χώρου και των μεταλλαγών της εξουσίας (Ulrich Beck, *Risk Society: Towards a New Modernity*, 1992(1986) και Niklas Luh-mann, *Soziologie des Risikos* (1991). Επίσης σε παραλλάσσοντα μεγέθη παρουσιάζονται οι ποικίλες ευκαιρίες και εν γένει οι διάφορες θεσμικές τάσεις. Στις σύγχρονες κοινωνίες η εκπαίδευση, ως συνεχής μάθηση και αδιάλειπτη συμμετοχή σε ένα πλέγμα ισχυρών αξιακών δεσμεύσεων, θα μπορεί να εξασφαλίζει υψηλότερη ποιότητα ζωής δια της απελευθέρωσης της δημιουργικότητας που αποτελεί την βάση της αυτοπραγμάτωσης, της καινοτομίας και της πολυεπίπεδης δημοκρατικής συμμετοχής. Αυτό θεωρείται το απαραίτητο δομικό στοιχείο για την ενίσχυση του κοινωνικού στοχασμού επί των προσπαθειών εξανθρωπισμού της τεχνολογίας με την συμπερίληψη ηθικών ζητημάτων προστασίας του ανθρώπινου και του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι δυνατότητες πρόσβασης στην γνώση θα πρέπει να μπορούν να προσφέρονται ισομερώς σε όλους. Ο πολίτης στα νέα περιβάλλοντα μάθησης της σύγχρονης ζωής θα πρέπει να ενισχύονται ψυχικά και πολιτισμικά ώστε να αισθάνονται την ζωτική ανάγκη συνεχώς να ανακαλύπτουν γνώσεις και δεξιότητες. Αυτές που διαρκώς και επιμόνως απαιτεί η νέα πολιτισμική, κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα, ώστε να μπορεί να καταπολεμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός, εκλαμβάνοντας τελικώς την επένδυση στην εκπαίδευση ως ισοδύναμη με άλλες οικονομικές επενδύσεις.

Στην επίτευξη των ανωτέρω στόχων και κυρίως για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, η Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εντάσσει και ενισχύει τον Θεσμό των Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας στα προτεινόμενα προς τα κράτη-μέλη πειραματικά προγράμματα

(experimental projects), μέσω ευέλικτων προγραμμάτων σπουδών, όπου η ενθάρρυνση του επαναπροσδιορισμού των στόχων επιτρέπει την τροποποίηση του γνωστικού περιεχόμενου ώστε να προσαρμόζεται στις ανάγκες των ενδιαφερόμενων ατόμων.

Οι τρόποι διδασκαλίας των ενηλίκων αναγνωρίζουν τα ιδιαίτερα γνωρίσματά τους (ηλικιακά, επαγγελματικά, οικογενειακά και πολιτισμικά). Οι συγκεκριμένες αυτές μεθοδικά οργανωμένες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις αναδεικνύουν την βιωματική δράση της γνώσης, την συνεργατική προοπτική και την διεπιστημονική ματιά των διαφόρων ζητημάτων.

Στους στόχους των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας με ιδιαίτερη έμφαση υπογραμμίζονται:

1. Η ισχυρή αξιακή δέσμευση της διαρκούς προσπάθειας ολοκλήρωσης ενός έργου, όπως αυτού της υποχρεωτικής εκπαίδευσης,
2. Η απόκτηση στερεών κοινωνικών δεξιοτήτων όπως αυτές της φιλικής επικοινωνίας και της συνεργατικής δράσης για την επίλυση των ποικίλων προβλημάτων.
3. Η εξασφάλιση ικανών γνώσεων και νέων δεξιοτήτων δια της αλληλόδρασης των πεδίων της εκπαίδευσης με αυτών της κατάρτισης, ώστε να βελτιώνουν οι εκπαιδευόμενοι την θέση τους στον σύγχρονο εργασιακό χώρο.
4. Η συνεχής ψυχική και πολιτισμική ενδυνάμωση των εκπαιδευόμενων με στόχο την αναγνώριση και εκτίμηση του ουσιώδους δυναμικού τους.

Εν αντιθέσει προς τα ανήλικα άτομα που φοιτούν στα σχολεία, ως μαθήτριες και μαθητές, οι συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική εμπειρία των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας είναι όλες και όλοι ενήλικα άτομα, δηλαδή κοινωνικοί και οικονομικοί δρώντες, υπόλογοι των επιλογών και των παραλείψεών τους. Ο Κοινωνικός Γραμματισμός καλείται να ενισχύσει την ψυχή και το πνεύμα των πολιτών μέσω διαθεματικών ερμηνευτικών συμβολών και δια της ενθάρρυνσης των συνεργατικών δράσεων.

Τα του γνωστικού αντικειμένου:

Μέσω των κοινωνικών επιστημών ερμηνεύονται με μεθοδικό τρόπο τα κοινωνικά γεγονότα ανεξαρτήτως των μεμονωμένων και ιδιαζουσών ατομικών

εκφράσεων. Στα ΣΔΕ ο Κοινωνικός Γραμματισμός είναι ένα αναγκαίο δημιούργημα που καλείται να απαντήσει στις ανάγκες των ενηλίκων εκπαιδευόμενων στους καιρούς της παγκοσμιότητας των γνώσεων και των δράσεων. Στα πλαίσια των δέκα οχτώ μηνών σπουδών στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας μπορούν απλώς να παρουσιαστούν μικρά τμήματα των Κοινωνικών επιστημών, όπως η Κοινωνιολογία, η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, η επιστήμη της Οικονομίας, η Φιλοσοφία, η Ιστορία, η Ψυχολογία και η Ψυχανάλυση.

Όσον αφορά λοιπόν εμάς, τους κοινωνικούς δρώντες, οι Κοινωνικές Επιστήμες είναι οι επιστημονικές περιοχές όπου εντός τους μελετώνται οι ποικίλες εκφάνσεις της ζωής των μελών των κοινωνικών συνόλων (η δράση των διακριτών ατόμων, των διαφόρων ομάδων όπως και ολόκληρων κοινωνιών).

Οι στόχοι του Κοινωνικού Γραμματισμού (των Κοινωνικών Επιστημών) είναι:

- 1). Να φέρουν τους εκπαιδευόμενους σε μία πρώτη, μεθοδικά παρουσιασμένη, γνωριμία με το γνωστικό αντικείμενο της κάθε μίας επιστημονικής περιοχής.
- 2). Να αποκτήσουν μια πρώτη εξοικείωση με τις βασικότερες έννοιες των ανωτέρω επιστημών και να επιχειρούν την ενσωμάτωσή τους στον καθημερινό τους βίο.
- 3). Να κατανοούν τις αιτιώδεις σχέσεις που διέπουν τα επιμέρους φαινόμενα, σχηματίζοντας συνολικές εικόνες των υπό εξέταση ζητημάτων.
- 4). Να διδάσκονται από τις δράσεις των προηγούμενων και να οικειοποιούνται τις πιο δημιουργικές εξ αυτών.
- 5). Μέσω της ταξινόμησης, ελέγχου και προσεκτικής ερμηνείας των παρεχομένων πληροφοριών να οδηγούνται στην κατανόηση της Ελληνικής κοινωνικής πραγματικότητας.

Η Κοινωνιολογία.

Η Κοινωνιολογία είναι η επιστήμη που μελετά τους τρόπους οργάνωσης (διατήρησης, αλλαγών και κινδύνων) των κοινωνιών και τις ανθρώπινες αποκρίσεις σε αυτούς (James Fulcher & John Scott, *Sociology*, 2007 και

Anthony Giddens, *Sociology*, 2009). Η Κοινωνιολογία έχει λοιπόν ως γνωστικό αντικείμενο τους κοινωνικούς κανόνες που συνέχουν αλλά και διαχωρίζουν τους ανθρώπους όχι μόνον ως άτομα, αλλά και ως δρώντα μέρη ομάδων, οργανώσεων και θεσμών, όπως και έως μελών παγκόσμιων κοινωνικών διαδικασιών (φυσικό και αστικό περιβάλλον, μεταναστευτικά ρεύματα, πολιτισμική παγκοσμιοποίηση). Εντός του γνωστικού πεδίου της Κοινωνιολογίας ευρίσκονται οι θεματικές ενότητες της κοινωνικοποίησης και των κοινωνικών ταυτοτήτων, οι έμφυλες διαδρομές (άνδρας και γυναίκα), οι εθνικοί προσδιορισμοί (εθνικότητα, μετανάστευση, ρατσισμός), οι παραβατικές συμπεριφορές, η δημόσια υγεία, η εκπαίδευση, τα μαζικά μέσα επικοινωνίας, η θρησκεία, η οικογένεια και οι διαρκείς μεταλλαγές της, οι οργανώσεις, η κρατική διοίκηση, η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, η εργασία, η ανεργία, η σχόλη, ο πλούτος και η άνιση κατανομή του, οι κοινωνικές τάξεις, η εξουσία και η αμφισβήτησή της.

Αυτή η επιστήμη εισαγάγει το άτομο στην μεθοδικά οργανωμένη σκέψη, απαιτώντας διεπιστημονική ματιά και ερευνητική διάθεση με ποιοτικές (συνομιλίες ή καταγραφές επί ατομικών γεγονότων που προσδιορίζουν τις κοινωνικές ταυτότητες) και ποσοτικές αποτιμήσεις δεδομένων (συχνότητα εμφάνισης φαινομένων περιβαλλοντικών καταστροφών, βίας ή εγκατάλειψης σπουδών, ύψος αμοιβών και δαπανών, ηλικιακά όρια, τόποι καταγωγής και εργασίας, είδη σπουδών και ούτω καθεξής).

Καθώς κάθε άτομο δια της μητρικής γλώσσας καθίσταται κοινωνικό όν, το επιστημονικό ενδιαφέρον της Κοινωνιολογίας κινείται από τις οικογενειακές σχέσεις έως τις "τελετουργίες" των περιθωριακών ομάδων. Από το σχεδιασμένο έγκλημα των ποικίλων παραβατών της έννομης τάξης (κατά της ζωής, της αξιοπρέπειας και του φυσικού μας χώρου) στις πράξεις των διαφόρων θρησκευτικών συνόλων. Από τις διαιρετικές τομές του έθνους, των έμφυλων ταυτοτήτων, των αθλητικών προτιμήσεων και των κοινωνικών τάξεων στους κοινούς τόπους των κυρίαρχων κουλτούρων. Η επιστήμη αυτή διαρκώς παρέχει "νέο φώς" στην ανθρώπινη όραση. Σε κοινωνίες ψηφιακής μόνωσης και ατομικιστικής ικανοποίησης με κάθε τίμημα, η Κοινωνιολογία τονίζοντας την κοινωνική αλληλόδραση, αναδεικνύει την κοινωνική αφετηρία και δόμηση της ανθρώπινης δράσης. Η Κοινωνιολογία δημιουργεί ισχυρότερους πολίτες αναδεικνύοντας πίσω από τις απατηλές προσόψεις των Μαζικών Μέσων Ενημέρωσης τους πολιτικούς και οικονομικούς συσχετι-

σμούς δυνάμεων που επιδρούν και εν πολλοίς προσ-διορίζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά.

Οι βασικές κοινωνιολογικές σχολές σκέψης μπορούν να συνοψιστούν στις κάτωθι:

(1) Η Σχολή του Λειτουργισμού.(Μακρο-κοινωνιολογική)

Ιδρυτές του λειτουργισμού: Auguste Comte(1798 -1857)

Émile Durkheim (1858 - 1917).

Herbert Spencer (1820 -1903).

Άλλοι εκπρόσωποι: Talcott Parsons (1902 - 1979)

Robert King Merton (1910 - 2003)

Βασικές ιδέες του λειτουργισμού:

- Η κοινωνία είναι ένα σύστημα, που αποτελείται από αλληλοεξαρτώμενα επιμέρους στοιχεία.
- Τα επιμέρους στοιχεία του συστήματος έχουν λειτουργίες και δυσλειτουργίες.
- Οι λειτουργίες μπορούν να είναι είτε έκδηλες είτε λανθάνουσες.
- Σε κάθε κοινωνία υπάρχει συναίνεση για τις βασικές αξιακές δεσμεύσεις.

(2)Η Σχολή των Συγκρούσεων (Μακρο-κοινωνιολογική)

Θεμελιωτής της σχολής: Karl Marx (1818-1883)

Άλλοι εκπρόσωποι: Georg Simmel (1858 -1918)

Βασικές ιδέες:

- Κάθε κοινωνία θεωρείται ως ένα πεδίο ανταγωνισμού όπου σημειώνονται συγκρούσεις.
- Σε κάθε μία κοινωνία υπάρχουν διαφορετικές ομάδες συμφερόντων.
- Τα άτομα και οι ομάδες διαρκώς ανταγωνίζονται μεταξύ τους για διατήρηση ή/και αύξηση της κοινωνικής τους δύναμης.

- Οι διαφορετικές τιμές κοινωνικής δύναμης καθορίζουν την άνιση κατανομή του πλούτου.

Παράλληλη αποτίμηση των δύο μακρο-κοινωνιολογικών θεωρήσεων:

Σχολή του Λειτουργισμού / Σχολή των Συγκρούσεων:

Έμφαση στην κοινωνική τάξη / Έμφαση στην κοινωνική αλλαγή,

Έμφαση στην σταθερότητα / Έμφαση στην αστάθεια,

Στατική εικόνα της κοινωνίας / Δυναμική εικόνα της κοινωνίας,

Υπαρξη κοινωνικής συνοχής / Η κοινωνική συνοχή είναι μια ψευδαίσθηση,

Η οποία βασίζεται στην συναίνεση / η οποία βασίζεται στον καταναγκασμό.

(3) Η Σχολή της Συμβολικής αλληλόδρασης. (Μικρο-κοινωνιολογική)

Ο εμπνευστής της σχολής: Max Weber(1864 -1920),

George Herbert Mead (1863-1931)

Άλλοι εκπρόσωποι: Erving Goffman (1922 -1982)

Βασικές ιδέες:

- Η προσοχή του κοινωνιολόγου εστιάζεται στην μελέτη και ερμηνεία της συμπεριφοράς μεμονωμένων ατόμων και μικρών ομάδων (π.χ. των μελών μιας συμμορίας ανηλίκων, των ασθενών μιας νευρολογικής κλινικής, των μελών μιας ομάδας αποτοξίνωσης και απεξάρτησης από τα ναρκωτικά).
- Η κοινωνία στηρίζεται στην αλληλεπίδραση μεταξύ των ατόμων.
- Τα άτομα σκέφτονται και αξιολογούν τις συμπεριφορές τους και δρουν αναλόγως με το νόημα που αποδίδουν στα γεγονότα του περιβάλλοντος.
- Εμείς οι ίδιοι διαμορφώνουμε την "κοινωνική πραγματικότητα" και η κοινωνική πραγματικότητα διαμορφώνει εμάς (αυτή είναι η σχέση της δυναμικής αλληλόδρασης ανάμεσα στο άτομο και στην κοινωνία).

- Η κοινωνική ζωή είναι ένα είδος θεάτρου με ηθοποιούς, σκηνικά, προσωπεία για κάθε περίπτωση και παρασκήνια.

Το ενδιαφέρον όμως της Κοινωνιολογίας εστιάζεται όπως έχει ήδη αναφερθεί και στην εκπαίδευση:

Η Εκπαίδευση

Λέγοντας Εκπαίδευση εννοούμε την συστηματική μετάδοση γνώσεων, από εξειδικευμένους για το έργο αυτό μεγαλύτερους ηλικιακά στους μικρότερους, μέσω της διδασκαλίας και της εκμάθησης συγκεκριμένων δεξιοτήτων. Η επιτυχής εκπαίδευση προϋποθέτει την ρητή έκφραση της θέλησης του διδασκομένου να μετέχει σε αυτήν την γνωστική περιπέτεια. Δεν μπορούμε να διδάξουμε δηλαδή άτομα που δεν επιθυμούν να εμπλακούν ψυχικά και διανοητικά σε αυτήν την κατάσταση. Εκπαίδευση, ως όχημα κοινωνικοποίησης, έχει ως μία από τις θεμελιώδεις πτυχές της, την μετάδοση των ισχυρών κάθε φορά αξιακών δεσμεύσεων του συγκεκριμένου κοινωνικού συνόλου (κοινωνικοποίηση).

Η εκπαίδευση ενός ατόμου ανθρώπου αρχίζει κατά την γέννηση και συνεχίζεται καθ' όλη την διάρκεια της ζωής του. (Ορισμένοι πιστεύουν ότι η εκπαίδευση ξεκινά από την κυοφορία, όπως πολύ συχνά επιχειρείται παραδείγματος χάριν από γονείς μουσικούς, που παίζουν μουσική για το έμβρυο στην μήτρα, με την προσδοκία ότι αυτό θα επηρεάσει τις μελλοντικές μουσικές επιδόσεις του παιδιού τους.) Η εκπαιδευτική όμως επάρκεια πιστοποιείται μόνο μέσω των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων των τριών βαθμίδων. Αυτό σημαίνει ότι κανείς άλλος φορέας πλην των σχολείων δεν μπορεί να παρέχει πτυχία επισήμως ανεγνωρισμένων γνώσεων. Όμως τα ενήλικα μέλη κάθε οικογένειας ασκούν, ατύπως, έντονη εκπαιδευτική δράση κυρίως δια της ψυχικής ενίσχυσης του παιδιού (αναγνώριση των προσπαθειών του, διαρκής ενθάρρυνση για το καλύτερο και η επίδειξη ευγένειας ψυχής) και της καλλιέργειας (μετάδοση των υψηλών στιγμών του ανθρώπινου πνεύματος). Αυτή η μη θεσμισμένη εκπαιδευτική πράξη αφήνει, συχνά, στα παιδιά πιο βαθιά και καθοριστικά της εξέλιξής τους ίχνη από ότι αναγνωρίζουν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί. Ο αμερικανός συγγραφέας Mark Twain (1835 - 1910), αναγνωρίζοντας την διαρκή ανάγκη μορφωτικής και πολιτισμικής ενίσχυσης, φέρεται να έχει εκφέρει γύρω στο 1907 την διάσημη φράση " I have never let

my schooling interfere with my education" (Ποτέ δεν επέτρεψα στον σχολικό Θεσμό να παρέμβει καθοριστικά στην εκπαίδευση/πολιτισμική μου ενίσχυση).

Η Εκπαίδευση λοιπόν μπορεί να λάβει πολλαπλές όψεις και αποτελεί το κατασκευαστικό στοιχείο της ανθρώπινης ζωής. Για αυτό οι προηγούμενες γενεές μεταδίδουν σοφία, γνώσεις και εμπειρία (πρότυπα ζωής) στις επόμενες. Γεγονός το οποίο επιτρέπει σε αυτές να κινηθούν σε ένα ευρύ πεδίο καθηκόντων αλλά και ευχαρίστησης. Κατ' αυτόν τον τρόπο τα εκπαιδευόμενα άτομα δεν αποκτούν αποκομμένες ικανότητες, αλλά σχηματίζουν τον κοινωνικό ιστό με στερεό κατά το δυνατόν τρόπο.

Στην τομή της Κοινωνιολογίας με την Εκπαίδευση αναδύεται η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης.

Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης

Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης εξετάζει, κυρίως, τις ποικίλες σχέσεις μεταξύ κοινωνίας και εκπαίδευσης. Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης εστιάζει το ενδιαφέρον της στο πώς το κοινωνικό περιβάλλον και οι ατομικές εμπειρίες επηρεάζουν τον εκπαιδευτικό Θεσμό και τα αποτελέσματά του, και πως αυτός με την σειρά του καθορίζει το κοινωνικό οικοδόμημα. Αποτελεί μία επιστημονική περιοχή η οποία μελετά τους τρόπους με τους οποίους οι κοινωνικοί Θεσμοί και οι ατομικές βιογραφίες επιδρούν επί των εκπαιδευτικών διαδικασιών και προσδιορίζουν τις κοινωνικές εξελίξεις. Στο γνωστικό ενδιαφέρον της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης ανήκουν το εκπαιδευτικό ίδρυμα ως οργάνωση και ως φορέας γνώσεων και κοινωνικοποίησης, η ανισότητα και οι διακρίσεις κατά εθνικότητα, φύλο και φυλή, το εκπαιδευτικό ίδρυμα και το ευρύτερο περιβάλλον του, τα διάφορα ανά τον κόσμο εκπαιδευτικά συστήματα και οι αλλαγές και μεταβολές στους προσανατολισμούς τους, η τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι εκπαιδευτικοί και οι μεταξύ τους σχέσεις και οι εκπαιδευτικές τους μέθοδοι, οι εκπαιδευόμενοι και οι σχέσεις μεταξύ τους όπως και αυτές με τους εκπαιδευτές τους και το εκπαιδευτικό σύστημα και οι επαγγελματικές διέξοδοι.

Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης παρουσιάζει τα ευρήματά της κινούμενη επί δύο διακριτών επιπέδων ανά-λυσης. Στο μακρο-επίπεδο μελετώνται οι

ιστορικές, πολιτικές, οικονομικές και πολιτισμικές επιδράσεις επί των εκπαιδευτικών θεσμών. Στο μικρο-επίπεδο ερευνά τους τρόπους με τους οποίους διακριτές σχολικές πρακτικές και περιβάλλοντα οδηγούν σε διαφορετικά αποτελέσματα στο ατομικό επίπεδο των εκπαιδευομένων.

Η εκπαίδευση για τους κοινωνικούς επιστήμονες αποτελεί ένα διαρκές ζήτημα συζήτησης. Συχνά εκλαμβάνεται είτε ως μέσο κοινωνικής ειρήνης και σταθερότητας μέσω της κοινωνικής ανέλιξης που υποστηρίζει, είτε θεωρείται θεσμός που χρήζει συνεχούς βελτίωσης, καθώς υπολείπεται στην εκπλήρωση του έργου της άμβλυνσης των κοινωνικών αδικιών. Κάθε σύγχρονη όμως εκπαιδευτική πράξη, όποιοι και να είναι οι ιδεολογικοί προσανατολισμοί του ερευνητή, πρέπει να εκφράζει ισχυρές αξιακές δεσμεύσεις όπως αυτές τις ισότητας απέναντι στην γνώση και την αξιολόγηση αυτής, την ενθάρρυνση της ατομικής ανάδειξης (διάκρισης) μέσω κοινά αποδεκτών διαδικασιών, της δημιουργίας κοινότητας ομηλικών (αγοριών και κοριτσιών) μακράν των κοινωνικών τους αφετηριών και της αναγνώρισης του δημοσίου αγαθού που κινείται πέραν των εγωιστικών ενδιαφερόντων και των προσωπικών τους ωφελημάτων.

Κύριες θεωρητικές κατευθύνσεις της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης:

Μακρο-κοινωνιολογικές προσεγγίσεις:

1) Η λειτουργιστική προσέγγιση της εκπαίδευσης.

Για την λειτουργιστική προσέγγιση της εκπαίδευσης η εκπαίδευση εκπληρώνει σημαντικές κοινωνικές λειτουργίες. Η θεωρία του λειτουργισμού εδράζεται στο γεγονός ότι κάθε στοιχείο του κοινωνικού συστήματος εκπληρώνει κάποια ανάγκη, δηλαδή επιτελεί κάποια λειτουργία. Κάθε κοινωνική δράση είναι μία "οργανική ολότητα", στην οποία τα διάφορα στοιχεία, ερμηνεύονται από τη λειτουργία που επιτελούν, το ρόλο που διαδραματίζουν και τον τρόπο που είναι συνδεδεμένα τα μεν προς τα δε, σ' ένα σύστημα αλληλο δράσεων και αλληλεξαρτήσεων, στο εσωτερικό αυτής της ολότητας. Η λειτουργική προσέγγιση της εκπαίδευσης δεσπόζει στην σύγχρονη κοινωνιολογική σκέψη της εκπαίδευσης. Χρησιμοποιείται ευρύτατα στον αγγλόφωνο κόσμο, κυρίως όπως διαμορφώθηκε υπό την επίδραση της δομολειτουργικής σχολής του Talcott Parsons (The Social System, 1951) μέσω της μελέτη των μικρο-

κοινωνιών ή την περιγραφή σύγχρονων Θεσμών, όπως ο στρατός, οι βιομηχανίες και εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Για τους λειτουργιστές το εκπαιδευτικό ίδρυμα αποτελεί μια οργάνωση με συγκεκριμένη δομή, στην οποία παρουσιάζεται μια συγκεκριμένη αλληλοσύνδεση θέσεων και ρόλων που επιτελούν καθορισμένες κοινωνικές λειτουργίες: όπως την κοινωνικοποίηση μέσω της εσωτερίκευσης των ισχυρότερων κοινωνικών αξιακών δεσμεύσεων και την κοινωνική επιλογή και κατανομή των ρόλων που θα αναλάβουν οι μαθήτριες και οι μαθητές στην ζωή τους.

Οι ερευνητές του δομικού λειτουργισμού θεωρούν ότι κάθε κοινωνία τείνει προς την ισορροπία και την κοινωνική τάξη. Η κοινωνία μελετάται όπως ένας ανθρώπινος οργανισμός, στον οποίο θεσμοί, όπως η εκπαίδευση, εκλαμβάνονται σαν σημαντικά όργανα, των οποίων η καλή κατάσταση και συνεργατική δράση διατηρεί την κοινωνία/ οργανισμό σε πλήρη υγεία. Η κοινωνική υγεία διασφαλίζεται όταν σχεδόν όλοι αποδέχονται το κοινό αγαθό, όπως αυτό εκφράζεται μέσω των αναφαίρετων αξιών της κοινωνίας τους. Ως εκ τούτου, οι δομικοί λειτουργιστές πιστεύουν ότι ο στόχος των βασικών Θεσμών, όπως η εκπαίδευση, είναι να κοινωνικοποιήσει τα παιδιά και τους εφήβους. Η κοινωνικοποίηση είναι η συνεχής διαδικασία μέσω της οποίας οι νεότεροι καθιστούν βίωμά τους τις γνώσεις, τις συμπεριφορές και τις αρχές που θα χρειαστούν ως υπεύθυνοι πολίτες. Παρ' όλο που αυτός ο στόχος δηλώνεται στο επίσημο πρόγραμμα σπουδών, παράλληλα λειτουργεί και το κρυφό πρόγραμμα σπουδών (η "άτυπη διδασκαλία", δηλαδή, ευγενικός ή αυστηρός τρόπος διδασκαλίας, μεθοδική προετοιμασία ή ανεπαρκής παρουσίαση του γνωστικού, έμφυλες στάσεις, σχέσεις με συναδέλφους, κ.ο.κ.) το οποίο αποτελεί μια πιο διακριτική αλλά εξ ίσου ισχυρή εγχάραξη προτύπων και αξιών της ευρύτερης κοινωνίας. Οι μαθητές μαθαίνουν αυτές τις αξίες γιατί η συμπεριφορά τους στο σχολείο ρυθμίζεται μέχρις ότου να τις εσωτερικεύσουν και να τις αποδεχτούν. Κατ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται και ο απαραίτητος κοινωνικός έλεγχος: η φοίτηση στο σχολείο προστατεύει τους εκπαιδευόμενους, διατηρώντας τους μακράν των δρόμων και των παραβατικών συμπεριφορών. Η εκπαίδευση επιτελεί και μια άλλη σημαντική λειτουργία. Παρέχει τα κατάλληλα άτομα για τις σύστοιχες θέσεις εργασίας. Επομένως, ο άλλος σκοπός της εκπαίδευσης είναι να πιστοποιήσει συγκεκριμένες γνώσεις και ικανότητες για τα άτομα που θα καλύψουν τις

αντίστοιχες θέσεις εργασίας. Για τον Talcott Parsons (Τάλκοτ Πάρσονς) αυτή η διαδικασία επιλογής, κατά την οποία κάποιοι/ες μαθητές και μαθήτριες απέσπασαν χαμηλές επιδόσεις "είναι μια απαραίτητη ενέργεια που ένα μέρος του κοινωνικού συστήματος, η εκπαίδευση, επιτέλεσε για το σύνολο". Η θεωρητική αυτή σχολή ως νεολειτουργισμός πλέον, κατ' ουσίαν από την δεκαετία του 1980, παραμένει το κυρίαρχο επιστημονικό εκπαιδευτικό παράδειγμα επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον της στην αναζήτηση του αποτελεσματικού εκπαιδευτικού ιδρύματος.

2) Η προσέγγιση της Κοινωνικής Αναπαραγωγής στην Εκπαίδευση.

Το 1966 η διάσημη πλέον έκθεση Κόλεμαν 700 σελίδων "Coleman Report" (James Coleman, Equality of Educational Opportunity, 1966) με δείγμα 650,000 εκπαιδευομένων ανέδειξε την καθοριστική σημασία των κοινωνικών και οικονομικών αφετηριών τους στο ζήτημα της σχολικής επιτυχίας. Το ζήτημα πρόβλημα της ισότητας των εκπαιδευτικών ευκαιριών και του εκδημοκρατισμού στην εκπαίδευση θα αποτελεί πλέον το συνεχές ζητούμενο και θα ενθαρρύνει κατ' ουσίαν την ανάπτυξη του επιστημονικού κλάδου της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης.

Στις αρχές τις δεκαετίας του 1970 διαμορφώθηκαν οι σημαντικότερες θεωρίες της κοινωνικής αναπαραγωγής, οι εκπρόσωποι των οποίων τονίζουν τη συμβολή της εκπαίδευσης στην αναπαραγωγή και στη διαιώνιση του κοινωνικού-οικονομικού συστήματος.

Σύμφωνα με την πρώτη εκδοχή της θεωρίας της αναπαραγωγής η εκπαίδευση εκπαίδευση εξετάζεται ως μηχανισμός νομιμοποίησης της ταξικής δομής της κοινωνίας και της κοινωνικής ανισότητας, εξαιτίας του ότι εδράζεται στην ιδεολογία των «ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών» και της «αξιοκρατίας» (Samuel Bowles & Herbert Gintis, *Schooling in Capitalist America: Educational Reform and the Contradictions of Economic Life*, 1976). Την βαθύτερη αιτία των εκπαιδευτικών ανισοτήτων δεν την ανευρίσκουμε στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, αλλά στο κεφαλαιοκρατικό σύστημα και συνεπώς, οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις δεν επαρκούν για την υπέρβαση αυτών των ανισοτήτων.

Μια άλλη εκδοχή της θεωρίας της αναπαραγωγής διατυπώθηκε από τον γάλλο κοινωνιολόγο Pierre Bourdieu (Pierre Bourdieu: *Esquisse d'une*

théorie de la pratique,1972, και La Distinction. Critique sociale du jugement,1979, και Le Sens pratique, 1980) ο οποίος τόνισε ότι οι εκπαιδευτικές ανισότητες δεν οφείλονται τόσο στις οικονομικές ανισότητες, όσο στις σημαντικές διαφορές στο πολιτισμικό κεφάλαιο του μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού Ως βασικό αναλυτικό εργαλείο για την ερμηνεία του μηχανισμού αναπαραγωγής των ανισοτήτων χρησιμοποίησε την έννοια «έθους» («habitus»), εννοώντας με αυτήν τις ημιαυτοματοποιημένες έξεις και προδιαθέσεις που καθορίζουν την πρακτική δραστηριότητα των κοινωνικών ομάδων. Η έννοια του «habitus» είναι ευρεία και περιλαμβάνει την πνευματική καλλιέργεια, την καλλιτεχνική διάθεση, τις πολιτικές στάσεις, και την αισθητική της καθημερινής ημέρας που επιδρά στην διαμόρφωση του χώρου διαμονής. Αυτό το ευρύ σύστημα προδιαθέσεων και κατ' επέκταση δράσεων που ονομάζεται πολιτισμικό κεφαλαίο αποτελεί προϊόν της συγκεκριμένης κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητάς τους.

Οι θεωρίες της κοινωνικής αναπαραγωγής τείνουν να υποτιμούν την ανεξάντλητη δύναμη της ανθρώπινης προσπάθειας και δημιουργικότητας και να μην υπολογίζουν σοβαρά την δυναμική των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων των εμπλεκόμενων μερών στην παιδαγωγική και μορφωτική διαδικασία που λαμβάνει χώρα εντός του εκπαιδευτικού ιδρύματος.

Με αυτό το μεθοδολογικό πρόβλημα μιας "μηχανιστικής ερμηνείας" της αναπαραγωγής που παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες με τη λειτουργιστική προσέγγιση της προσαρμογής των ατόμων στο κυρίαρχο σύστημα κανόνων και αξιών, επιχειρούν να υπερβούν ορισμένοι ερευνητές μέσω της θεωρίας της αντίστασης. Οι εκπρόσωποι της θεωρίας της αντίστασης όπως ο Michael Apple (Michael Apple: Education and Power, 1982, και Can Education Change Society, 2013), αρνούνται την αντιμετώπιση των εκπαιδευόμενων ως παθητικών δεκτών προκατασκευασμένων ρόλων και τονίζουν τον επιλεκτικό χαρακτήρα της οικειοποίησης του κρυφού και φανερού αναλυτικού προγράμματος απ' αυτούς και τις ποικίλες μορφές κριτικής αποτίμησης της κάθε επίσημης σχολικής κουλτούρας. Και αυτό συμβαίνει διότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν αποτελούν απλώς ένα μηχανισμό διανομής των κυρίαρχων κάθε φορά γνώσεων και αξιακών δεσμεύσεων προς τα νεαρότερα μέλη τους, αλλά και το πεδίο εκείνο, εντός του οποίου επιτελείται η παραγωγή τους, όπου συχνά εκπαιδευόμενοι και εκπαιδευτικοί οργανωμένα αλλά και ατύπως μάχονται τις περιοριστικές του ατόμου επιταγές. Ο χαρακτήρας της

παιδαγωγικής αλληλεπίδρασης δεν παραμένει ουδέποτε σταθερός και αναλλοίωτος αλλά κάθε φορά φέρει "τα ενδύματα" της ιστορικής στιγμής, λαμβάνοντας υπ' όψιν και των προσωπικών παρεμβάσεων των ίδιων των ενδιαφερόμενων μερών επ' αυτών των ζητημάτων.

Μικρο-κοινωνιολογικές προσεγγίσεις της εκπαίδευσης

Η προσέγγιση της Συμβολικής Αλληλόδρασης στην Εκπαίδευση.

Οι εκπρόσωποι των μικρο-κοινωνιολογικών προσεγγίσεων της εκπαίδευσης εστιάζουν το ερευνητικό ενδιαφέρον τους στις ρωγμές των προαναφερθεισών προσεγγίσεων των κοινωνιολόγων της εκπαίδευσης αποδίδοντας έμφαση στην ανάλυση του μικρόκοσμου του σχολείου. Αυτοί επιχειρούν να αναδείξουν τον ενεργό ρόλο των δρώντων υποκειμένων στην καθημερινή τους δράση με την οποία αποδίδουν νόημα ζωής στις πράξεις τους, αποκωδικοποιώντας την συμπεριφορά των άλλων ατόμων.

Οι εν λόγω προσεγγίσεις βρίσκουν τις απαρχές τους στην κατανοούσα Κοινωνιολογία του Max Weber (M. Weber: *Die protestantische Ethik und der Geist des Kapi-talismus* 1904-1905, *Gesammelte Aufsätze zur Wissen-schaftslehre*, 1922, *Wirtschaft und Gesellschaft*, 1925) κάνοντας μια στροφή προς το υποκειμενικό νοεόν. Ο Weber εισάγει την έννοια της απροσδιοριστίας που μάχεται τις επιστημονικές βεβαιότητες της κοινωνικής δράσης, δηλαδή ομιλεί για παρεκκλίσεις από τον επιστημονικό κανόνα και για το μη αναμενόμενο αποτέλεσμα λόγω της αλληλόδρασης πολλών αιτιοτήτων. Δηλαδή ο ανωτέρω μελετητής διαπιστώνει πως η κοινωνική ζωή χαρακτηρίζεται από διαρκείς επιδράσεις, συγκρούσεις και συμβιβασμούς και πως αυτό καθιστά τις σκληρές αιτιοκρατικές προσεγγίσεις ευάλωτες στην μεθοδική κριτική.

Οι εκπρόσωποι της θεωρίας της συμβολικής αλληλό-δρασης που διαμορφώθηκε υπό την επίδραση των αντιλήψεων των George Herbert Mead, (*Mind, Self, and Society*, 1934), και Erving Goffman (*The Presentation of Self in Everyday Life*, 1956/1959) τόνισαν πως οι αντιδράσεις των «σημαντικών και γενικευμένων άλλων» διαμορφώνουν τις δράσεις των ατόμων, αλλά και αυτά όμως παρεμβαίνουν επί των άλλων, "σκηνοθετώντας" την παρουσίαση του εαυτού τους, για τον λόγο αυτό πολλές

φορές πράττουμε πράγματα που δεν μας ευχαριστούν αλλά και ξενίζουν τους άλλους. Έτσι, τα άτομα δεν συμμορφώνονται απλώς με τον ρόλο τους, αλλά τον κατασκευάζουν με προσωπικά και κοινωνικά υλικά μέσα από ένα αδιάλειπτο ατομικό και ομαδικό "θεατρικό παιχνίδι", όπου υπάρχει η δημόσια εικόνα του κάθε ατόμου ("επί της σκηνής") και σε σχέση με τις κάθε φορά κοινωνικές απαιτήσεις, αλλά και η προσωπική ζωή ("στα καμαρίνια") του κάθε ανθρώπου μακράν, αρκετές φορές, των αποδεκτών και επισήμων κοινωνικών ταυτοτήτων. Οι θεωρητικοί της συμβολικής αλληλόδρασης αναπόφευκτα εμφανίζουν την σύγχυση των συνειδησιακών καταστάσεων που βιώνουν τα κοινωνικά υποκείμενα, καθώς οι επιθυμίες τους συγκρούονται με τις πολιτισμικές πιέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ τους επί του πεδίου των κοινωνικών σχέσεων. Γεγονός το οποίο υπογραμμίζει βεβαίως η Ψυχανάλυση εδώ και δεκαετίες (Sigmund Freud, *Civilisation and its Discontents*, 1929/1930).

Ο George Homans (*The Human Group*, 1950, και *Social Behavior: Its Elementary Forms*, 1961/1974) και ο Peter Blau (*Inequality and Heterogeneity: a primitive theory of social structure*, 1977, και *Crosscutting Social Circles: Testing a Macrostructural Theory of Intergroup Relations*, 1984 - with Joseph E. Schwartz) επηρεάζουν τους ερευνητές των μικρο-κοινωνιολογικών προσεγγίσεων που επιχειρούν να διακριβώσουν με μεγάλη λεπτομέρεια τι ακριβώς συμβαίνει εντός μίας συγκεκριμένης σχολικής περιμέτρου (τι κάνει ένα σχολείο να είναι καλό σχολείο), γεγονός το οποίο δεν αποτελούσε έως εκείνη την στιγμή τμήμα των ερευνητικών προσπαθειών των μεγάλης κλίμακας κοινωνιολογικών προσεγγίσεων (Ronald Edmonds, *Effective school for the urban poor. Educational Leadership*, 1979, 37, 15-24). Αυτές οι ερευνητικές απόπειρες της προσωπικά βιωμένης σχολικής πραγματικότητας, υπογραμμίζοντας τους ενδοσχολικούς παράγοντες που συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού έργου, φαίνεται πως, παρ' ότι παρέχουν υψηλού ενδιαφέροντος υλικό για τις καθημερινές σχέσεις εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων, δεν εμφανίζουν με την ίδια ενάργεια τις ιστορικές και βαθύτερες κοινωνικές αιτίες που συμβάλλουν στη διαμόρφωσή των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών δράσεων και εξελίξεων.

Στον αγγλόφωνο κόσμο, υπό το βάρος των δύο γενικότερων οικονομικών κρίσεων (1973-1974 & 1979-1980) παρουσιάζεται η τάση υποβάθμισης του

ρόλου των κοινωνικών αφετηριών των μαθητριών και μαθητών στην σχολική τους επίδοση. Απεναντίας προβάλλονται οι ενδοσχολικοί παραγόντες που συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού έργου. Εκλαμβάνομενες ως αναποτελεσματικές οι προσπάθειες άμβλυνσης των εκπαιδευτικών ανισοτήτων μέσω των προγραμμάτων αντισταθμιστικής εκπαίδευσης και θεωρούμενες ως ουτοπικές οι ιδέες της πανομοιότυπης επιτυχίας όλων σε όλα, επιχειρείται να δοθεί έμφαση στην ανάπτυξη των απαραίτητων δεξιοτήτων, της σχολικής πειθαρχίας, της αποτελεσματικότητας του έργου των σχολείων και στην επίτευξη υψηλών ποιοτικών προδιαγραφών (Mortimore, Peter, *Globalization, effectiveness and Improvement. International Congress for School Effectiveness and Improvement. 2000, Hong Kong*).

Το εκπαιδευτικό έργο του σχολείου παρουσιάζεται ως σημαντικό καταναλωτικό προϊόν, του οποίου η υψηλή ποιότητα εξασφαλίζεται μέσω των κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού (Apple Michael, *Comparing Neo-liberal projects and Inequality in Education, Com-parative Education, 2001, Volume 37, No.4, pp. 409 - 423*). Το εκπαιδευτικό ίδρυμα, το οποίο θα έπρεπε να είναι θελκτικό στους ανθρώπους, οι οποίοι για μεγάλο χρονικό διάστημα κυρίως προσδιορίζονται από τις κοινωνικές ταυτότητες των γονέων μαθητών και μαθητριών, είναι το προσφερόμενο εμπόρευμα και οι γονείς των εκπαιδευόμενων είναι οι πελάτες και οι υποψήφιοι αγοραστές του. Οι γονείς/καταναλωτές οφείλουν να παρεμβαίνουν με καθοριστικό τρόπο στις ενδοεκπαιδευτικές διαδικασίες (κυρίως σε ζητήματα προγράμματος σπουδών, περιβάλλοντος και ασφάλειας), αρθρώνοντας τελικώς και αυτοί παιδαγωγικό λόγο και μετατρέπόμενοι με την σειρά τους σε παράγοντα αξιολόγησης της ποιότητας των σχολικών μονάδων (Ballion Robert, *Les consommateurs d'école, Paris, Stock, 1982*, και Gombert Philippe, *L' école et ses stratèges, 2008, Presses Universitaires de Rennes*).

Σε αντιστοιχία με τις επιταγές της ελεύθερης αγοράς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα πρέπει να αντιμετωπίζονται πλέον και ως ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, των οποίων οι επιδόσεις θα κρίνονται στην βάση ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων και το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών θα αξιολογείται συστηματικότερα όσον αφορά την διαχείριση υλικών και ανθρώπινων πόρων. Εφεξής εκλαμβάνεται αναγκαία η γονεϊκή εμπλοκή/συμμετοχή στην σχολική ζωή των παιδιών, αυξάνοντας όμως την

καχυποψία μεταξύ των εμπλεκομένων μερών (γονέων και εκπαιδευτικών). Οι ατομικές επιλογές των γονέων των μαθητριών και μαθητών για το σχολείο φοίτησης μπορεί να ενθαρρύνουν την ανάδειξη του σπουδαίου αποθέματος των παιδιών. "Όποιος αναζητά το καλύτερο, επενδύει εξ' αρχής σε αυτό". Δηλαδή, η βελτιστοποίηση της αποτελεσματικότητας της επένδυσης στην εκπαίδευση θεωρείται από αρκετούς ως συστατικό στοιχείο της οικογενειακής και επιχειρηματικής στρατηγικής. Η εισαγωγή νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση αναδεικνύει αλλά και υποστηρίζεται από την «κοινωνία της γνώσης/ της πληροφο-ρίας».

Στην σύγχρονη εποχή, μετά από τριών δεκαετιών "ισοπεδωτικό" παιδαγωγικό λόγο (παρ' ότι οι διακεκριμένες σχολές ποτέ δεν είχαν πάψει την λειτουργία τους μέσω αυστηρών κριτηρίων επιλογής των εκπαιδευομένων τους) αρχίζει να επιβάλλεται μία τεχνοκρατική και διαχειριστική αντιμετώπιση της γνώσης ως μέσου για την εξασφάλιση των πρωτείων και της διασφάλισης της προσωπικής επιτυχίας. Όσο λοιπόν αυξάνονται οι κοινωνικές αποστάσεις και σκληραίνουν οι ανταγωνισμοί, τόσο περισσότερο οι γονείς αισθάνονται υποχρεωμένοι να επιλέγουν το σπουδαιότερο για τους απογόνους τους, αποφεύγοντας τις άστοχες, σε βάθος χρόνου, επενδύσεις. Σε αντιδιαστολή με τον λειτουργισμό των δεκαετιών του 1950-1970 (T. Parsons) που συνδέθηκε με την ισχυρή προώθηση του Κοινωνικού Κράτους ο νέος λειτουργισμός παρουσιάζεται ως δριμεία κριτική του αναποτελεσματικού Κράτους Πρόνοιας, επιχειρώντας να μεταβάλλει την εκπαιδευτική του στρατηγική, μέσω της δημιουργίας μιας στενότερης επαφής εκπαίδευσης και επιχειρήσεων (παρ' ότι στις προηγμένες χώρες όπως ΗΠΑ, Αγγλία, Γαλλία) ουδέποτε αυτό είχε πάψει να υφίσταται, καθώς αυτό ακριβώς υπηρετούσαν και υπηρετούν οι σπουδαίες πανεπιστημιακές σχολές. Το βάθος του εγχειρήματος απλώς τώρα φαίνεται πως αλλάζει).

Η Οικονομία

Η επιστήμη της Οικονομίας ή Τα Οικονομικά ως τμήμα των Κοινωνικών Επιστημών αναλύουν την διαδικασία της παραγωγής, διανομής και κατανάλωσης των ποικίλων αγαθών και υπηρεσιών. Η επιστήμη της Οικονομίας εμφανίζεται στο πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα ως Πολιτική Οικονομία, με αντικείμενο μελέτης τις οικονομικές ενέργειες των ανθρώπων

σε σχέση με τους διάφορους πολιτικούς και οικονομικούς θεσμούς. Αυτή η επιστήμη ανέλυε και αναλύει τους τρόπους με τους οποίους τα διαφορετικά είδη διακυβέρνησης επιδρούν στην κατανομή των πόρων της κάθε οργανωμένης πολιτικά κοινωνίας και πως επίσης με την σειρά τους οι οικονομικές συμπεριφορές και τα ατομικά, τα κατηγοριακά ή ταξικά οικονομικά συμφέροντα επηρεάζουν ή/και καθορίζουν την μορφή της κρατικής διακυβέρνησης και τις πολιτικές κατευθύνσεις της νομοθετικής εξουσίας και των πολιτικών αποφάσεων (Γ.Βαρουφάκης, Πολιτική Οικονομία: Η οικονομική θεωρία στο φως της κριτικής, Gutenberg, 2007).

Οι οικονομικές αναλύσεις έχουν ευρύτατο πεδίο εφαρμογής σε κάθε κοινωνικό ιστό, διότι αφορούν την οικογένεια, την εκπαίδευση, την επιστήμη, το νομοθετικό πλαίσιο, την εργασία, την υγεία, τις παραβατικές δράσεις, τα πολιτικά κόμματα και την διακυβέρνηση.

Οι επιστημονικές αναλύσεις στον χώρο των Οικονομικών λαμβάνουν χώρα σε δύο επίπεδα, στο Μικροοικονομικό και στο Μακροοικονομικό.

Στην Μικροοικονομία ως παραγωγή θεωρείται η μετατροπή των εισροών σε εκροές (μετρήσιμες ποσότητες). Αυτά λαμβάνουν χώρα σε ανταγωνιστικές αγορές, όπου οι τιμές και οι ποσότητες των αγαθών που πωλούνται θεωρούνται προβλέψιμες.

Ως εισροές εννοούνται τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή αγαθών ή υπηρεσιών, όπως είναι οι πρώτες ύλες, ο τεχνολογικός εξοπλισμός, το κεφάλαιο, η εργασία, οι τεχνικές και επιστημονικές γνώσεις, και η ενέργεια. Οι εισροές αναφέρονται και ως συντελεστές παραγωγής και δύνανται να ταξινομηθούν σε τρεις γενικές κατηγορίες: τους φυσικούς πόρους, την εργασία και το κεφάλαιο. Εκροές είναι τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που παράγουν οι επιχειρήσεις. Στις εκροές περιλαμβάνονται επίσης τα ποικίλα απόβλητα καθώς και οι αναπόφευκτες φθορές.

Ενώ όμως οι επιθυμίες των ανθρώπων για αγαθά και υπηρεσίες είναι απεριόριστες οι πόροι δεν είναι, τουναντίον θεωρούνται σπανίζοντες. Καθώς οι επιθυμίες των ανθρώπων είναι συχνά αντικρουόμενες και ανταγωνιστικές μεταξύ τους, κάθε οργανωμένο κοινωνικό σύνολο ανθρώπων, που βλέπει τα πράγματα σε προοπτική καλείται να εκφραστεί με ρητό τρόπο για το ποια

αγαθά και υπηρεσίες θα παραχθούν, σε τι ποσότητες, με ποια τεχνολογία, σε ποιους απευθύνονται, πως διανέμονται και πως η αύξηση των πωλήσεων οδηγεί σε ανάπτυξη που δεν υπονομεύει το κοινωνικό μέλλον και το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον των πολιτών.

Την Οικονομία της Αγοράς τα άτομα και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις λαμβάνουν κρίσιμες αποφάσεις σχετικά με την παραγωγή και την κατανάλωση. Στην Οικονομία των Εντολών (κεντρικά ελεγχόμενη οικονομία), το κράτος λαμβάνει όλες τις σημαντικές αποφάσεις σχετικά με την παραγωγή και κατανάλωση. Συνήθως το κράτος είναι ιδιοκτήτης των μέσων παραγωγής (γη και κεφάλαιο) και την κυριότητά του υπάγονται και οι επιχειρήσεις.

Στην τομή των δύο αυτών θεωριών, εγείρεται η μικτή οικονομία, όπου το κράτος ελέγχει ένα μέρος του προϊόντος με την φορολογία, τις μεταβιβαστικές πληρωμές και την παροχή δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών. Στην πλειοψηφία των κρατών σήμερα, υπάρχουν μικτές οικονομίες, με στοιχεία Αγοράς και Εντολών, παρ' ότι η κυρίαρχη τάση από το 1990 και κυρίως τα τελευταία 10 έτη, οδηγεί στην συρρίκνωση των κοινωνικών πολιτικών και στην ανεξέλεγκτη δράση των ποικίλων και ανεξέλεγκτων χρηματοπιστωτικών παραγώγων.

Στο Μακροοικονομικό επίπεδο, με βασικό θεμελιωτή τον άγγλο οικονομολόγο, John Maynard Keynes (1883 - 1946) τα πράγματα εμφανίζονται πιο περίπλοκα, διότι μια εθνική οικονομία είναι ήδη ένα πολύπλοκο σύστημα, μικρό υποσύστημα όμως ενός παγκοσμιοποιημένου και ίσως χαοτικού οικονομικού συστήματος. Στην Μακροοικονομία μελετώνται τα οικονομικά μεγέθη σε επίπεδο χώρας, όπως το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, οι εξαγωγές η εθνική αποταμίευση, τα επιτόκια, το ποσοστό της ανεργίας και του πληθωρισμού, το εθνικό εισόδημα, το ποσοστό της ανεργίας και πληθωρισμού, τις επιδράσεις της νομισματικής πολιτικής και της δημοσιονομικής πολιτικής, τις τεχνολογικές αλλαγές και την αύξηση της προσφοράς του εργατικού δυναμικού. Οι επιτυχείς μακροοικονομικές στρατηγικές είναι το ισχυρό ζητούμενο κάθε σύγχρονης κοινωνίας.

Η Φιλοσοφία

Ως Φιλοσοφία μπορεί να εννοηθεί το σύστημα της έλλογης γνώσης μέσω εννοιών (Ε. Κάντ, Η πρώτη Εισαγωγή στην Κριτική της Κριτικής Δύναμης, Αθήνα, Πόλις,). Στο θεωρητικό της μέρος, ως λογική, μελετά την σκέψη ως σύστημα κανόνων με στόχο να αναλύσει και να παρουσιάσει εγκύρου τύπου συλλογισμούς, ενώ στο πρακτικό, ως ηθική, ανιχνεύει τους υψηλούς τρόπους της ανθρώπινης δράσης.

Η φιλοσοφική σκέψη ως συστηματική θεώρηση των βαθέων ερωτημάτων της ανθρώπινης ύπαρξης δεν περιορίζεται απλώς στην διερεύνηση της πραγματικότητας του εμπειρικού κόσμου, αλλά διατυπώνει και προτάσεις για την αλλαγή του. Ένας φιλόσοφος δεν αρκείται στην μεθοδική παρουσίαση των πραγμάτων γύρω του, αλλά παρουσιάζει και συγκεκριμένες προτάσεις για το επιθυμητό και το αρμόζον (ηθικές κρίσεις). Οι φιλόσοφοι, ως επιστήμονες, δεν εκφράζουν με τελεσίδικο τρόπο τα πράγματα, αλλά συμφώνως προς τούς εννοιολογικούς και αξιακούς προσανατολισμούς που δομούν την σκέψη τους, δημιουργούν και το σύστοιχο φιλοσοφικό ρεύμα.

Η Φιλοσοφία εξ' αρχής βιώθηκε ως τρόπος ζωής (π.χ. Ηράκλειτος, Πυθαγόρας, Πλάτωνος Πολιτεία και Συμπόσιον, Αριστοτέλους Ηθικά Νικομάχεια και Πολιτικά, Επικούρεια Φιλοσοφία, Στωικοί, κ.ο.κ.) διότι είναι επιστημονική περιοχή που ασχολείται με τα θεμελιώδη ερωτήματα και απορίες της ύπαρξης. Δηλαδή, δυνατό στοχασμού άτομα καθοδηγούν τους άλλους, αναδεικνύοντας τα ουσιώδη ερωτήματα της ζωής και τις υψηλές αρχές που διέπουν την κοινωνική ζωή, επιδιώκουν να προτείνουν ή να βελτιώσουν ή να αλλάξουν τους τρόπους της ανθρώπινης παρουσίας. Ως αγάπη για την σοφία, η Φιλοσοφία διακρίνεται από τους άλλους τρόπους αντιμετώπισης προβλημάτων, δια της συστηματικής προσέγγισης των ζητημάτων και δια της προσήλωσή της στις μεθοδικά οργανωμένες εξηγήσεις. Η επιστήμη αυτή ως στοχασμός επί των αφετηριακών δυνατοτήτων της σκέψης προαναγγέλλει νέες διαδρομές και αναζητά απαντήσεις σε ερωτήματα που πιθανώς να υπερβαίνουν τις καθημερινές, ανθρώπινες γνωστικές δυνατότητες.

Η Ιστορία

Με τον όρο Ιστορία δηλώνεται η μεθοδική μελέτη των παραδεδομένων πηγών πληροφοριών και η αφήγηση συγκεκριμένων στιγμών του ανθρώπινου παρελθόντος έως την παρούσα εποχή. Η επιστήμη της ιστορίας δεν περιορίζεται στην απλή καταγραφή των ποικίλων γεγονότων, αλλά, μέσω των τεκμηριωμένων ερμηνευτικών (ιστοριογραφικών) προσεγγίσεων και μακράν των προσωπικών ιδεολογικών περιορισμών, αναδεικνύει τα αίτια των συγκεκριμένων γεγονότων. (Θουκυδίδης, Ιστορίαι). Η επιστήμη αυτή βασιζόμενη στις πηγές αναδημιουργεί ιστορικές στιγμές. Κάθε γεγονός παρ' ότι είναι διακριτό από κάθε άλλο, συνδέεται με τα προηγούμενα και τα επόμενα με ένα πλέγμα ατίας/αιτιατού (αποτελέσματος) και αναγκαιότητας/τυχειότητας. Η Ιστορία μελετώντας συστηματικά τον χρόνο που προηγείται και ακολουθεί ένα γεγονός και ένα πρόσωπο, δημιουργεί την καθοριστική έννοια της συνέχειας στον τόπο και στον χρόνο, σφυρηλατώντας την απαραίτητη για την ύπαρξη του κάθε σύγχρονου κράτους εθνική ταυτότητα του πολίτη και του ατόμου, μέσω των ισχυρών αξιών της ελευθερίας, της αυτοθυσίας, της αναγνώρισης της προσφοράς, της δημιουργίας κραταιών προτύπων δράσης και της σύστοιχης προς τις πράξεις αντιμετώπισης του κάθε ενός.

Αντικείμενο της επιστήμης της ιστορίας είναι η ζωή των λαών της γης. Γεγονός εξόχως φιλόδοξο που καθίσταται εφικτό μόνο μέσω της προσεκτικής τμηματοποίησης της συνολικής ανθρώπινης δράσης σε επιμέρους στιγμές της, όπως παραδείγματος χάριν, Αρχαία, Μεσαιωνική και Σύγχρονη Ιστορία. Καθώς όμως κανείς δεν δύναται να περιγράψει όλες τις εκφάνσεις της ζωής όλων των λαών οι ιστορικοί αποσιωπούν τα πολλά και προβάλλουν τα θεωρούμενα σημαντικά σε κάθε τομέα δημιουργώντας νέες, αλληλοεπιδρούσες, επιστημονικές περιοχές, όπως Κοινωνική Ιστορία, Ιστορία Θρησκειών, Πολιτισμική Ιστορία, Στρατιωτική Ιστορία, Ιστορία των Φύλων... (D. Cannadine, Τι είναι Ιστορία σήμερα, Νήσος, 2007).

Η Ψυχολογία

Με τον όρο Ψυχολογία ορίζουμε την επιστημονική διερεύνηση των ψυχικών φαινομένων και των ανθρώπινων συμπεριφορών. Ως εφαρμοσμένη επιστήμη την ενδιαφέρει η κατανόηση της συμπεριφοράς των ανθρώπων τόσο ως

άτομα, όσο και ως ομάδες, προσπαθώντας και να εξάγει γενικές αρχές αλλά ταυτοχρόνως να ερευνήσει και ξεχωριστές περιπτώσεις.

Οι ψυχολόγοι προσπαθούν να κατανοήσουν τις συμπεριφορές και τις εγκεφαλικές διεργασίες των ανθρώπων, μελετώντας τις ψυχοσωματικές και νοητικές εκφράσεις που αποτελούν την βάση των συγκεκριμένων δράσεων.

Εντός του γνωστικού ενδιαφέροντος της επιστήμης αυτής περιέχονται θέματα όπως η προσωπικότητα, η συμπεριφορά, οι στενές και οι διαπροσωπικές σχέσεις, η μάθηση, η μνήμη, η νόηση/σκέψη, η επικοινωνία, τα συναισθήματα, η προσοχή, η συγκίνηση, τα κίνητρα δράσης, οι στάσεις, οι προκαταλήψεις και οι συνειδητές και ασυνειδητές ανθρώπινες δράσεις.

Καθώς οι ψυχολόγοι ασχολούνται διαγνωστικά με την ψυχοπαθολογία και παρεμβατικά με την θεραπευτική αντιμετώπιση των προβληματικών ψυχικών καταστάσεων διαρκώς αντιμετωπίζουν τις περίπλοκες σχέσεις μεταξύ ψυχικών και κοινωνικών μεταβλητών, καταφεύγοντας εκ των πραγμάτων σε διεπιστημονικές ερμηνείες. Η ψυχολογία δηλαδή συναντά συχνά την κοινωνιολογία, οικονομία, φιλοσοφία (επί σειρά αιώνων, οι όποιες αναφορές περί ψυχής εκφέρονταν στα πλαίσια της φιλοσοφίας. Παραδείγματος χάριν Αριστοτέλους, Περὶ Ψυχῆς,) και ιατρική.

Οι οικογενειακές και κοινωνικές διαδρομές των ατόμων λαμβάνονται υπ' όψιν από τους ψυχολόγους καθώς βεβαίως και η μελέτη των ψυχικών τους εντάσεων, όπως αυτές εμφανίζονται μέσω των υπάρχοντων συμπτωμάτων ή/και των συγκυριακών επανεμφανίσεών τους (René Roussillon, *Manuel de psychologie et psychopathologie clinique générale*, Paris, Elsevier Masson, 2007). Τελικώς, την ενότητα αλλά και την μοναδικότητα του ατόμου, όπως αναδεικνύεται μέσα από τα βιώματά του και τον εκπεφρασμένο λόγο του, μοχθούν να προστατεύσουν οι άνθρωποι της Ψυχολογίας. Η κλινική ψυχολογία συχνά λοιπόν εμφανίζεται εντόνως επηρεασμένη από την ψυχανάλυση.

Η Ψυχανάλυση

Η Ψυχανάλυση ανευρίσκει τις πρώτες της συγγένειες στην καθαρτική Θεραπεία του Josef Breuer ως "ομιλούσα Θεραπεία", αλλά θεμελιώνεται από τον Sigmund Freud ως προσπάθεια κατανόησης της ψυχικής ζωής του

ανθρώπου στην βάση της διερεύνησης των ενδοψυχικών τους συγκρούσεων, όπως αυτές εκδηλώνονται μέσω ασυνείδητων διεργασιών, με στόχο την ανακούφιση του ψυχικού και σωματικού πόνου του υποκειμένου, ώστε να παραμένει ικανό για αγάπη και εργασία. Ως ψυχανάλυση ορίζεται: 1) μία ερευνητική διαδικασία η οποία επιτρέπει μέσω των ελεύθερων συνειρμών να εντοπιστούν τα ασυνείδητα ίχνη των ψυχοσωματικών εντάσεων, 2) μία θεραπευτική μέθοδος, που προϋποθέτει το αναλυτικό πλαίσιο, δηλαδή τον αναλυόμενο να ομιλεί στον ψυχαναλυτή που δεν βλέπει και να μεταβιβάζει χωρίς λογοκρισία (ασυνείδητο) τις εντάσεις της ψυχής του, και τον ψυχαναλυτή, που κινητοποιώντας συνειδητό και ασυνείδητο, να επιχειρεί να τις ερμηνεύσει, ώστε αναγνωρισθεί η αλήθεια των βιωμάτων του αναλυόμενου, και μέσω αυτής της συνειδητοποίησης να εξλειφθεί η δράση των σκληρών ψυχοσωματικών συμπτωμάτων, και 3) ως θεωρία του ψυχισμού, η οποία μέσω των κλινικών ευρημάτων των ψυχαναλυτών διαμορφώνει μία νέα επιστημονική περιοχή η οποία με βάση την επιστημονική μεθοδολογία παρέχει τεκμηριωμένη γνώση στους ψυχαναλυτές (Freud S. (1922), *Beyond the Pleasure Principle, Group Psychology and Other Works*, vol.XVIII, Vintage, 2001). Η Ψυχανάλυση, σε βάθος χρόνου, προσφέρει περισσότερο σε σχέση με τις άλλες μορφές ψυχοθεραπείας (Jean-Claude Liaudet, *La Psycho-analyse*, Paris, Le Cavalier Bleu, 2002).

Για την ψυχανάλυση τα πρώιμα ψυχικά τραύματα του ατόμου, που του επιφέρουν οι γονείς του, καθορίζουν την ψυχική ζωή του κάθε ανθρώπου. Η ανθρώπινη συμπεριφορά καθορίζεται, κυρίως, από ασυνείδητες δυνάμεις, που πηγάζουν από βαθιές ορμές, επιθυμίες και ανάγκες, οι οποίες ποτέ δεν ικανοποιούνται ολοκληρωτικά και που παραμένουν την κάθε κρίσιμη στιγμή πέραν της έλλογης διαπραγμάτευσης (Jean-Claude Liaudet: *Ο Φρόντ με απλά λόγια*. Εξηγώντας τον Φρόντ στους γονείς, Πατάκης, 2007 και *Η Ντολτό με απλά λόγια*, Πατάκης, 2005). Η ψυχοκοινωνική παρουσία κάθε ανθρώπου αποτελεί δηλαδή μία συνεχή σύγκρουση των ασυνείδητων αυτών δυνάμεων και της πολιτισμικής πραγματικότητας που περιβάλλει το άτομο.

Ο ψυχαναλυτής επιτρέπει στον αναλυόμενο να λέει ότι θέλει, χωρίς να λογοκρίνει το παραμικρό (ελεύθερος συνειρμός) βοηθώντας να αναδυθούν οι χρονίζουσες, λανθάνουσες ασυνείδητες συγκρούσεις, απωθημένες από τους ποικίλους μηχανισμούς άμυνας. Με τα πέρασμα του χρόνου, ο ομιλών αναλυόμενος αρχίζει να συνειδητοποιεί τις αιτίες της ψυχικής του αδιαθεσίας

και να μην σωματο-ποιεί πλέον τον μη εκπεφρασμένο ψυχικό πόνο. Δεν αναφέρεται συχνά, αλλά οι περισσότερες ασθένειες (δερματικές παθήσεις, αναπνευστικά προβλήματα, καρδιοπάθειες, έλκη και καρκίνοι) είναι ψυχογενούς βάσης, δηλαδή, άνθρωποι που πονούν εντόνως ψυχικά πλήττονται σωματικά και οδηγούνται είτε σε δύσκολη επιβίωση, είτε, πολύ προ της ώρας τους, στο μοιραίο τέλος της ζωής.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ -ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

Δρ. Ευγενία Βαθάκου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει στόχο τον εμπλουτισμό-επικαιροποίηση του εκπαιδευτικού υλικού του γνωστικού αντικείμενου - γραμματισμού της Κοινωνικής Εκπαίδευσης για τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (Σ.Δ.Ε.).

Περιλαμβάνει 5 ενότητες οι οποίες αφενός μεν εμπλουτίζουν το περιεχόμενο του συγκεκριμένου γραμματισμού και αφετέρου καθοδηγούν τους εκπαιδευτικούς των Σ.Δ.Ε. στην αξιοποίηση διαφορετικών διαδραστικών και συμμετοχικών μεθοδολογιών στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη. Στις ασκήσεις που παρουσιάζονται ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει τον ρόλο του καθοδηγητή - διευκολυντή αλλά και μέντορα που εμπνέει και εμπυχώνει.

Πιο συγκεκριμένα οι προτεινόμενες ασκήσεις συμπεριλαμβάνουν: Ασκήσεις ρόλων, ομάδες εργασίας, διάλογο, ασκήσεις οι οποίες απαιτούν κίνηση στον χώρο, πρότζεκτς, μελέτη περιπτώσεων, έρευνα, ντοκυμαντέρ και ταινίες.

Η επιλογή των θεματικών έγινε λαμβάνοντας υπόψιν το ερωτηματολόγιο το οποίο συμπλήρωσαν οι εκπαιδευτικοί αλλά και τον διάλογο τον οποίο είχαμε με τους εκπαιδευτικούς καθ' όλη τη διάρκεια του χειμερινού εξαμήνου και κατά την διάρκεια της πιλοτικής εφαρμογής του υλικού στα ΣΔΕ. Βασικό κριτήριο ήταν η συμπερίληψη θεμάτων τα οποία αγγίζουν πτυχές της καθημερινής μας ζωής και βέβαια της ζωής των εκπαιδευομένων ενηλίκων.

Οι πέντε ενότητες είναι οι εξής:

1. Το «Δέντρο Προβλημάτων/Λύσεων»: ένα εργαλείο για την ανάλυση κοινωνικών προβλημάτων και τον σχεδιασμό δράσεων
2. Φτώχεια, διαφορές και ανισότητες στον κόσμο
3. Οι αρνητικές συνέπειες της Παγκοσμιοποίησης

4. Το νερό ως κοινωνικό αγαθό & αιτία κοινωνικών συγκρούσεων

5. Ειρηνική επίλυση συγκρούσεων

ΕΝΟΤΗΤΑ 1η - Το «Δέντρο Προβλημάτων/Λύσεων»: ένα εργαλείο για την ανάλυση κοινωνικών προβλημάτων και τον σχεδιασμό δράσεων ¹

Τα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, όπως για παράδειγμα η ανεργία ή η μαθητική διαρροή, χαρακτηρίζονται από πολυπλοκότητα και η λύση τους απαιτεί την συνεργασία πολλών φορέων αλλά και την ενεργή συμμετοχή των ίδιων των πολιτών.

Το «Δέντρο Προβλημάτων/Λύσεων» (Problem Tree Tool) είναι ένα εργαλείο το οποίο μας βοηθά να αποκτήσουμε μια συνολική εικόνα των βαθύτερων αιτιών ενός κοινωνικού προβλήματος που μας απασχολεί και να διερευνήσουμε τις επιπτώσεις του. Το "Δέντρο" προσφέρει έναν οδηγό στην πολυπλοκότητα ενός προβλήματος με την αναγνώριση πολλαπλών αιτιών. Ένα «πρόβλημα» ορίζεται εδώ ως μια κατάσταση η οποία δεν είναι ικανοποιητική και ίσως είναι δύσκολο να αντιμετωπιστεί.

Το "Δέντρο" χρησιμοποιείται ως βασικό εργαλείο για τον σχεδιασμό συλλογικών δράσεων, μικρότερης ή μεγαλύτερης κλίμακας. Όπως θα καταδειχθεί στη συνέχεια, τα στοιχεία τα οποία συγκεντρώνονται στην πρώτη φάση της συμπλήρωσης του «Δέντρου του προβλήματος» (κύριο πρόβλημα, αίτια, συνέπειες) αποτελούν τη βάση για τον σχεδιασμό μιας δράσης σε επίπεδο γειτονιάς ή ακόμα και ενός πολύπλοκου αναπτυξιακού προγράμματος καθώς αντανακλούν αντίστοιχα τον απώτερο στόχο, τους άμεσους στόχους και τις δράσεις του προγράμματος το οποίο θέλουμε να σχεδιάσουμε.

Η άσκηση αυτή, εκτός από τον συντονιστή της διαδικασίας, απαιτεί την παρουσία των ενδιαφερομένων εκπροσώπων, επωφελομένων ατόμων / φορέων.

Στόχοι:

Οι συμμετέχοντες:

- Να αποκτήσουν δεξιότητες ανάλυσης περίπλοκων κοινωνικών προβλημάτων

¹ Το υλικό της άσκησης βασίζεται στο κεφάλαιο με τίτλο "Εκτίμηση Αναγκών και Σχεδιασμός Προγραμμάτων" που έχει γράψει η Δρ. Ευγενία Βαθάκου για το εγχειρίδιο "Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αξιολόγηση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων", επιμ. Αστέρας Χουλιάρας & Παναγιώτης Λιαργκόβας, εκδ Παπαζήση, Αθήνα 2013

- Να συνειδητοποιήσουν την αλληλεξάρτηση των ανθρώπων σε μια κοινωνία και την σημασία της συνεργασίας για την αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων
- Να συνειδητοποιήσουν ότι όλοι οι πολίτες με τις πράξεις ή και παραλείψεις μας συμβάλλουμε στην δημιουργία και στη συντήρηση προβλημάτων που ταλανίζουν μια κοινωνία και κατά συνέπεια μπορούμε να συμβάλλουμε στην επίλυση αυτών
- Να αποκτήσουν δεξιότητες σχεδιασμού συλλογικών δράσεων

Προτεινόμενη Διάρκεια: Θα εξαρτηθεί από την πολυπλοκότητα του προβλήματος αλλά και το πόσο διαφορετική είναι η σύνθεση της ομάδας των συμμετεχόντων. Μπορεί να χρειαστούν 2 δίωρα, ένα για την ανάπτυξη του "Δέντρου Προβλήματος" και ένα για το "Δέντρο των Λύσεων", αλλά μπορεί να χρειαστεί περισσότερος χρόνος.

Στην συνέχεια περιγράφονται τα βασικά βήματα που πρέπει να ακολουθήσετε για να δουλέψετε με την ομάδα σας πάνω σε ένα πρόβλημα και να φτιάξετε ένα Δέντρο Προβλημάτων/Λύσεων.

Απαιτούμενα υλικά: μεγάλες λευκές κόλλες, post - it και μαρκαδόροι.

1. Βήμα 1^ο: Συζητήστε με την μέθοδο της ιδεοθύελλας (brainstorming) ποια θεωρούν οι συμμετέχοντες τα σημαντικότερα προβλήματα του τόπου τους

Αυτό το στάδιο μπορεί να είναι εντελώς ανοιχτό (χωρίς κάποια προηγούμενη αντίληψη όσον αφορά τις προτεραιότητες των συμμετεχόντων και τα προβλήματά τους) ή να είναι πιο κατευθυνόμενο (ένα «γνωστό» πρόβλημα ή ένας στόχος υψηλής προτεραιότητας μπορεί να έχει ήδη τεθεί) με βάση κάποια προκαταρκτική ανάλυση δεδομένων και διαβούλευση η οποία έχει γίνει στο στάδιο της εκτίμησης αναγκών με φορείς. Πάντως είναι σημαντικό να συμφωνήσουν οι συμμετέχοντες όσον αφορά το πρόβλημα το οποίο θα συζητήσουν.

Το κύριο πρόβλημα, τοποθετείται στο κέντρο του Δέντρου.

Βήμα 2^ο: Ξεκινήστε να ιεραρχείτε αίτια και συνέπειες

Αρχίστε να καταγράφετε αίτια του κύριου προβλήματος ρωτώντας «Γιατί συμβαίνει αυτό; (το κύριο πρόβλημα)». Αν για παράδειγμα το πρόβλημα είναι η

ανεργία "γιατί έχουμε ανεργία;" Συνεχίζετε να ρωτάτε "Γιατί;" μέχρι το σημείο που δεν θα μπορείτε να πάτε πιο πέρα. Τα περισσότερα κοινωνικά προβλήματα έχουν περισσότερες από μια αιτίες και η κάθε αιτία έχει τα δικά της αίτια. Τα αίτια τα οποία προκαλούν άμεσα το κύριο πρόβλημα τοποθετούνται κάτω από το κύριο πρόβλημα. Αυτά είναι οι ρίζες του. Για κάθε "αίτιο - ρίζα" που καταγράφετε συνεχίζετε να ρωτάτε "γιατί συμβαίνει αυτό;" Με αυτόν τον τρόπο οι "ρίζες" επεκτείνονται και εμβαθύνετε στην ανάλυση του προβλήματος.

Αφού έχετε καταγράψει τα αίτια προχωρείστε στην αναγνώριση των συνεπειών του κύριου προβλήματος ρωτώντας «και τι συμβαίνει τότε, όταν δηλαδή έχουμε αυτό το πρόβλημα;». Πάλι η ερώτηση γίνεται μέχρι το σημείο το οποίο δεν μπορείτε να πάτε πιο πέρα. Κάποια προβλήματα ίσως έχουν περισσότερες από μια συνέπειες. Προβλήματα τα οποία έχουν αναγνωριστεί ως άμεσες συνέπειες του κύριου προβλήματος τοποθετούνται πάνω από τον κορμό. Αυτά είναι τα κλαδιά του δέντρου.

Όλα τα άλλα προβλήματα ταξινομούνται με τον ίδιο τρόπο. Αν υπάρχουν δύο ή περισσότερες αιτίες σε συνδυασμό, οι οποίες παράγουν ένα αποτέλεσμα, θα πρέπει να τοποθετηθούν στο ίδιο επίπεδο στο διάγραμμα.

Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να λαμβάνουν μέρος ενεργά στη συζήτηση και να μπορούν να μετακινούν ελεύθερα πάνω στο διάγραμμα τα αίτια και τις συνέπειες, ανάλογα με το ποιο κρίνουν ότι είναι το πιο πρωταρχικό.

Βήμα 4^ο: Συνδέστε τα προβλήματα με τόξα αιτίων - αποτελεσμάτων δείχνοντας καθαρά τους συνδέσμους

Βήμα 3^ο: Αναθεωρήστε το διάγραμμα

Εξετάστε το δέντρο του προβλήματος που δημιουργήθηκε για να βεβαιωθείτε ότι το κάθε βήμα (αίτιο ή αποτέλεσμα) λογικά οδηγεί στο επόμενο. Ρωτήστε τον εαυτό σας και την ομάδα: Υπάρχουν σημαντικά προβλήματα τα οποία δεν έχουν αναφερθεί ακόμα; Αν διαπιστώσετε ότι αυτό ισχύει συγκεκριμενοποιήστε τα προβλήματα και συμπεριλάβετε τα στο κατάλληλο τμήμα του διαγράμματος.

Βήμα 4^ο: Ομαδοποιήστε τα προβλήματα

Σε αυτό το στάδιο ίσως να είναι χρήσιμο να ομαδοποιήσετε τα προβλήματα τα οποία εμφανίζονται πολλές φορές στο δέντρο και να αφαιρέσετε κάποια επίπεδα ούτως ώστε να επικεντρωθείτε στα πιο άμεσα αίτια και αποτελέσματα του προβλήματος.

Βήμα 5^ο: Κάντε ένα αντίγραφο του διαγράμματος

Κρατήστε ένα αντίγραφο του δέντρου που προέκυψε. Το αποτέλεσμα της άσκησης θα πρέπει να προσφέρει μια καλή και απλοποιημένη απεικόνιση της πραγματικότητας. Ένα δέντρο προβλημάτων δεν μπορεί (και δεν πρέπει) να περιλαμβάνει ή να εξηγεί τις πολυπλοκότητες κάθε αναγνωρισμένης αιτίας-αποτελέσματος. Όταν ολοκληρώνεται το δέντρο απεικονίζει μια συνοπτική εικόνα της αρνητικής κατάστασης.

Να έχετε κατά νου ότι η διαδικασία είναι εξίσου σημαντική με το αποτέλεσμα. Η όλη άσκηση θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ως μια μαθησιακή εμπειρία και μια ευκαιρία για να εκφραστούν διαφορετικές απόψεις και συμφέροντα.

Αν κριθεί αναγκαίο, μπορεί να γίνει περαιτέρω επεξεργασία των διαφορετικών διαστάσεων του προβλήματος που έχουν προκύψει, μέσα από ομαδικά εστιασμένες συζητήσεις (focus group discussions) ή συνεντεύξεις.

Βήμα 6^ο: Μετατρέψτε κάθε αρνητικό σε θετικό

Το "Δέντρο Προβλημάτων" μπορεί εύκολα να μετατραπεί σε δέντρο λύσεων ή αλλιώς στόχων. Μετατρέψτε κάθε αρνητική δήλωση την οποία περιλαμβάνει το δέντρο προβλημάτων το οποίο αναπτύξατε σε θετική δήλωση και αναπτύξτε κατ' αυτό τον τρόπο το "Δέντρο των Λύσεων".

Από το "Δέντρο Προβλημάτων / Λύσεων" στον Σχεδιασμό Δράσεων

Το "Δέντρο Προβλημάτων Λύσεων" σας δίνει μια ξεκάθαρη εικόνα του προβλήματος με το οποίο ασχολείστε και σας βοηθά να σκεφτείτε τρόπους αντιμετώπισης αυτού, δουλεύοντας συστηματικά και σχεδιάζοντας συγκεκριμένες ενέργειες τις οποίες μπορείτε να υλοποιήσετε.

Αφού λοιπόν έχετε ολοκληρώσει το Δέντρο, το πρώτο βήμα είναι να εξετάσετε αν γίνεται να υλοποιήσετε όλους τους στόχους που προκύπτουν στο Δέντρο Λύσεων ή με άλλα λόγια αν είναι δυνατόν να αντιμετωπίσετε όλα τα καταγεγραμμένα αίτια του προβλήματος στο Δέντρο Προβλημάτων. Για να απαντήσετε στην ερώτηση αυτή θα λάβετε υπόψη σας αν υπάρχουν οι πόροι (ανθρώπινοι και οικονομικοί), η εξειδίκευση που απαιτείται κτλ.

Συνήθως είναι αδύνατη η αντιμετώπιση όλων των αιτιών ενός προβλήματος και η επίτευξη όλων των στόχων. Θα πρέπει λοιπόν να επιλέξετε κάποιον/ους από αυτούς τους στόχους σύμφωνα με τις δυνατότητες της ομάδας σας για να επικεντρώσετε την προσοχή σας και να αναπτύξετε ένα ρεαλιστικό Σχέδιο Δράσης.

Για την ανάπτυξη του σχεδίου σας μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα απλό ή πιο σύνθετο εργαλείο σχεδιασμού. Στην συνέχεια παρουσιάζεται ένα απλό Υπόδειγμα Σχεδίου Δράσης συμπληρωμένο.² Κάθε Σχέδιο Δράσης ωστόσο περιλαμβάνει επιγραμματικά βασικά στοιχεία όπως τι ακριβώς θα γίνει και με ποια βήματα, ποιος θα κάνει τι, σαφές χρονοδιάγραμμα, πόροι που απαιτούνται, πιθανά εμπόδια και μέτρα για την αντιμετώπισή τους και σχέδιο επικοινωνίας της ομάδας που υλοποιεί το σχέδιο δράσης.

Στην συνέχεια ακολουθεί ένα Σχέδιο Δράσης για το θέμα της Ανεργίας. Η ομάδα η οποία ανέπτυξε το Δέντρο Προβλημάτων/Λύσεων της Ανεργίας επέλεξε να ασχοληθεί με το ζήτημα της Επιχειρηματικής Κουλτούρας.³

Σημειώνεται ότι πρόκειται για ένα Σχέδιο Δράσης στην αρχική του φάση, καθώς το Σχέδιο Δράσης είναι ένα δυναμικό εργαλείο το οποίο συμβουλευονται αυτοί που υλοποιούν την δράση κατά την διάρκεια της υλοποίησης και το αναπτύσσουν συνεχώς στις λεπτομέρειές του.

² Ένα πιο περίπλοκο εργαλείο το οποίο χρησιμοποιείται σε ευρωπαϊκά αναπτυξιακά προγράμματα είναι το Λογικό Πλαίσιο.

³ Η ομάδα εργασίας αποτελούνταν από εκπροσώπους της Κοινωνίας των Πολιτών και εκπροσώπους (αιρετούς και διοικητικούς) του Δήμου Σπάρτης. Το Σχέδιο Δράσης αυτό αναπτύχθηκε στο πλαίσιο ευρωπαϊκού προγράμματος με τον τίτλο "Εργαστήρι Πολιτικής" το οποίο υλοποίησε το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, υπό την επίβλεψη του ΙΝΕΔΙΒΙΜ με συγχρηματοδότηση από την ΕΕ.

Σχέδιο Δράσης για το πρόβλημα της Ανεργίας στον Δήμο Σπάρτης

Γενικός Στόχος: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟ ΣΠΑΡΤΗΣ

Δράση: Μία διήμερη εκδήλωση με στόχο την ανάπτυξη της επιχειρηματικής κουλτούρας της περιοχής. Την πρώτη μέρα παρουσίαση επιτυχημένων επιχειρηματιών της περιοχής και δυνατοτήτων χρηματοδότησης και υποστήριξης νέων επιχειρήσεων. Την δεύτερη ημέρα το πρωί συζήτηση για το θέμα της σύζευξης τοπικών παραγωγών με τοπικούς επιχειρηματίες και το απόγευμα έκθεση τοπικών προϊόντων / επιχειρήσεων.

Αποτελέσματα: Υποστήριξη ανέργων της περιοχής μέσα από συγκεκριμένες προτάσεις οι οποίες θα εστιάζουν και αναδεικνύουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του τόπου, θα αντλούν από τα υπάρχοντα καλά παραδείγματα και επίσης θα παρέχουν ενημέρωση και πληροφόρηση σχετικά με δυνατότητες χρηματοδότησης και με το που θα λάβει υπεύθυνη συμβουλευτική υποστήριξη κάποιος που ξεκινά μια νέα επιχείρηση.

Βήματα Δράσης	Αρμοδιότητες	Χρονοδιάγραμμα	Πόροι	Πιθανά Εμπόδια	Σχέδιο Επικοινωνίας
<i>Τι θα γίνει;</i>	<i>Ποιος θα το κάνει;</i>	<i>Μέχρι πότε; (Μέρα/Μήνα)</i>	<i>A. Διαθέσιμοι Πόροι B. Απαιτούμενοι Πόροι (οικονομικοί, ανθρώπινοι, άλλοι)</i>	<i>A. Τι άτομα ή οργανισμοί ίσως αντιδράσουν; Πως; B. Αντιμετώπιση</i>	<i>Ποιος εμπλέκεται; Τι μεθοδολογία; Πόσο συχνά;</i>

<p>Βήμα 1:</p> <p>Οργάνωση ημερίδας</p> <p>«ΑΥΤΟΔΗΜΙΟΗΡΓΗΤΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ»</p> <p>&</p> <p>ενημέρωση για δυνατότητες υποστήριξης και χρηματοδότησης</p> <p>1.1. Επιλογή επιτυχημένων επιχειρηματιών της περιοχής</p> <p>1.2. Επιλογή ομιλητών όσον αφορά υποστήριξη νέων επιχειρηματιών (π.χ. ΚΕΜΕΛ, ΟΑΕΔ)</p>	<p>Ομάδα 8 ατόμων</p> <p>A.K. + B.P.</p> <p>Καταγραφή επιχειρηματιών της</p>	<p>Καταγραφή</p> <p>15/03/13</p> <p>Οριστικοποίηση</p>	<p>A. Υπάρχουν: χώρος για την διήμερη εκδήλωση που διαθέτει ο Δήμος ή και το Πανεπιστήμιο. Μέσα Επικοινωνίας (τηλέφωνα, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο)</p> <p>Μέσα Προβολής όπως ΜΜΕ</p> <p>B. Απαιτούνται:</p> <p>Εισηγητές</p> <p>Προετοιμασία ενημερωτικού υλικού για τα ΜΜΕ</p> <p>Επικοινωνία - Συνεργασία με Επιμελητήριο & ΟΑΕΔ</p> <p>Πόροι για κάλυψη εξόδων της εκδήλωσης (διαλείμματα - καφές - ελαφρύ γεύμα, μεταφορικά & διαμονή εισηγητών εκτός Σπάρτης)</p>	<p>A.</p> <p>1. Μικρή συμμετοχή πολιτών και δη ανέργων</p> <p>B.</p> <p>1. Απαιτείται σωστή, έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση με τη χρήση των σωστών μέσων (π.χ. ανακοινώσεις σε χώρους που συχνάζουν άνεργοι, εκπομπές σε ώρες μεγάλης ακροαματικότητας)</p>	<p>Τακτική επικοινωνία της ομάδας με συναντήσεις, τηλέφωνο και ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.</p> <p>Μια εβδομαδιαία συνάντηση</p>
---	--	--	--	---	--

<p>και δυνατότητες χρηματοδότησης (π.χ.crowdfunding, ΕΣΠΑ)</p> <p>1.3. Ζητήματα οργάνωσης της εκδήλωσης (χώρος, κάλυψη εξόδων εκδήλωσης, συντονισμός)</p> <p>1.4. Ενημέρωση για την εκδήλωση (φυλλάδιο, δελτίο τύπου, συνεντεύξεις)</p>	<p>περιοχής, επιλογή 4 & επικοινωνία μαζί τους</p> <p>Δ.Μ. + Φ. Α. επικοινωνία με ΚΕΜΕΛ / ΟΑΕΔ για να στείλουν ομιλητές - συμβούλους</p> <p>Γ.Π. + Ν.Κ. Επικοινωνία με δήμο για αίθουσα και χρηματοδότηση της εκδήλωσης ή και εύρεση χορηγών</p>	<p>ομιλητών 30/03/13</p> <p>15/03/13</p> <p>Επικοινωνία 30/03/13</p> <p>Οριστικοποίηση ομιλητών 30/03/13</p>			
---	--	--	--	--	--

	A.K. + B.P.				
Βήμα 2: Εκδήλωση για διασύνδεση τοπικών παραγωγών -			A. Βάση δεδομένων από το επιμελητήριο B. Εκθεσιακός χώρος -	A. Μεριδα επιχειρηματιών (Εισαγωγείς) Πολυεθνικές	

<p>Τοπικών επιχειρήσεων</p> <p>2.1. Έρευνα, επιλογή & πρόσκληση παραγωγών</p> <p>2.2. Έρευνα, επιλογή και πρόσκληση επιχειρήσεων</p> <p>2.3. Διοργάνωση συζήτησης & έκθεσης</p>	<p>2.1. - 2.2.</p> <p>Κ.Δ.+ Α.Β.</p> <p>2.3.</p> <p>Γ.Π. + Ν.Κ.</p> <p>Όπως και για πιο πάνω 1.3.</p>	<p>15/03/13</p> <p>Επιλογή</p> <p>22/03/13</p> <p>Αποστολή προσκλήσεων</p> <p>30/03/13</p> <p>Οριστικοποίηση συμμετεχόντων</p>	<p>Οικονομική ενίσχυση</p>	<p>Β.</p> <p>Επιμελητήριο, δήμοι, περιφέρεια</p>	
---	---	--	----------------------------	---	--

Αποδεικτικά στοιχεία επιτυχίας (Πως θα ξέρεις ότι υπάρχει πρόοδος στο έργο σου; Ποια είναι τα στοιχεία αναφοράς;)

Η επίτευξη των «προϊόντων» της δράσης = 1. Η δημιουργία και επιτυχής λειτουργία των υπο-ομάδων εργασίας, 2. Πραγματοποίηση προβλεπόμενων εκδηλώσεων με ικανοποιητική συμμετοχή πολιτών και μάλιστα ανέργων, 3. Αναφορές στα τοπικά ΜΜΕ, 4. Άτομα που θα ωφεληθούν από τις δράσεις, 5. Συνεργασίες που θα προκύψουν μεταξύ τοπικών παραγωγών και επιχειρήσεων

Διαδικασία Αξιολόγησης (Πως θα προσδιορίσεις ότι ο στόχος σου επετεύχθη; Ποια είναι τα μέτρα που θα χρησιμοποιήσεις;)

Τα ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία τα οποία αναφέρονται πιο πάνω και θα προσδιοριστούν με μεγαλύτερη σαφήνεια στην προετοιμασία της δράσης (π.χ. αριθμοί ανέργων, πολιτών που θα συμμετάσχουν στις εκδηλώσεις, αριθμός τοπικών παραγωγών/επιχειρηματιών κτλ).

ΕΝΟΤΗΤΑ 2η - Φτώχεια, Διαφορές & Ανισότητες στον Κόσμο

1. Βιωματικό Παιχνίδι για διαφορές και ανισότητες στον κόσμο

Οι προσωπικές υποθέσεις που κάνουμε σχετικά με την κατανομή του πλούτου στον κόσμο δεν συμφωνούν πάντοτε με την πραγματικότητα. Στην συγκεκριμένη άσκηση γίνεται σύγκριση προσωπικών υποθέσεων και πραγματικότητας για ορισμένες περιοχές του κόσμου σε σχέση με τον παγκόσμιο πληθυσμό και πλούτο. Μέσα από την σύγκριση αυτή γίνεται ορατή η άνιση κατανομή του πλούτου στον πλανήτη.

Στόχος

- Οι συμμετέχοντες να αποκτήσουν αντίληψη των εκτιμήσεών τους αναφορικά με τον παγκόσμιο πληθυσμό, τον παγκόσμιο πλούτο, την παγκόσμια κατανάλωση ενέργειας και την κατανομή τους.
- Οι εκτιμήσεις αυτές να αντιπαραβληθούν με τους πραγματικούς αριθμούς και την κατανομή των παραπάνω αγαθών.
- Να υπάρξουν απτά και συγκρίσιμα στατιστικά στοιχεία.
- Να γίνει ορατή η άνιση κατανομή του συνολικού παγκόσμιου πλούτου.
- Οι συμμετέχοντες αποκτούν επίσης γνώση γεωγραφίας του κόσμου και παγκόσμιας οικονομίας

Είδος δραστηριότητας: άσκηση προσομοίωσης

Προτεινόμενος χρόνος: μια διδακτική ώρα

Απαιτούμενος χώρος: πρέπει να υπάρχει αρκετός χώρος για να χωριστούν οι συμμετέχοντες σε 6 ομάδες.

Μέγεθος ομάδας: 15-30 άτομα

Απαραίτητα υλικά

- Κάρτες ηπείρων (ένα φύλλο χαρτιού ανά ήπειρο: (1) Ευρώπη και Ρωσική Ομοσπονδία, (2) Αφρική, (3) Ασία, (4) Βόρεια Αμερική, (5) Νότια και Κεντρική Αμερική, (6) Αυστραλία και Ωκεανία.
- Καρέκλες (όσες και οι συμμετέχοντες)
- Στατιστικά στοιχεία

- Μπαλόνια (όσα και οι συμμετέχοντες).
- Χάρτες
 - A. Παγκόσμιος χάρτης που αναπαριστά την κατανομή του πληθυσμού
<http://www.worldmapper.org/imagemaps/imagemap2.html>
 - B. Παγκόσμιος Χάρτης που αναπαριστά την κατανομή του πλούτου
<http://www.worldmapper.org/images/largepng/164.png>
 - Γ. Παγκόσμιος Χάρτης που αναπαριστά την κατανάλωση ενέργειας ανά ήπειρο

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Προετοιμασία

Απλώστε τις κάρτες ηπείρων -που συμβολίζουν τις πέντε ηπείρους - στην αίθουσα έτσι ώστε να υπάρχει αρκετός χώρος ανάμεσά τους. Μετρήστε τον αριθμό των συμμετεχόντων και υπολογίστε την σωστή κατανομή τους. Μπορείτε να βρείτε κατά προσέγγιση αριθμούς στην συνέχεια στους πίνακες με τα στατιστικά δεδομένα.

Οδηγίες

Εξηγείστε ότι τη στιγμή αυτή υπάρχουν στην αίθουσα 6 κάρτες ηπείρων που αναπαριστούν την Ευρώπη (συμπεριλαμβανομένης της Ρωσικής Ομοσπονδίας), την Αφρική κλπ.

Βήμα 1^ο : Πείτε στους συμμετέχοντες να φανταστούν ότι αποτελούν το 100% του συνολικού ανθρώπινου πληθυσμού. Ζητείστε τους να χωριστούν σε ομάδες και να συγκεντρωθούν γύρω από τις κάρτες ηπείρων έτσι ώστε οι συμμετέχοντες (που αντιπροσωπεύουν το 100% του συνολικού πληθυσμού) να ταιριάζουν με τις πραγματικές αναλογίες. Μετά πείτε τους τις αναλογίες που αναφέρονται στο φύλλο των στατιστικών δεδομένων. Μπορείτε να τους κάνετε τις παρακάτω ερωτήσεις:

- Ποια είναι η γνώμη σας για την κατανομή τώρα σε σύγκριση με την κατανομή που επιλέξατε εσείς;
- Εκπλαγήκατε από τον αριθμό των ανθρώπων σε κάποια συγκεκριμένη περιοχή; Γιατί;

- Ποιος μπορεί να είναι ο λόγος που έχουμε στο μυαλό μας μια συγκεκριμένη εικόνα για την κατανομή του παγκόσμιου πληθυσμού; (πχ ΜΜΕ, εκθέσεις για τις αναπτυσσόμενες χώρες)

Βήμα 2^ο: Παγκόσμιος πλούτος

Έχετε τόσες καρέκλες όσοι είναι και οι συμμετέχοντες στην αίθουσα. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι οι καρέκλες αυτές αντιπροσωπεύουν τον συνολικό παγκόσμιο πλούτο, (που μετράται ως απόλυτο ακαθάριστο εθνικό προϊόν [ΑΕΠ]). Ζητείστε τους να μοιράσουν τις καρέκλες ανάμεσα στις κάρτες ηπείρων με την αναλογία που ο παγκόσμιος πλούτος είναι κατανεμημένος ανάμεσα στις διάφορες περιοχές του πλανήτη. Στη συνέχεια επιστρέφουν στις περιοχές όπου βρίσκονταν προηγουμένως όταν αντιπροσώπευαν τον πραγματικό παγκόσμιο πληθυσμό και θα πρέπει να προσπαθήσουν να καθίσουν στις καρέκλες που είναι ελεύθερες.

Λογικά η συνέπεια είναι ότι μερικοί έχουν πολλές καρέκλες στις οποίες μπορούν να καθίσουν (πχ στην Ευρώπη, όπου ένας σχετικά μικρός αριθμός ανθρώπων ζουν πολύ πλούσια). Σε άλλες περιοχές υπάρχουν λιγότερες καρέκλες και οι συμμετέχοντες πρέπει να αγωνισθούν/παλέψουν για να βρουν χώρο να καθίσουν (πχ στην Ασία). Η άνιση κατανομή του πλούτου είναι ορατή και βιώνεται από τους συμμετέχοντες.

Μπορείτε να κάνετε τις παρακάτω ερωτήσεις:

- Πώς αισθάνεστε τώρα;
- Υπάρχει κανείς που να νιώθει άβολα;
- Ποια μπορεί να είναι η αιτία για την κατανομή του παγκόσμιου πλούτου μεταξύ των διαφόρων περιοχών του πλανήτη;

Βήμα 3^ο: Η παγκόσμια κατανάλωση ενέργειας

Έχετε τόσα μπαλόνια όσοι είναι και οι συμμετέχοντες. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι τα μπαλόνια αυτά αντιπροσωπεύουν την παγκόσμια κατανάλωση ενέργειας (μετρημένη σε ισοδύναμο ακατέργαστο πετρέλαιο). Ζητείστε τους να μοιράσουν τα μπαλόνια ανάμεσα στις κάρτες ηπείρων με τον τρόπο που πιστεύουν ότι κατανέμεται η παγκόσμια κατανάλωση ενέργειας. Πείτε τους ποια είναι η πραγματική κατανάλωση ενέργειας και μοιράστε τα μπαλόνια σύμφωνα με τον πίνακα στατιστικών δεδομένων. Στη συνέχεια οι

συμμετέχοντες επιστρέφουν στις περιοχές τους. Ερωτήσεις που μπορείτε να κάνετε είναι οι εξής:

- Ποια είναι η γνώμη σας για την κατανομή της παγκόσμιας κατανάλωσης ενέργειας συγκριτικά με τον παγκόσμιο πλούτο και τον παγκόσμιο πληθυσμό;
- Ποια μπορεί να είναι η αιτία για την υφιστάμενη κατανομή του παγκόσμιου πλούτου ανάμεσα στις διάφορες περιοχές; (πχ υπεργολαβική ανάθεση της παραγωγής σε τρίτες χώρες, χρήση A/C, αυτοκινήτων, θέρμανσης, υποδομές)

Αποκωδικοποίηση και Στοχασμός

Εξηγείστε γιατί επιλέξατε την άσκηση αυτή (ανισότητες όσον αφορά τον ανθρώπινο πλούτο). Δείξτε τους παγκόσμιους χάρτες που διαμορφώνονται με βάση παράγοντες όπως τον πληθυσμό, τον πλούτο και την κατανάλωση ενέργειας (βλέπε παρακάτω)

Στην συνέχεια

- Μπορείτε να παρουσιάσετε περισσότερα στατιστικά στοιχεία στους συμμετέχοντες ή να ξεκινήσετε συζήτηση με θέμα την άνιση κατανομή πλούτου και πιθανές αιτίες
- Μπορείτε να παρουσιάσετε κι άλλους χάρτες που είναι διαθέσιμοι στην ιστοσελίδα: www.worldmapper.org
- Ένα ενδιαφέρον στοιχείο για τη σχετική συζήτηση είναι και το ότι οι 100 πιο πλούσιοι άνθρωποι στον κόσμο θα μπορούσαν να λήξουν το πρόβλημα της φτώχειας στον κόσμο 4 φορές <http://www.trueactivist.com/worlds-100-richest-could-end-global-poverty-4-times-over/>

Χρήσιμες συμβουλές

Θα πρέπει να έχετε συναίσθηση του παράγοντα της γενίκευσης σ' ένα παιχνίδι προσομοίωσης, πχ. δεν είναι όλοι οι άνθρωποι στη Βόρεια Αμερική πάμπλουτοι και υπάρχουν και στην Αφρική άνθρωποι που καταναλώνουν ενέργεια. Προετοιμαστείτε λοιπόν για κριτικές/επικριτικές ερωτήσεις.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

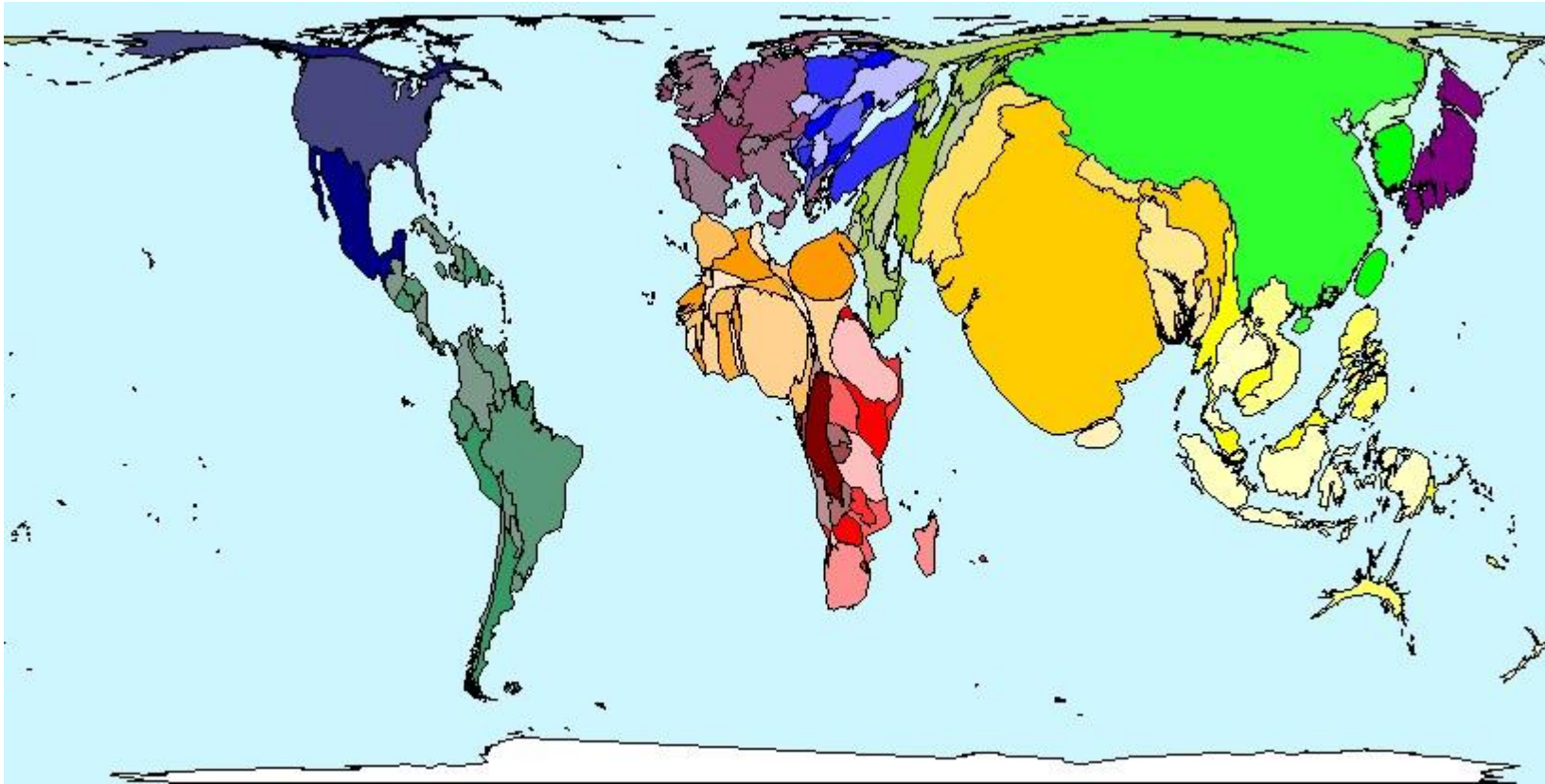
Ήπειρος	Συμμετέχοντες					
	Σύνολο σε εκ	%	15	20	25	30
Ευρώπη & Ρωσική Ομοσπονδία	739	10,7	2	2	3	3
Β. Αμερική (ΗΠΑ & Καναδάς)	344	5,0	1	1	1	2
Νότια & Κεντρική Αμερική	585	8,5	1	2	2	3
Ασία	4157	60,3	9	12	15	18
Αφρική	1030	14,9	2	3	4	4
Αυστραλία & Ωκεανία	37	0,5	0	0	0	0
Κόσμος	6892	100,0	15	20	25	30

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

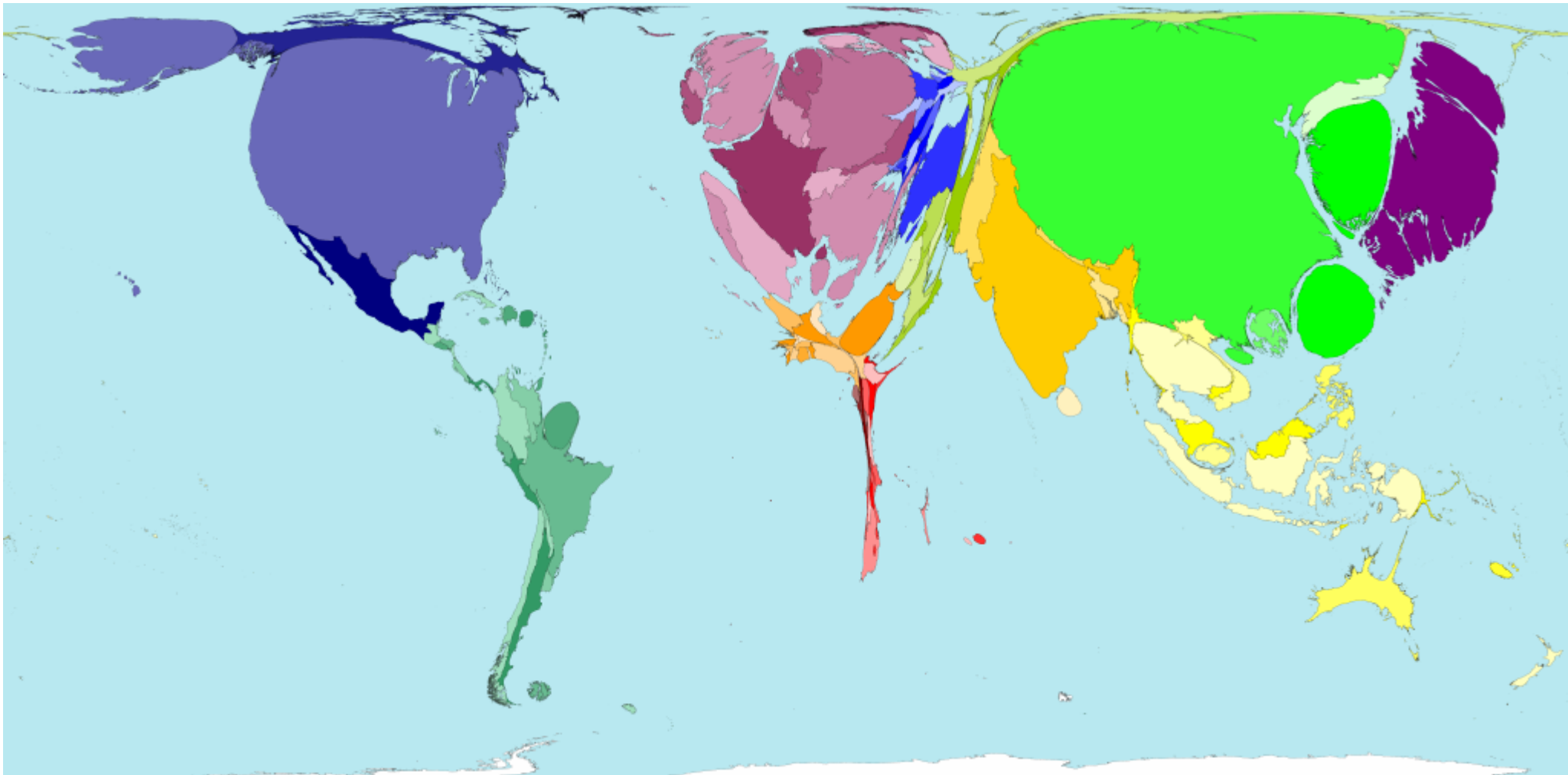
Ήπειρος	Συμμετέχοντες					
	Σύνολο σε δις \$	%	15	20	25	30
Ευρώπη & Ρωσική Ομοσπονδία	19.087,90	33,4%	5	7	8	10
Β. Αμερική (ΗΠΑ & Καναδάς)	15.139,40	26,5%	4	5	7	8
Νότια & Κεντρική Αμερική	3.934,40	6,9%	1	1	2	2
Ασία	16.510,90	28,9%	5	6	7	8
Αφρική	1.432,40	2,5%	0	1	1	1
Αυστραλία & Ωκεανία	1.104,20	2,0%	0	0	0	1
Κόσμος		100,0	15	20	25	30

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΡΓΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

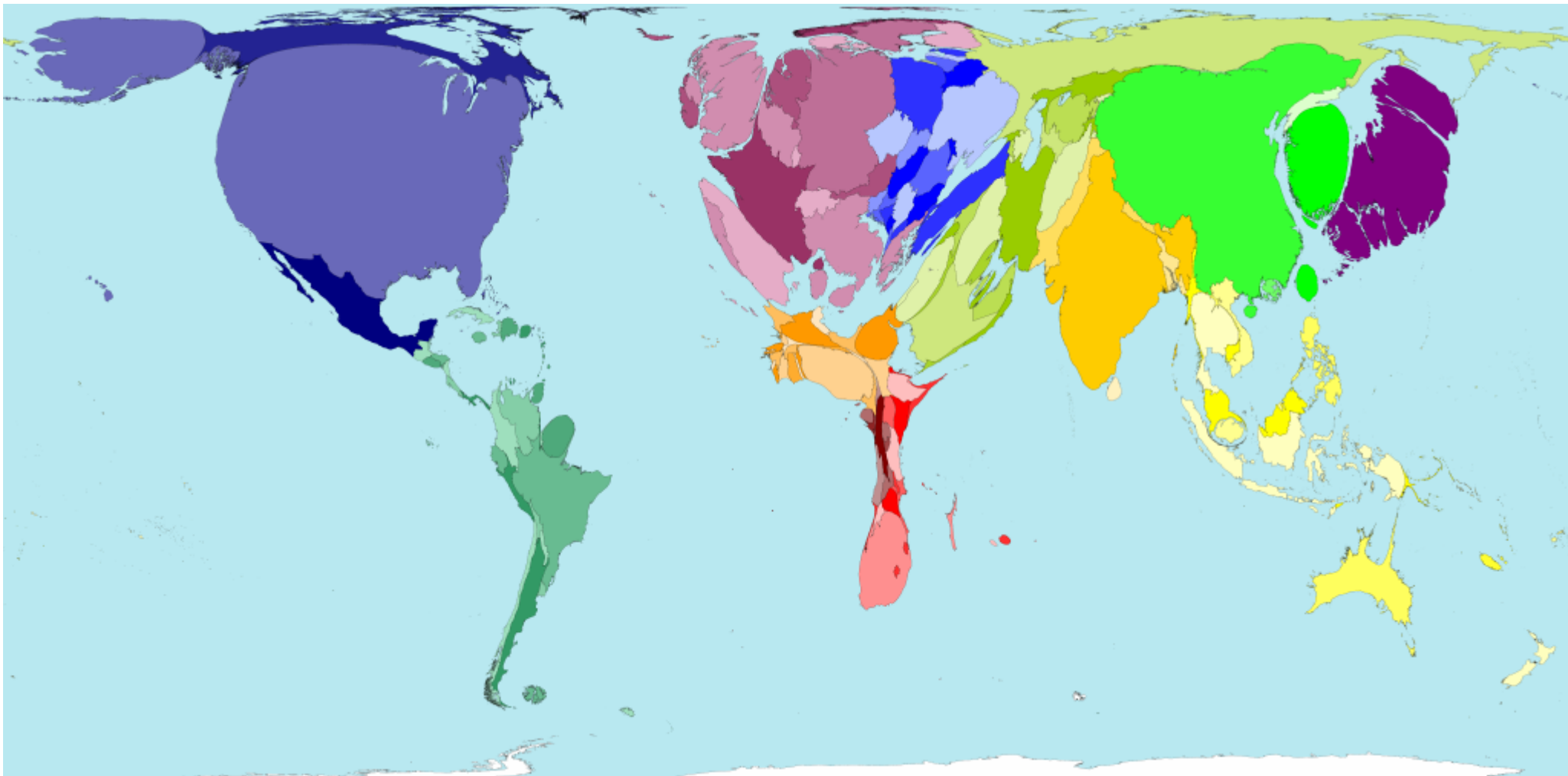
Ήπειρος	Συμμετέχοντες					
	Σύνολο κατανάλωσης σε βαρέλια αργού πετρελαίου	%	15	20	25	30
Ευρώπη & Ρωσική Ομοσπονδία	3.631,06	28,6%	4	6	7	8
Β. Αμερική (ΗΠΑ & Καναδάς)	3.604,84	28,4%	4	6	7	8
Νότια & Κεντρική Αμερική	720,97	5,7%	1	1	2	2
Ασία	4.024,31	31,7%	5	6	8	10
Αφρική	458,79	3,6%	1	1	1	1
Αυστραλία & Ωκεανία	262,17	2,0%	0	0	0	1
Κόσμος	12.702,13	100,0	15	20	25	25

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΧΑΡΤΗΣ Ο ΟΠΟΙΟΣ ΑΝΤΑΝΑΚΛΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ -
<http://www.worldmapper.org/images/largepng/164.png>

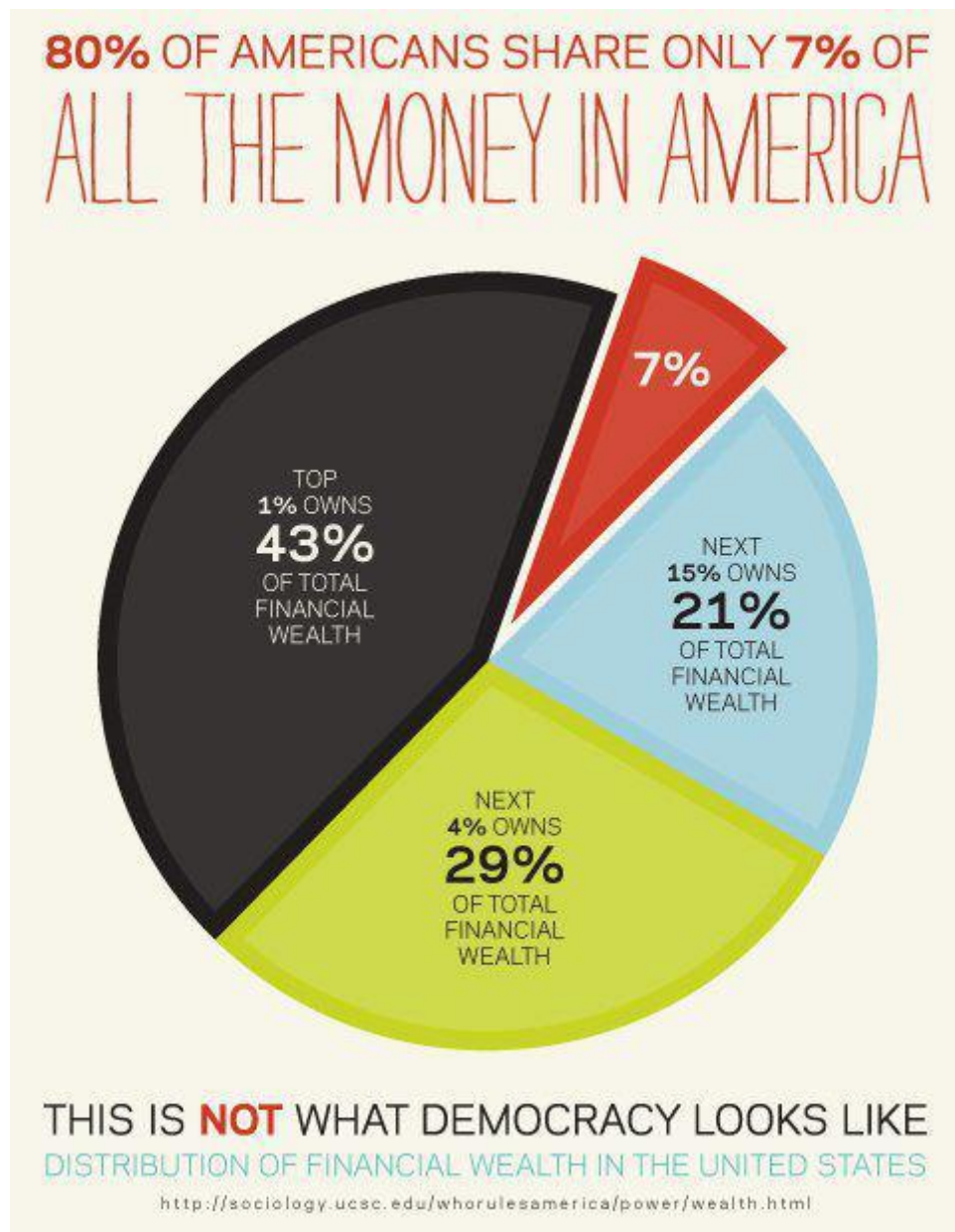
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΧΑΡΤΗΣ Ο ΟΠΟΙΟΣ ΑΝΤΑΝΑΚΛΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ -
<http://www.worldmapper.org/images/largepng/164.png>

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ - <http://www.worldmapper.org/images/largepng/119.png>

Επιπλέον υλικό για συζήτηση

Κατανομή του πλούτου στις ΗΠΑ

2. Υλικό από ελληνικά ΜΜΕ⁴

ΟΗΕ: Ο ένας στους οκτώ πεινάει στον πλανήτη

Δημοσιεύτηκε: Τετάρτη, 10 Οκτωβρίου 2012 | ΑΓΓΕΛΙΟΦΟΡΟΣ

Τα καλά νέα είναι πως οι αρχές του ΟΗΕ και συγκεκριμένα του Παγκόσμιου Οργανισμού Διατροφής και Γεωργίας (FAO) χρησιμοποίησαν λάθος μεθόδους κι έβγαλαν λάθος στατιστικά στοιχεία. Δηλαδή, ότι ο αριθμός των υποσιτισμένων ανθρώπων στον κόσμο δεν είναι το 1 δισεκατομμύριο που είχαν ανακοινώσει το 2009, δηλαδή ο ένας στους έξι ανθρώπους.

Τα... κακά νέα, όμως, είναι ότι ο αριθμός αυτός παραμένει αρκετά υψηλός, στα 870 εκατομμύρια ανθρώπους, το 12,5% του παγκόσμιου πληθυσμού. Ο Ζοζέ Γκρατσιάνο ντα Σίλβα, γενικός διευθυντής του FAO, ανακοίνωσε χτες πως «αυτά είναι τα καλύτερα νέα που είχαμε μέχρι τώρα αλλά ακόμη κι έτσι ο ένας στους οκτώ πεινάει.

Αυτό είναι απαράδεκτο, ειδικά ενώ ζούμε σε μια εποχή αφθονίας». Επίσης, συνέχισε λέγοντας πως «η μεγαλύτερη πρόοδος που έγινε στη μείωση της πείνας συνέβη μέχρι το 2006 κι ενώ οι τιμές των τροφίμων έπεφταν. Όμως με την αύξηση των τιμών και την οικονομική κρίση που ακολούθησε η πρόοδος ανεστάλη σημαντικά».

Υπενθυμίζεται πως οι τιμές αυξήθηκαν τους τελευταίους μήνες, εξαιτίας της ξηρασίας που έπληξε τις ΗΠΑ, τη Ρωσία κι άλλες χώρες υψηλής παραγωγής κι εξαγωγής σιτηρών, γεγονός το οποίο εκτόξευσε τις τιμές των τροφίμων στα επίπεδα του 2008, όταν συνέβη και η αντίστοιχη κρίση με αιματηρά επεισόδια σε αρκετές χώρες του κόσμου.

Οι 100 πλουσιότεροι Καναδοί έχουν συνολικά περιουσία ίση με το ΑΕΠ του Πακιστάν Δημοσιεύτηκε: Παρασκευή, 23 Νοεμβρίου 2012 09:27 ΑΓΓΕΛΙΟΦΟΡΟΣ

Οι εκατό πλουσιότεροι Καναδοί αντιπροσωπεύουν μια περιουσία άνω των 200 δισεκατομμυρίων δολαρίων, δηλαδή ποσό σχεδόν ισοδύναμο με το ΑΕΠ του Πακιστάν, αποκαλύπτει ο ετήσιος κατάλογος των μεγαλύτερων περιουσιών

⁴ Συμπληρωματικό υλικό που μας έστειλε ο καθηγητής Δρ. Ιωάννης Βρύζας από το Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Θεσσαλονίκης

του Καναδά που δημοσιεύθηκε χθες Πέμπτη από το περιοδικό *Canadian Business*.

Επικεφαλής με απόσταση, η οικογένεια Τόμσον κατέγραψε μια πτώση κατά 5,7% και η αυτοκρατορία της ανέρχεται πλέον στα 20,1 δισεκατομμύρια δολάρια. Απόγονοι μιας αριστοκρατικής οικογένειας που μετανάστευσε από την Αγγλία στις αρχές του 20ου αιώνα, οι Τόμσον έχουν κυρίως το ειδησεογραφικό πρακτορείο Ρόιτερς, καθώς και τη μεγαλύτερη καναδική εφημερίδα, την *The Globe and Mail*. Στο Κεμπέκ, η πρώτη περιουσία εξακολουθεί να είναι αυτή του Πολ Ντεμαρέ, ιδιοκτήτη του ομίλου *Power Corporation of Canada*. Με 4,4 δισεκ. δολάρια (+3,2%), είναι ο έβδομος πιο εύπορος Καναδός. Μεταξύ των πιο επιτυχημένων της χρονιάς είναι ο επενδυτής Λόρενς Στρολ, 53 ετών, ο οποίος είδε την περιουσία του να αυξάνεται κατά 235% στο 1,9 δισεκατομμύριο δολάρια, χάρη στις μετοχές του στην αμερικανική εταιρία πρετ-α-πορτέ *Michael Kors*, η τιμή των οποίων δεν έπαψε να αυξάνεται μετά την είσοδο της εταιρίας στο χρηματιστήριο, τον περασμένο Δεκέμβριο. ... Σημαντική επιτυχία είχε επίσης πέρυσι ο Τσιπ Ουίλσον (3,51 δισεκ. δολάρια, +23%), ο ιδρυτής της μάρκας αξεσουάρ για γιόγκα *Lululemon*.

Μπαγκλαντές: Μια από τις φτωχότερες χώρες του κόσμου...Γιατί???

Πριν από 40 χρόνια, στις 16 Δεκεμβρίου 1971, αναγνωρίστηκε επίσημα η ανεξαρτησία της "Γης της Βεγγάλης", μιας χώρας με έκταση λίγο μεγαλύτερη από αυτή της Ελλάδας (144.000 τετρ. χλμ.) και πληθυσμό 158 εκατομμυρίων. Είναι γεγονός ότι το Μπαγκλαντές έρχεται στην επικαιρότητα όποτε συμβαίνουν φυσικές καταστροφές (πλημμύρες) ή τραγωδίες (π.χ. ο λιμός το 1974, για να θυμηθούμε και το τραγούδι του Τζωρτζ Χάρισον). Στην καθημερινή ζωή του Ευρωπαίου το Μπαγκλαντές έχει εισέλθει εδώ και χρόνια μέσω των ειδών ένδυσης που κατασκευάζονται εκεί για λογαριασμό επώνυμων εταιρειών. Ο υπουργός Εμπορίου της χώρας, Φαρούκ Χαν, παραχώρησε πρόσφατα μια αποκαλυπτική συνέντευξη στη γερμανική "Frankfurter Allgemeine Zeitung", στην οποία επιχειρεί να εξωραΐσει τις εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες εργασίας που επικρατούν στη χώρα του, θυμίζοντας σχεδόν καταναγκαστική εργασία...

*** Κύριε Χαν, ένα πουκάμισο στα καταστήματα της εταιρείας H&M κοστίζει 29 ευρώ, όσο το μηνιάτικο ενός εργάτη υφαντουργίας στη χώρα σας. Μπορεί κανείς να το αγοράσει με ελαφρά συνείδηση;**

Ναι. Το Μπαγκλαντές είναι μια από τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες του κόσμου. Στη χώρα μας υπάρχουν πάνω από 5.000 εργοστάσια υφαντουργίας που απασχολούν 4,5 εκατομμύρια ανθρώπους. Το 80% είναι γυναίκες. Οι περισσότερες από αυτές ήταν πριν από 30 χρόνια νοικοκυρές. Σήμερα κερδίζουν δικά τους λεφτά και είναι περήφανες γι' αυτό. Σήμερα στο Μπαγκλαντές ο ελάχιστος μηνιαίος μισθός είναι 50 ευρώ και πολλοί κερδίζουν πολύ περισσότερα.

*** Ξτάνει αυτός ο μισθός για να συντηρήσει την οικογένειά του ένας εργάτης;**

Στο Μπαγκλαντές δεν έχουμε οικογένειες όπως οι Ευρωπαίοι. Είμαστε μουσουλμάνοι και ζούμε πολλές γενιές μαζί κάτω απ' την ίδια στέγη. Οι άνθρωποι είναι ευχαριστημένοι όταν μερικά μέλη της οικογένειας μπορούν να κερδίσουν χρήματα. Π.χ. σε μια υφαντουργία. Εάν τα δυτικά κονσόρτσιουμ μπούκοτάρουν τα εργοστάσιά μας και μεταφερθούν π.χ. στην Κίνα επειδή τάχα οι συνθήκες εργασίας εδώ είναι κακές, στο τέλος θα μείνουν άνεργες νέες γυναίκες μόνο και μόνο επειδή κάποιιοι στην Ευρώπη σκέφτονται ότι 50 ευρώ δεν είναι αρκετά για να ζήσουν.

*** Γιατί οι μισθοί είναι τόσο χαμηλοί; Είμαστε μια ελεύθερη οικονομία της αγοράς.**

Τις τιμές τις διαπραγματεύονται τα **εργοστάσια με τους πελάτες τους**. Τα κονσόρτσιουμ έχουν σπάνια δικά τους ραφεία. 90% των υφαντουργείων βρίσκονται στα χέρια πολιτών του Μπαγκλαντές. Πολλά πράγματα έχουν βελτιωθεί. Στις αρχές του 2010 διπλασιάστηκε ο νομικά κατοχυρωμένος κατώτερος μισθός. Ένα έχω να πω: η υφαντουργία μας δίνει στους ανθρώπους απασχόληση και ένα μισθό που είναι αξιοπρεπής αν συγκριθεί με άλλους μισθούς στο Μπαγκλαντές και σε σχέση με το κόστος ζωής.

*** Στα τηλεοπτικά ρεπορτάζ η κατάσταση θυμίζει καταναγκαστική εργασία.** Μα αυτό είναι τελείως αδύνατο σε μια ελεύθερη δημοκρατία όπως είναι το Μπαγκλαντές. Στο Μπαγκλαντές ο καθένας από τα 4,5 εκατομμύρια εργάτες είναι και ψηφοφόρος. Μια δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση δεν μπορεί να ανεχθεί την ύπαρξη καταναγκαστικής εργασίας.

*** Υπάρχουν συνεχείς διαμαρτυρίες των εργατών. Η αστυνομία χτύπησε βάνουσα μερικές διαδηλώσεις και η πρόεδρος σας την υπερασπίστηκε επικαλούμενη τον κίνδυνο της αναρχίας.** Χαιρετίζω τις διαδηλώσεις. Όταν κάτι πάει στραβά, οι άνθρωποι πρέπει να μπορούν να διαμαρτυρηθούν. Η αστυνομία ήταν τόσο αυστηρή επειδή μια μειοψηφία ήθελε να καταστρέψει την ιδιοκτησία των εργοστασίων. Συνολικά μιλάμε για μερικές εκατοντάδες διαδηλωτές σε σύνολο 4,5 εκατομμυρίων εργατών, αλλά αυτούς βλέπετε στις τηλεοράσεις στην Ευρώπη και στην Αμερική.

*** Σας εκνευρίζει η ανάμιξη των ΜΚΟ;** Όχι. Οι ΜΚΟ είναι σημαντικές. Βοηθούν τον σχετικά ολιγάριθμο μηχανισμό των υπαλλήλων μας να βελτιώσουν τον έλεγχο στα εργοστάσια και εφιστούν την προσοχή των εργατών στα δικαιώματά τους...

*** ...και όλου του κόσμου για την εξωφρενική διαφθορά που επικρατεί στο Μπαγκλαντές.** Η διαφθορά είναι όντως ένα μεγάλο ζήτημα στο Μπαγκλαντές. Πέρσι καταφέραμε πολλά. Ιδρύσαμε μια ανεξάρτητη αρχή για την επιτήρηση της διαφθοράς. Οι αιτήσεις στις αρχές δεν γίνονται πλέον προσωπικά, αλλά μέσω Διαδικτύου. Πριν από 5 χρόνια το Μπαγκλαντές ήταν η πιο διεφθαρμένη χώρα του κόσμου. Σήμερα η θέση μας έχει βελτιωθεί αισθητά.

*** 134η σε σύνολο 178 χωρών, σύμφωνα με τα στοιχεία της Transparency International (Διεθνής Διαφάνεια)...** Αχ, για το Μπαγκλαντές γράφετε μόνο για φυσικές καταστροφές, καταναγκαστική εργασία και διαφθορά. Υπάρχουν ένα σωρό θετικά πράγματα που αποσιωπάτε. Περισσότεροι από 11.000 φύλακες της ειρήνης σε διεθνείς επιχειρήσεις προέρχονται από το Μπαγκλαντές. Έχουμε δημοκρατία σε μια χώρα όπου το 85% του πληθυσμού είναι μωαμεθανοί. Δεν είμαστε μια μουσουλμανική χώρα,

είμαστε μια δημοκρατική χώρα. Δεν επιτρέπουμε κανένα θρησκευτικό φανατισμό. Την προηγούμενη δεκαετία, η οικονομία μας είχε μέσο ρυθμό ανάπτυξης 7%. Ακόμα κι όταν ολόκληρος ο κόσμος γλύστρησε στην ύφεση, το Μπαγκλαντές έκανε ένα βήμα μπροστά, οι εξαγωγές αυξήθηκαν. Αν η τιμή ενός t-shirt πέσει στα 99 λεπτά, θα παράγουμε 10.000.000 κομμάτια παραπάνω. Οι εργάτες μας δουλεύουν σκληρά, είναι πολύ ικανοί !!!

Οι 20 πλουσιότεροι άνθρωποι του κόσμου για το 2012

Πηγή: Bloomberg Πηγή: Express.gr 09/11/12-

Τη λίστα με τους 20 πλουσιότερους ανθρώπους στον κόσμο για το 2012 ανακοίνωσε το πρακτορείο Bloomberg, αναδεικνύοντας τους δισεκατομμυριούχους που κινούν τα νήματα στη παγκόσμια οικονομία. Ολοι τους κατάφεραν να αυξήσουν την περιουσία τους συγκριτικά με πέρυσι από 12,8% που πέτυχε ο Λάρι Έλισον της ORACLE μέχρι 52,1% ο ισπανός Αμάνθιο Ορτέγα της Inditex με τα γνωστά καταστήματα Zara, Pull & Bear, Massimo Dutti, Bershka που φιγουράρει στο no 3 και είναι ο πρώτος ευρωπαίος στη λίστα ενώ ο ιδρυτής της IKEA Ινγκβαρ Κάμπραντ από τη Σουηδία έχασε μια θέση και είναι πλέον 5ος στη λίστα.

Κατά τ' άλλα εξακολουθεί να μην υπάρχει κάποιος ρώσος στη λίστα ενώ στη πρώτη θέση παραμένει ο μεξικανός Κάρλος Σλιμ με ετήσια μεταβολή 25,3% σε σύγκριση με πέρυσι ενώ και ο δεύτερος Μπιλ Γκέιτς αύξησε κατά 15,7% την περιουσία του συγκριτικά με πέρυσι.

Στη λίστα παραμένει η 90χρονη γαλλίδα μεγαλομέτοχος της L'Oréal Λιλιάν Μπετανκούρ, ο 55χρονος ινδός Μουκές Αμπανί του ομίλου πετροχημικών Reliance Industries ο οποίος αύξησε και φέτος την περιουσία του κατά 21,8% (25% πέρυσι).

Επίσης στη λίστα του Bloomberg Markets εμφανίζονται, ο πασίγνωστος Γουόρεν Μπάφετ, οι αδελφοί Κοτς, οι οικογένεια Γουάλτον της Wall Mart, ο Μπερνάρ Αρνό της Louis Vuitton, ο Τζεφ Μπέζος της Amazon και ο Λάρι Πέιτζ της Google καθώς και ο Στέφαν Πέρσον της γνωστής αλυσίδας ένδυσης H&M.

20. Alwaleed bin Talal Al Saud

Καθαρή αξία: \$22.9 δισεκατομμύρια δολάρια

Ετήσια μεταβολή: + \$5.6 δισεκατομμύρια δολάρια / 32,0%

Πηγή πλούτου: Kingdom Holding Κλάδος: Διάφοροι (Ξενοδοχεία, Επενδύσεις)

Εθνικότητα: Σαουδική Αραβία Ηλικία: 57

19. Larry Page Καθαρή αξία: \$23.0 δισεκατομμύρια δολάρια

Ετήσια μεταβολή: + \$3.1 δισεκατομμύρια δολάρια / 15,9%

Πηγή πλούτου: Google Κλάδος: Τεχνολογία Εθνικότητα: ΗΠΑ Ηλικία: 39

18. Bernard Arnault Καθαρή αξία: \$24.1 δισεκατομμύρια δολάρια

Ετήσια μεταβολή: + \$3.4 δισεκατομμύρια δολάρια / 16,4%

Πηγή πλούτου: LVMH Moet Hennessy Louis Vuitton (προϊόντα πολυτελείας)

Κλάδος: Λιανική Εθνικότητα: Γαλλία Ηλικία: 63

17. Jeff Bezos Καθαρή αξία: \$24.2 δισεκατομμύρια δολάρια

Ετήσια μεταβολή: + \$7.6 δισεκατομμύρια δολάρια / 45,5%

Πηγή πλούτου: Amazon.com Κλάδος: Τεχνολογία Εθνικότητα: ΗΠΑ Ηλικία: 48

16. Stefan Persson Καθαρή αξία: \$24.7 δισεκατομμύρια δολάρια

Ετήσια μεταβολή: + \$2.9 δισεκατομμύρια δολάρια / 13,1%

Πηγή πλούτου: Hennes & Mauritz (Καταστήματα H&M)

Κλάδος: Λιανική Εθνικότητα: Σουηδία Ηλικία: 65

15. Liliane Bettencourt Καθαρή αξία: \$24.7 δισεκατομμύρια δολάρια

Ετήσια μεταβολή: + \$4.5 δισεκατομμύρια δολάρια / 22,1%

Πηγή πλούτου: L'Oreal Κλάδος: Καλλυντικά Εθνικότητα: Γαλλία Ηλικία: 90

14. Mukesh Ambani Καθαρή αξία: \$26.0 δισεκατομμύρια δολάρια

Ετήσια μεταβολή: + \$4.7 δισεκατομμύρια δολάρια / 21,8%

Πηγή πλούτου: Reliance Industries Κλάδος: Ενέργεια - Πετροχημικά

Εθνικότητα: Ινδία Ηλικία: 55

13. Li Ka-Shing Καθαρή αξία: \$27.0 δισεκατομμύρια δολάρια

Ετήσια μεταβολή: + \$4.8 δισεκατομμύρια δολάρια / 21,8%

Πηγή πλούτου: Cheung Kong Holdings

Κλάδος: Διάφοροι Εθνικότητα: Χονγκ Κονγκ Ηλικία: 84

12. Alice Walton Καθαρή αξία: \$28.2 δισεκατομμύρια δολάρια

Ετήσια μεταβολή: + \$5.6 δισεκατομμύρια δολάρια / 25,0%

Πηγή πλούτου: Wal-Mart Stores (Καταστήματα)

Κλάδος: Λιανική Εθνικότητα: ΗΠΑ Ηλικία: 63

11. Rob Walton Καθαρή αξία: \$28.7 δισεκατομμύρια δολάρια

Ετήσια μεταβολή: + \$5.7 δισεκατομμύρια δολάρια / 24.7%

Πηγή πλούτου: Wal-Mart Stores (Καταστήματα)

Κλάδος: Λιανική Εθνικότητα: ΗΠΑ Ηλικία: 68

10. Jim Walton Καθαρή αξία: \$29.3 δισεκατομμύρια δολάρια

Ετήσια μεταβολή: + \$5.8 δισεκατομμύρια δολάρια / 24.7%

Πηγή πλούτου: Wal-Mart Stores (Καταστήματα)

Κλάδος: Λιανική Εθνικότητα: ΗΠΑ Ηλικία: 64

9. Christy Walton Καθαρή αξία: \$30.5 δισεκατομμύρια δολάρια

Ετήσια μεταβολή: + \$5.4 δισεκατομμύρια δολάρια / 21.4%

Πηγή πλούτου: Wal-Mart Stores (Καταστήματα)

Κλάδος: Λιανική Εθνικότητα: ΗΠΑ Ηλικία: 57

8. Larry Ellison Καθαρή αξία: \$37.2 δισεκατομμύρια δολάρια Ετήσια

μεταβολή: + \$4.2 δισεκατομμύρια δολάρια / 12.8%

Πηγή πλούτου: Oracle Κλάδος: Τεχνολογία Εθνικότητα: ΗΠΑ Ηλικία: 68

7. David Koch Καθαρή αξία: \$38.6 δισεκατομμύρια δολάρια

Ετήσια μεταβολή: + \$4.8 δισεκατομμύρια δολάρια / 14.1%

Πηγή πλούτου: Koch Industries Κλάδος: Διάφοροι

Εθνικότητα: ΗΠΑ Ηλικία: 72

6. Charles Koch Καθαρή αξία: \$38.6 δισεκατομμύρια δολάρια
Ετήσια μεταβολή: + \$4.8 δισεκατομμύρια δολάρια / 14.1%
Πηγή πλούτου: Koch Industries
Κλάδος: Διάφοροι Εθνικότητα: ΗΠΑ Ηλικία: 77

5. Ingvar Kamprad Καθαρή αξία: \$41.8 δισεκατομμύρια δολάρια
Ετήσια μεταβολή: + \$5.0 δισεκατομμύρια δολάρια / 13.7%
Πηγή πλούτου: IKEA (Καταστήματα)
Κλάδος: Λιανική Εθνικότητα: Σουηδία Ηλικία: 86

4. Warren Buffett Καθαρή αξία: \$48.4 δισεκατομμύρια δολάρια
Ετήσια μεταβολή: + \$5.7 δισεκατομμύρια δολάρια / 13.2%
Πηγή πλούτου: Berkshire Hathaway
Κλάδος: Οικονομία / Επενδύσεις Εθνικότητα: ΗΠΑ Ηλικία: 82

3. Amancio Ortega Καθαρή αξία: \$53.6 δισεκατομμύρια δολάρια
Ετήσια μεταβολή: + \$18.4 δισεκατομμύρια δολάρια / 52.1%
Πηγή πλούτου: Inditex (Καταστήματα Zara, Pull & Bear, Massimo Dutti, Vershka κλπ) Κλάδος: Λιανική Εθνικότητα: Ισπανία Ηλικία: 76

2. Bill Gates Καθαρή αξία: \$64.4 δισεκατομμύρια δολάρια
Ετήσια μεταβολή: + \$8.7 δισεκατομμύρια δολάρια / 15.7%
Πηγή πλούτου: Microsoft Κλάδος: Τεχνολογία Εθνικότητα: ΗΠΑ Ηλικία: 57

1. Carlos Slim Καθαρή αξία: \$77.5 δισεκατομμύρια δολάρια
Ετήσια μεταβολή: + \$15.6 δισεκατομμύρια δολάρια / 25.3%
Πηγή πλούτου: America Movil
Κλάδος: Τηλεπικοινωνίες κ.α.
Εθνικότητα: Μεξικό
Ηλικία: 72

ΕΝΟΤΗΤΑ 3η - Οι αρνητικές συνέπειες της Παγκοσμιοποίησης

Η Παγκοσμιοποίηση είναι μια πραγματικότητα και όχι μία επιλογή. Πίνουμε καφέ από το Μεξικό και την Ουγκάντα, φοράμε ρούχα που κατασκευάζονται στην Ταιβάν και την Ταϊλάνδη και τα εμπορεύονται ισπανικές ή άλλες εταιρείες, τρώμε κινέζικο και γιαπωνέζικο φαγητό, χρησιμοποιούμε κορεάτικα κινητά κτλ.

Η παγκοσμιοποίηση έχει θετικές και αρνητικές επιπτώσεις και αφορά όλους μας. Ωστόσο συχνά δεν συνειδητοποιούμε το πως μας επηρεάζει και πως εμείς θα μπορούσαμε να επηρεάσουμε τις σχετικές εξελίξεις.

Είναι γεγονός ότι σήμερα μπορούμε να μετακινούμαστε με ευκολία από την μια άκρη του πλανήτη στην άλλη, οι πληροφορίες μεταδίδονται με εκπληκτική ταχύτητα και οι τεχνολογίες μπορούν να κάνουν τη ζωή μας πιο εύκολη.

Από την άλλη πλευρά, η οικονομική κρίση μαρτυρά το πόσο η οικονομία όλου του κόσμου είναι αλληλένδετη, η κλιματική αλλαγή επιδεινώνεται από την αυξανόμενη παγκόσμια κινητικότητα προσώπων και αγαθών, το ελεύθερο εμπόριο προκαλεί άδικες και απάνθρωπες εργασιακές συνθήκες σε χώρες με χαμηλόμισθη απασχόληση και γενικά το χάσμα ανάμεσα σε πλούσιους και φτωχούς διευρύνεται παγκοσμίως και στις κοινωνίες μας.

Είναι σημαντικό ο πολίτης της Ελλάδας που είναι ταυτόχρονα πολίτης του κόσμου να κατανοήσει την λειτουργία της παγκοσμιοποίησης για να μπορεί να κάνει συνειδητές και υπεύθυνες επιλογές.

1. Αγώνας προς τον πάτο (race to the bottom)⁵

⁵ Η άσκηση αυτή παρουσιάστηκε από την τσέχικη οργάνωση NaZemí στο διεθνές σεμινάριο που πραγματοποιήθηκε στη Βουλγαρία τον Οκτώβριο του 2010, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος "Global Education Without Borders".
<http://www.glob-edu.net/el/pagkosmia-ekpaidefsi-horis-sinora/pagkosmia-ekpaidefsi-horis-sinora/>

Πρόκειται για παιχνίδι ρόλων στο οποίο οι συμμετέχοντες βιώνουν μια κατάσταση που αναπαριστά τον «Αγώνα προς τον Πάτο». «Αγώνα προς τον Πάτο» ονομάζουμε μια κατάσταση όπου χώρες ή περιοχές (κυρίως του Νότου) ανταγωνίζονται μεταξύ τους προκειμένου να προσελκύσουν επενδυτές για να εγκαταστήσουν στο έδαφός τους τα εργοστάσια ή τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις τους, μαζί με έσοδα από τη φορολόγησή τους, περισσότερες θέσεις εργασίας και νέες τεχνολογίες. Στην προσπάθειά τους να προσελκύσουν ξένες επενδύσεις, κάνουν παραχωρήσεις στις αξιώσεις τους αλλάζοντας νόμους και κανονισμούς: εισάγουν νέες φορολογικές συμβάσεις, επιεικέστερη κοινωνική και περιβαλλοντική νομοθεσία, κατασκευάζουν υποδομές ή και ολόκληρες βιομηχανικές περιοχές με δικά τους έξοδα. Κατά συνέπεια, οι χώρες αυτές συμμορφώνονται με τα συμφέροντα των διεθνών εταιρειών και όχι των πολιτών τους.

Οι συμμετέχοντες στην άσκηση αυτή παίζουν διαφορετικούς ρόλους χωρισμένοι σε ομάδες και υποδύονται ότι συμμετέχουν σε μια συνάντηση εκπροσώπων χωρών που προσπαθούν να προσελκύσουν επενδύσεις και εκπροσώπων επενδυτών και συζητούν τα συμφέροντα και τις προτεραιότητές τους.

Στόχοι

Οι συμμετέχοντες να:

- βιώσουν το φαινόμενο του «Αγώνα προς τον Πάτο» μέσω προσομοίωσης.
- καταλάβουν τον όρο «Αγώνας προς τον Πάτο» και να μπορούν να εξηγήσουν τα κύρια χαρακτηριστικά του φαινομένου.
- συγκρίνουν την εμπειρία τους από την άσκηση αυτή με πραγματικές καταστάσεις.

Είδος δραστηριότητας: παιχνίδι ρόλων

Απαιτούμενος χρόνος: 60 λεπτά

Απαιτούμενος χώρος: εσωτερικός ή εξωτερικός χώρος, είναι προτιμότερο οι καρέκλες και τα τραπέζια να μιμούνται τη διάταξη μιας πραγματικής συνάντησης

Μέγεθος ομάδας: 9-20 άτομα

Απαραίτητα υλικά

- μεγάλες λευκές κόλλες ή μαυροπίνακας, μολύβια
- γραπτό κείμενο για κάθε ομάδα όπου θα περιγράφεται ο ρόλος της
- κάρτες προτεραιότητας με το διάγραμμα - ρόμβο
- σελίδες χαρτιού για την αφίσα διάγραμμα (ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού για κάθε ομάδα και 9 μικρότερα φύλλα όπου θα μπορούν να ξαναγράφονται οι επιλεγμένες απαιτήσεις).

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Προετοιμασία

Ετοιμάστε ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού με τον τίτλο "*Αγώνας προς τον Πάτο*". Αν δουλεύετε με μεγαλύτερη ομάδα, μπορείτε να ετοιμάσετε περισσότερα φύλλα χαρτιού προκειμένου να διευκολύνετε τη δουλειά και την κράτηση σημειώσεων από την ομάδα.

Οδηγίες

Πείτε στην ομάδα ότι σήμερα θα βιώσουν έναν "*Αγώνα προς τον Πάτο*". Μετά καλέστε τους να σκεφτούν τον όρο "*Αγώνας προς τον Πάτο*" και τι θα μπορούσε να σημαίνει. Ξεκινήστε μια ιδεοθύελλα (brainstorming) για τον όρο και καταγράψτε όλες τις ιδέες σε μια μεγάλη κόλλα χαρτί. Στο στάδιο αυτό, μην τους διορθώνετε ούτε να τους αξιολογείτε. Αν υπάρχουν ένα ή περισσότερα άτομα που γνωρίζουν τη σημασία του όρου, συνεχίστε και πάλι την ιδεοθύελλα με τον ίδιο τρόπο. Στη συνέχεια διαβάστε μία μία τις ιδέες μαζί με την ομάδα. Τελειώστε το μέρος αυτό με την ανακοίνωση ότι στην επόμενη δράση, οι συμμετέχοντες θα ζήσουν οι ίδιοι έναν "*Αγώνα προς τον Πάτο*".

Παιχνίδι ρόλων

Βήμα 1^ο : Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε 3 ομάδες και εξηγήστε τους ότι:

Στην επόμενη δράση θα σχηματίσουμε μια ολοκληρωμένη αντίληψη για το τι είναι ο «Αγώνας προς τον Πάτο». Μία ομάδα θα εκπροσωπεί τον επενδυτή

που ενδιαφέρεται να κατασκευάσει ένα νέο εργοστάσιο. Καθεμιά από τις άλλες δύο ομάδες θα εκπροσωπούν μια χώρα που ενδιαφέρεται να φιλοξενήσει το εργοστάσιο στο έδαφός της.

Βήμα 2°: Μοιράστε ένα κείμενο που θα περιγράφει την κατάσταση που βιώνει κάθε ομάδα καθώς και δύο εργασίες που θα πρέπει να τους προετοιμάζουν για τη συνάντηση (2 χώρες, 1 επενδυτική εταιρεία). Μοιράστε επίσης κάρτες προτεραιότητας με τις απαιτήσεις τους και ένα φύλλο χαρτιού στο οποίο μπορούν να κολλήσουν τον τελικό ρόμβο (οι συμμετέχοντες θα βρουν οδηγίες πώς να φτιάξουν το ρόμβο στο κείμενό τους). Μετά επιτηρήστε τους ενώ δουλεύουν και ενθαρρύνετε τους καθώς προετοιμάζονται. Ορίστε τα χρονικά όρια για την ανάγνωση και την επεξεργασία των εργασιών 1 και 2 (15 λεπτά)

Βήμα 3°: Μετά το πέρας του χρονικού ορίου ξεκινήστε τη συνάντηση μεταξύ της επενδύτριας εταιρείας και των εκπροσώπων της επιλεγμένων χωρών. Αναλάβετε το ρόλο του συντονιστή-μεσολαβητή. Για να βοηθήσετε τους συμμετέχοντες να μπουν στο ρόλο τους, συστήνουμε να προκαλέσετε μια αίσθηση αληθινής επαγγελματικής συνάντησης. Συστηθείτε ως ο συντονιστής της συνάντησης. Μπορείτε να αρχίσετε τη συζήτηση ως εξής:

Θα ήθελα να καλωσορίσω όλες τις αντιπροσωπείες στη σημερινή συνάντηση. Ελπίζω το ταξίδι σας να ήταν ευχάριστο. Μου ζήτησαν να συντονίσω σήμερα τη συζήτηση αυτή κι επειδή η συνάντηση είναι πολύ σημαντική, προτιμώ να μπω κατευθείαν στο θέμα και να σας παρουσιάσω τους παρακάτω διαδικαστικούς κανόνες

Βήμα 4°: Παρουσιάστε τους παρακάτω κανόνες (μπορείτε να τους γράψετε στον πίνακα ή σε μια μεγάλη λευκή κόλλα προτού αρχίσει η συζήτηση).

Διαδικασία και Κανονισμός της συζήτησης

1. Σε κάθε ομάδα θα δοθεί ίσος χρόνος για την εισαγωγή τους που θα πρέπει να καλύψει τις απαντήσεις της εργασίας 2 (1 λεπτό). Προηγούνται οι επενδυτές και ακολουθούν οι επιμέρους χώρες (πχ με αλφαβητική σειρά των επιλεγμένων ονομάτων).

2. Στη συνέχεια, οι ομάδες θα έχουν χρόνο (3 λεπτά) για διαβούλευση και την προετοιμασία των ερωτήσεων που θα υποβάλουν προς την αντίπαλη/άλλη

πλευρά (οι επενδυτές προς τους εκπροσώπους των χωρών και το αντίστροφο). Κάθε ομάδα θα έχει τη δυνατότητα να ρωτήσει 3 ερωτήσεις. Διευκρινίστε ότι στο στάδιο αυτό, οι ομάδες οφείλουν να ενεργούν σύμφωνα με τις προτεραιότητες και τις απαιτήσεις που ορίζονται στον ρόμβο.

3. Οι ομάδες κάνουν ερωτήσεις. Αυτή τη φορά επιλέξτε την αντίθετη φορά, δηλαδή πρώτοι ρωτούν οι εκπρόσωποι των χωρών. Φροντίστε ώστε να υποβάλουν χωριστές ερωτήσεις εκ περιτροπής.

4. Τα τελευταία λεπτά ορίζονται για τη διαβούλευση στο εσωτερικό κάθε ομάδας και την προετοιμασία της τελευταίας ερώτησής τους (2 λεπτά). Κάθε ομάδα μπορεί να ρωτήσει μια τελευταία ερώτηση.

5. Η συζήτηση τελειώνει όταν απαντηθεί και η τελευταία ερώτηση. Ο επενδυτής έχει στη διάθεσή του λίγο χρόνο για να αποφασίσει σχετικά με το που θα χτισθεί το νέο εργοστάσιο (1 λεπτό).

6. Ο επενδυτής ανακοινώνει την απόφασή του/της και η συνάντηση τελειώνει.

Βήμα 5^ο: Παραμείνετε συντονιστής για να κηρύξετε το τέλος της συνάντησης ως εξής:

Θα ήθελα να κηρύξω το τέλος της συζήτησης αυτής και να αποχαιρετίσω όλους τους συμμετέχοντες. Εύχομαι στην επενδύτρια εταιρεία καλή επιτυχία με την κατασκευή του νέου εργοστασίου. Συγχαρητήρια στους νικητές και καλή τύχη στους άλλους σε παρόμοιες ευκαιρίες που θα έχουν. Σας εύχομαι να περάσετε ευχάριστα τον υπόλοιπο χρόνο της παραμονής σας και καλό ταξίδι επιστροφής στις χώρες σας.

Αποκωδικοποίηση και Στοχασμός

Αφού τελειώσει η συνάντηση, έχει σημασία να διευκρινίσετε ότι το παιχνίδι ρόλων τελείωσε και να αφήσετε τους συμμετέχοντες να βγουν από το ρόλο τους. Ρωτήστε τους πώς ένιωσαν κατά τη συζήτηση και αφήστε τους να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, την έντασή τους ή να κάνουν ερωτήσεις.

- *Τι σκεφτόσαστε κατά τη διάρκεια της δράσης ;*

- *Τι είδους εντυπώσεις σας άφησε; Πώς πήγε;*
- *Πως αισθάνεστε τώρα;*

Επιστρέψτε τώρα στο φύλλο χαρτιού με την ιδεοθύελλα (brainstorming) σχετικά με τον "Αγώνα για τον Πάτο" από την πρώτη δράση. Ζητείστε από την ομάδα να βρει κι άλλες ιδέες ή συνειρμούς που ενδεχομένως σκέφτηκαν μετά τη δράση με τους ρόλους. Συνοψίστε τις νέες ιδέες και ρωτήστε τις ομάδες:

- *Πώς αντιλαμβάνεστε τον όρο "Αγώνας προς τον Πάτο" τώρα; Τι νομίζετε ότι σημαίνει;*

Ενημερώστε τους σύντομα πώς λειτουργεί ο «αγώνας προς τον πάτο» και ποιες είναι οι κύριες όψεις του (δες το κουτί πληροφοριών)

Ζητείστε από τις ομάδες να κοιτάξουν τους ρόμβους που δημιούργησαν πριν την δράση του παιχνιδιού ρόλων και καλέστε τους να συστηθούν σύντομα στην υπόλοιπη ομάδα. Ρωτήστε τους:

- *Ικανοποιήσατε τις απαιτήσεις σας ή μήπως χρειάστηκε να τις αλλάξετε;*
- *Τι σας ανάγκασε να τις αλλάξετε;*
- *Θα αλλάζατε την απόφασή σας τώρα; Θα ενεργούσατε άραγε διαφορετικά; Πώς; Γιατί;*

Τέλος, κατευθύνετε τη συζήτηση ανακαλώντας παρόμοιες καταστάσεις από την καθημερινότητά σας και συνεχίστε να κάνετε ερωτήσεις:

- *Τι είδους καταστάσεις από την καθημερινή ζωή σας μπορείτε να σκεφτείτε, όπου θα αντιμετωπίζατε παρόμοια κατάσταση; Πώς τις επιλύετε; Πώς θα μπορούσαν να αποφευχθούν τέτοιοι «αγώνες προς τον πάτο»;*

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΠΕΝΔΥΤΕΣ

Μόλις γίνετε πωλητής εκπρόσωπος μιας γνωστής εταιρείας μόδας/ενδυμάτων. Οι εμπορικοί σας στόχοι είναι όλες οι ομάδες καταναλωτών ανεξαρτήτως κοινωνικού επιπέδου τους. Είστε μια από τις

λίγες εταιρείες που φτιάχνετε ρούχα για όλες τις κοινωνικές ομάδες και είστε περήφανοι γι αυτό.

Τα ανωτέρω συνδυάζονται με διάφορες δυσκολίες αναφορικά με τη χρηματοδότηση της εταιρείας σας. Παρόλο που τα προβλεβημένα προϊόντα είναι αρκετά υπερτιμημένα ώστε να ισοσταθμίσουν τα κέρδη από τις φθηνότερες συλλογές, είναι πράγματι σημαντικό να μειωθεί το κόστος και να καταστεί πιο αποτελεσματική η διαδικασία παραγωγής. Θέλετε να διατηρήσετε την εικόνα μιας εταιρείας κύρους, το οποίο σημαίνει μεταξύ άλλων υψηλούς μισθούς για τα ανώτατα στελέχη σας.

Δεδομένων των συνθηκών αυτών αποφασίσατε να μεταφέρετε ένα από τα εργοστάσια ρούχων σε μια χώρα που θα προσφέρει τις καλύτερες προϋποθέσεις για την επιχείρησή σας. Κρίσιμα κριτήρια για την επιλογή σας είναι μεταξύ άλλων οι κατάλληλες υποδομές, εργοστασιακές εγκαταστάσεις που θα είναι έτοιμες για χρήση και άνθρωποι που είναι πρόθυμοι να εργαστούν για σας. Από την άλλη γνωρίζετε καλά ότι και η χώρα που θα φιλοξενήσει την επιχείρησή σας θα έχει τις αξιώσεις της αναφορικά με την ασφάλεια των εργαζομένων και τους περιβαλλοντικούς κανονισμούς της. Όλα αυτά θα αύξαναν το εκτιμώμενο κόστος παραγωγής ενώ εσείς θέλετε να μειώσετε τέτοια κόστη όσο το δυνατό περισσότερο.

Συγκαλέσατε σήμερα μια σύντομη συνάντηση με εκπροσώπους των χωρών που ενδιαφέρονται για την επένδυσή σας. Οι αντιπροσωπείες θα σας ενημερώσουν για τις επιχειρηματικές δυνατότητες στη χώρα τους καθώς και για το τι προσφέρουν. Καλέσατε σκόπιμα όλες αυτές τις ομάδες την ίδια ώρα ελπίζοντας ότι αυτό θα τις ενεργοποιήσει να προσελκύσουν την εύνοιά σας και επομένως θα μειώσουν κατά το δυνατόν τις αξιώσεις τους, κάτι που θα σας επιτρέψει να εξοικονομήσετε χρήματα.

Η συνάντηση θα αρχίσει εντός ολίγου. Θα πρέπει να συστηθείτε, να ανακοινώσετε τις απαιτήσεις σας και τι προσφέρετε εσείς. Επειδή πρόκειται για μια πολύ κρίσιμη συνάντηση θα πρέπει να είστε καλά προετοιμασμένος. Οι δυο παρακάτω εργασίες (tasks) θα σας βοηθήσουν να ετοιμαστείτε:

Εργασία 1^η: Για να προετοιμασθείτε για τη συνάντηση σχηματίστε με τις κάρτες που απεικονίζουν τις απαιτήσεις σας ένα ρόμβο προτεραιοτήτων. Τα πιο σημαντικά θα πρέπει να βρίσκονται στην κορυφή και θα ακολουθούν δύο

λιγώτερο σημαντικά και ούτω καθεξής. Κολλήστε τις κάρτες πάνω σ'ένα φύλλο χαρτί σύμφωνα με το παρακάτω σχήμα: Ρόμβος

Εργασία 2^η: Στη βάση των παρακάτω ερωτήσεων, ετοιμάστε μια σύντομη παρουσίαση της εταιρείας σας:

ποια είναι η επωνυμία της εταιρείας σας;

με τι ασχολείται η εταιρεία σας;

γιατί θέλετε να χτίσετε ένα νέο εργοστάσιο;

ποια είναι τα σημαντικότερα κριτήρια για την επιλογή της περιοχής για την κατασκευή του νέου εργοστασίου σας;

ποια θα είναι τα οφέλη του εργοστασίου για την περιοχή που θα το φιλοξενήσει;

(έχετε 1 λεπτό για την παρουσίαση)

ΧΩΡΑ Α

Μόλις ορισθήκατε ένας από τους κορυφαίους εκπροσώπους της χώρας σας στον τομέα του εμπορίου και της βιομηχανίας. Οι ξένες επενδύσεις είναι πολύ σημαντικές για την οικονομία της χώρας σας, διότι σημαίνουν νέες ευκαιρίες εργασίας. Σήμερα κληθήκατε να συμμετάσχετε σε μια σύντομη συνάντηση

σχετικά με επιχειρηματικές ευκαιρίες στη χώρα σας από μια από τις εγκυρότερες εταιρείες μόδας/ένδυσης στον κόσμο.

Η συμφωνία και η σύμβαση με την επενδύτρια εταιρεία είναι πολύ σημαντικές για την κυβέρνηση της χώρας σας, διότι προβλέπονται εκλογές σε έξι μήνες και το θέμα των νέων επενδύσεων συγκαταλέγεται στα κυριώτερα θέματα των εκλογικών προγραμμάτων. Η κυβέρνηση θέλει να δείξει ότι έμαθαν το μάθημά τους από τις προηγούμενες δεκαετίες και ότι μπορούν να προσελκύσουν νέους επενδυτές που ενδιαφέρονται για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και εκτός από ευκαιρίες εργασίας θα προσφέρουν και ένα ασφαλές εργασιακό περιβάλλον, μηχανισμούς προστασίας, σταθερές/ασφαλείς συμβάσεις, ασφάλιση και κανονικούς μισθούς. Ταυτόχρονα θέλετε η εργοστασιακή εγκατάσταση να είναι φιλική προς το περιβάλλον γιατί γνωρίζετε τους περιβαλλοντικούς κινδύνους που συνδέονται με τέτοιες παραγωγές. Σε αντάλλαγμα, από την πλευρά σας προσφέρετε κορυφαία τεχνολογία που θα αυξήσει την αποτελεσματικότητα της παραγωγής.

Αντιλαμβάνεστε ότι οι απαιτήσεις σας είναι αρκετά υψηλές, αλλά δε θέλετε και να κάνετε πολλές παραχωρήσεις. Από την άλλη, η επιτυχία της συνάντησης είναι πολύ σημαντική για σας, γιατί πρέπει να φέρει νέες επενδύσεις στη χώρα.

Η συνάντηση θα αρχίσει εντός ολίγου. Θα πρέπει να συστηθείτε, να ανακοινώσετε τις απαιτήσεις σας και τι προσφέρετε εσείς. Επειδή πρόκειται για μια πολύ κρίσιμη συνάντηση θα πρέπει να είστε καλά προετοιμασμένος. Οι δυο παρακάτω εργασίες θα σας βοηθήσουν να ετοιμαστείτε:

Εργασία 1^η: Για να προετοιμασθείτε για τη συνάντηση σχηματίστε με τις κάρτες που απεικονίζουν τις απαιτήσεις σας ένα ρόμβο προτεραιοτήτων. Τα πιο σημαντικά θα πρέπει να βρίσκονται στην κορυφή και θα ακολουθούν δύο λιγώτερο σημαντικά και ούτω καθεξής. Κολλήστε τις κάρτες πάνω σ'ένα φύλλο χαρτί σύμφωνα με το παρακάτω σχήμα:

Ρόμβος: ΣΧΗΜΑ

Εργασία 2^η: Στη βάση των παρακάτω ερωτήσεων, ετοιμάστε μια σύντομη παρουσίαση της χώρας σας:

πως ονομάζεται η χώρα σας;

ποια ειδικά χαρακτηριστικά έχει η χώρα σας και τι μπορείτε να προσφέρετε;

*ποιες αξιώσεις έχετε από την επενδύτρια εταιρεία;
για ποιο λόγο το νέο εργοστάσιο πρέπει να κατασκευασθεί στη χώρα σας;*

(έχετε 1 λεπτό για την παρουσίαση)

ΧΩΡΑ Β

Μόλις ορισθήκατε ένας από τους κορυφαίους εκπροσώπους της χώρας σας στον τομέα του εμπορίου και της βιομηχανίας. Οι ξένες επενδύσεις είναι πολύ σημαντικές για την οικονομία της χώρας σας, διότι σημαίνουν νέες ευκαιρίες εργασίας. Σήμερα κληθήκατε να συμμετάσχετε σε μια σύντομη συνάντηση σχετικά με επιχειρηματικές ευκαιρίες στη χώρα σας από μια από τις εγκυρότερες εταιρείες μόδας/ένδυσης στον κόσμο.

Η συμφωνία και η σύμβαση με την επενδύτρια εταιρεία είναι πολύ σημαντικές για την κυβέρνηση της χώρας σας, διότι η χώρα σας έχει μέχρι σήμερα αγνοηθεί από τους ξένους επενδυτές λόγω αστάθειας και συχνών ένοπλων συγκρούσεων. Η ομάδα σας γνωρίζει καλά τις κακές συνθήκες που υπάρχουν συνήθως στους χώρους εργασίας σε άλλες χώρες και γι αυτό ζητάτε κοινωνικές εγγυήσεις για τους εργαζόμενους, σταθερά συμβόλαια, ασφάλιση και κανονικούς μισθούς. Επιπλέον, ζητάτε άδειες μητρότητας, διασφάλιση αξιοπρεπούς κατοικίας για τους εργαζόμενους κοντά στο εργοστάσιο, στοιχειώδη ιατρική περίθαλψη και εκπαίδευση για τα παιδιά των εργατών.

Αναφορικά με τα γεγονότα των τελευταίων χρόνων, η τεχνολογική ανάπτυξη έχει σταματήσει στη χώρα σας. Ωστόσο μπορείτε να προσφέρετε ένα αξιόμαχο εργατικό δυναμικό με υψηλά κίνητρα για εργασία.

Αντιλαμβάνεστε ότι οι απαιτήσεις σας είναι αρκετά υψηλές, αλλά δε θέλετε και να κάνετε πολλές παραχωρήσεις, γιατί θέλετε να δείξετε στους πολίτες της χώρας σας και στον υπόλοιπο κόσμο ότι η κατάσταση στη χώρα βελτιώνεται.

Η συνάντηση θα αρχίσει εντός ολίγου. Θα πρέπει να συστηθείτε, να ανακοινώσετε τις απαιτήσεις σας και τι προσφέρετε εσείς. Επειδή πρόκειται για μια πολύ κρίσιμη συνάντηση θα πρέπει να είστε καλά προετοιμασμένοι. Οι δυο παρακάτω εργασίες θα σας βοηθήσουν να ετοιμαστείτε:

Εργασία 1^η: Για να προετοιμασθείτε για τη συνάντηση σχηματίστε με τις κάρτες που απεικονίζουν τις απαιτήσεις σας ένα ρόμβο προτεραιοτήτων. Τα πιο σημαντικά θα πρέπει να βρίσκονται στην κορυφή και θα ακολουθούν δύο λιγώτερο σημαντικά και ούτω καθεξής. Κολλήστε τις κάρτες πάνω σ'ένα φύλλο χαρτί σύμφωνα με το παρακάτω σχήμα:

Ρόμβος: ΣΧΗΜΑ

Εργασία 2^η: Στη βάση των παρακάτω ερωτήσεων, ετοιμάστε μια σύντομη παρουσίαση της χώρας σας:

πως ονομάζεται η χώρα σας;

ποια ειδικά χαρακτηριστικά έχει η χώρα σας και τι μπορείτε να προσφέρετε;

ποιες αξιώσεις έχετε από την επενδύτρια εταιρεία;

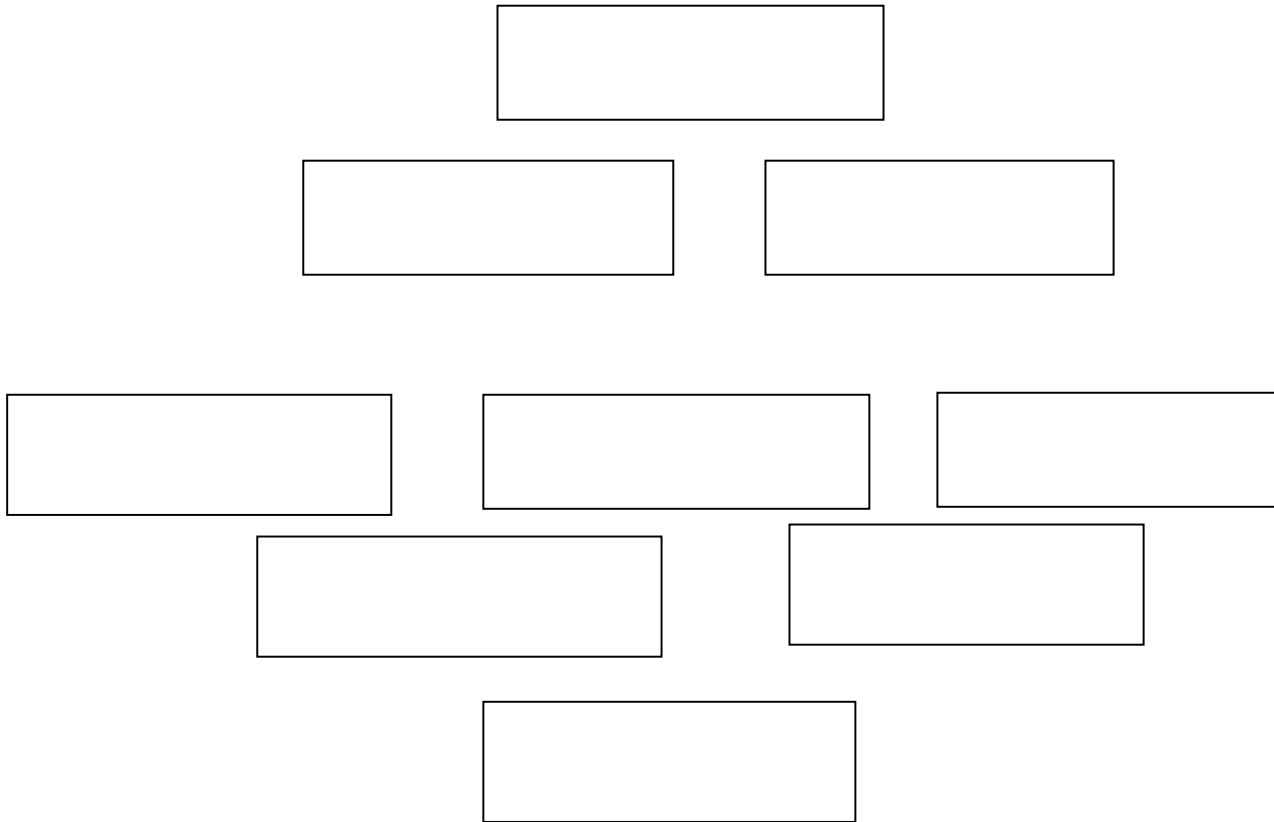
για ποιο λόγο το νέο εργοστάσιο πρέπει να κατασκευασθεί στη χώρα σας;

(έχετε 1 λεπτό για την παρουσίαση)

Απαιτήσεις των χωρών	Απαιτήσεις του επενδυτή
Κατάλληλος εξοπλισμός για την ασφάλεια των εργαζομένων να δοθεί από τον εργοδότη	Κανένας ειδικός εξοπλισμός για την ασφάλεια των εργαζομένων
Αρκετός χώρος εργασίας για τους εργάτες	Λίγος χώρος εργασίας για τους εργάτες ώστε να μπορούν να δουλεύουν περισσότεροι άνθρωποι στον ίδιο χώρο
Μόνιμα συμβόλαια εργασίας	Μόνο προσωρινά συμβόλαια
Οι μισθοί να καταβάλλονται τακτικά και έγκαιρα	Μη πληρωμένες διακοπές
Δικαίωμα άδειας μητρότητας με εγγυημένη την δυνατότητα επιστροφής και μάλιστα στην ίδια θέση εργασίας	Υποδομή κατασκευασμένη και πληρωμένη από την χώρα
Δυνατότητα 2 εβδομάδων πληρωμένων διακοπών το χρόνο	Μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος να καλύπτονται από την χώρα
Μονάδα επεξεργασίας αποβλήτων να κατασκευαστεί από τον επενδυτή	Οι υψηλότερες θέσεις στην διαχείριση της εταιρείας να καλυφθούν από ειδικούς της δικής μας χώρας

Η απαιτούμενη υποδομή να χτιστεί απ τον επενδυτή	Οι μισθοί να ανταποκρίνονται στην ζήτηση και στις τρέχουσες τιμές της αγοράς
Κατάλυμα με λογικές συνθήκες για τους εργαζόμενους κοντά στο εργοστάσιο	Αξιόπιστοι εργάτες
Να κατασκευαστεί σχολείο για τα παιδιά των εργατών από τον επενδυτή	Εργασία Σάββατο και Κυριακή χωρίς επιπλέον μισθό
Να κατασκευαστεί κέντρο υγείας από τον επενδυτή	Το κόστος της διαμονής να αφαιρεθεί από τους μισθούς
Η ιατρική ασφάλιση να καλύπτεται από τον εργοδότη	
Οι ανώτερες θέσεις στην διαχείριση του εργοστασίου να καλυφθούν από προσωπικό της χώρας	
Η παραγωγή θα πρέπει να είναι φιλική προς το περιβάλλον	

Σχήμα Ρόμβος:

2. Αλλάξτε οπτική

Το ζήτημα της παγκοσμιοποίησης και των συνεπειών αυτής είναι αρκετά πολύπλοκο. Μερικές φορές βλέπουμε το θέμα αυτό από μια οπτική γωνία, αυτή που γνωρίζουμε καλύτερα, για παράδειγμα του καταναλωτή στην Ευρώπη. Οι συνθήκες διαβίωσης και εργασίας του παραγωγού στην Αφρική ή ο τρόπος εργασίας του μεσάζοντα και του εμπόρου από την Ευρώπη δεν μας είναι οικείες οπτικές γωνίες. Η συγκεκριμένη άσκηση παρουσιάζει μια περίπτωση της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας όπου οι συμμετέχοντες περνούν από ρόλο σε ρόλο και συζητούν όλοι μαζί τις διαφορετικές διαστάσεις μιας υπόθεσης.

Στόχος

- Η συνειδητοποίηση των επιρροών και του μεγέθους της παγκοσμιοποίησης
- Η καλύτερη κατανόηση διαφορετικών απόψεων αναφορικά με ένα συγκεκριμένο θέμα
- Η ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας, παρουσίασης, επιχειρηματολογίας μέσα στο πλαίσιο της ομάδας

Απαιτούμενος χρόνος: 1 ώρα

Απαιτούμενος χώρος: πρέπει να υπάρχει αρκετός χώρος για να δουλέψουν 5 ομάδες χωρίς εμπόδια

Μέγεθος ομάδας: 5-25 άτομα

Απαραίτητα υλικά

- Εισαγωγή στην υπόθεση και περιγραφή των σχετικών ρόλων

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Προετοιμασία

Κάνετε τόσα αντίγραφα του εισαγωγικού κειμένου όσοι είναι οι συμμετέχοντες που παίρνουν μέρος σ' αυτήν τη δράση.

Οδηγίες

Βήμα 1° : Παρουσιάστε την υπόθεση διαβάζοντας δυνατά το εισαγωγικό κείμενο (βλ. παρακάτω)

Βήμα 2°: Σχηματίστε 5 ομάδες. Κάθε ομάδα παίρνει το εισαγωγικό κείμενο που παρουσιάσατε και μια κάρτα με ρόλο (από τους πέντε ρόλους που υπάρχουν). Στο δείγμα υπόθεσης ο ρόλος αυτός θα μπορούσε να είναι ο ευρωπαίος καταναλωτής λουλουδιών ή ο εργάτης σε φυτώρια στην Κένυα. Δώστε οδηγίες στις ομάδες να διαβάσουν προσεκτικά το ρόλο τους και να σκεφτούν περαιτέρω συμπεριφορές/υποθέσεις/επιχειρήματα που θα μπορούσε να έχει κάθε ρόλος σε μια συζήτηση σχετική με την υπόθεση. Ζητείστε από τις ομάδες να επιλέξουν η καθεμιά έναν εκπρόσωπό τους που θα συμμετάσχει σε μια μεταγενέστερη συντονισμένη συζήτηση. Δώστε τους 15 λεπτά για το μέρος αυτό.

Βήμα 3°: Η ακόλουθη συζήτηση (στρογγυλή τράπεζα με τη συμμετοχή ενός εκπροσώπου από κάθε ομάδα) μπορεί να συντονισθεί από σας τον ίδιο ή κάποιον εθελοντή που έχετε ήδη βρει εκ των προτέρων. Η συζήτηση θα μπορούσε να αρχίσει ως εξής: *«Καλώς ήλθατε στη συζήτηση για! Είμαι στην ευχάριστη θέση να έχω πέντε άτομα που εμπλέκονται στην υπόθεση που μας ενδιαφέρει στη στρογγυλή τράπεζα αυτή και θα ήθελα να σας ζητήσω να κάνετε μια σύντομη εισαγωγική δήλωση. Θα ήθελα ν' αρχίσω με τον κο/κα ...Θέλετε να συστηθείτε σύντομα και να μας πείτε ποια είναι η θέση σας στο θέμα;»*

Βήμα 4°: Τελειώστε τη συζήτηση ευχαριστώντας τους συμμετέχοντες.

Αποκωδικοποίηση και Προβληματισμός

Θα μπορούσατε να ρωτήσετε τους συμμετέχοντες στη συζήτηση τις παρακάτω ερωτήσεις:

- *Πώς νιώσατε κατά τη συζήτηση;*
- *Ήταν εύκολο να μπειτε γρήγορα στο ρόλο σας;*
- *Με ποιο πρόσωπο βρήκατε ότι είχατε τα περισσότερα κοινά στοιχεία;*
- *Ποιος ένιωσε ασφαλής/ανασφαλής στο ρόλο του/της;*

Θα μπορούσατε να ρωτήσετε το ακροατήριο τις παρακάτω ερωτήσεις:

- *Ποια είναι η γνώμη σας για τη συζήτηση;*
- *Με ποιο ρόλο θα μπορούσατε να βρείτε τα περισσότερα κοινά στοιχεία;*
- *Ποιοι θα ήταν πιθανοί τρόποι να βελτιωθεί η κατάσταση για όλους;*
- *Νιώσατε μήπως αποστροφή για κάποιο ρόλο;*

Αφού υποβάλετε τις ερωτήσεις στους συμμετέχοντες επισημάνετε τη σημασία που έχουν οι διαφορετικές οπτικές όταν κάποιος αξιολογεί ένα θέμα και διαμορφώνει άποψη σχετικά με αυτό. Επιπλέον, μπορείτε να παρουσιάσετε περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το θέμα και πιθανούς τρόπους να βελτιωθεί η κατάσταση για ορισμένους συμμετέχοντες.

Πιθανές βελτιώσεις στην υπόθεση-υπόδειγμα:

- Οι καταναλωτές αγοράζουν πιστοποιημένα λουλούδια για να εξασφαλίσουν ότι δεν παραβιάζονται τα νομικά δικαιώματα των εργατών στα φυτώρια.
- Τα φυτώρια εγκαθιστούν κατάλληλα συστήματα ύδρευσης για να εξασφαλίσουν ότι τα πλεονάζοντα χημικά δεν μολύνουν τα νερά της λίμνης Naivasha.

Στη Συνέχεια...

Μπορείτε να διανείμετε επιπλέον πληροφορίες σχετικά με την υπό συζήτηση υπόθεση και να οργανώσετε ιδεοθύελα (brainstorming) για περαιτέρω εναλλακτικές για τους διάφορους ρόλους. Μια εναλλακτική επιλογή στην υπόθεση υπόδειγμα έχει ως εξής:

Ο καταναλωτής θα μπορούσε να σταματήσει να αγοράζει λουλούδια που καλλιεργούνται στην Αφρική και να αγοράσει λουλούδια από τοπικές αγορές στη χώρα του.

Χρήσιμες συμβουλές

Πριν ξεκινήσει η δράση διαβάστε προσεκτικά την υπόθεση. Αυτό είναι απαραίτητο για να διαλευκάνετε ανοιχτά ζητήματα που προκύπτουν. Αν χρειαστεί και είναι δυνατόν βρείτε έναν εθελοντή για τον συντονισμό της συζήτησης. Αυτό θα σας κρατήσει εκτός συζήτησης και θα μπορέσετε να

συγκεντρωθείτε στην παρατήρηση της διαδικασίας. Αν η ομάδα είναι μικρή, μειώστε τους ρόλους που εμπλέκονται στην υπόθεση σε τέσσερα άτομα.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Η οικονομία μας έχει παγκοσμιοποιηθεί. Αλλά παρόλο που το γεγονός αυτό είναι στο μυαλό του κόσμου όταν σήμερα αγοράζουν καφέ ή κακάο, ελάχιστοι σκέφτονται την παγκοσμιοποίηση όταν αγοράζουν λουλούδια. Ένας τεράστιος αριθμός λουλουδιών που πωλούνται στην ευρωπαϊκή αγορά παράγονται στην Αφρική, ιδιαίτερα στην Κένυα. Τα περισσότερα μεταφέρονται στην Ολλανδία. Μέσω ενός μεγάλου χρηματιστηρίου, τα λουλούδια ξαναπωλούνται σε χονδρέμπορους και λιανέμπορους σε όλη την Ευρώπη. Πρόκειται για μια επικερδή επιχείρηση για τους παραγωγούς λουλουδιών ακόμη κι αν χρειάζεται να μεταφέρουν το τελικό τους προϊόν χιλιάδες χιλιόμετρα.

ΚΑΡΤΕΣ ΡΟΛΩΝ

Γερμανός παραγωγός λουλουδιών

Η εταιρεία μου είναι από τους μεγαλύτερους παραγωγούς λουλουδιών στην Κένυα. Λόγω των χαμηλών μισθών εδώ παράγουμε πολύ πιο αποδοτικά. Σε αντάλλαγμα παρέχουμε στους ανθρώπους χιλιάδες δουλειές. Επομένως πιστεύω ότι είναι μια κατάσταση όπου και οι δυο πλευρές επωφελούνται. Βέβαια εδώ δεν παράγουμε σε ευρωπαϊκά πρότυπα, αλλά προσπαθούμε να τα φτάσουμε όσο είναι δυνατό. Για παράδειγμα, την εποχή αυτή βελτιώνουμε το σύστημα άρδευσης και αισιοδοξούμε ότι σε μερικά χρόνια θα έχουμε ένα άριστο σύστημα έτσι ώστε να καταναλώνουμε όσο λιγότερο νερό γίνεται.

Κενυάτης εργάτης

Φυσικά χαίρομαι που έχω δουλειά αλλά οι συνθήκες εργασίας είναι φριχτές. Δουλεύω με εξαιρετικά επικίνδυνα εντομοκτόνα δέκα ώρες την ημέρα κάθε μέρα. Επιπλέον τα εργαλεία και ρούχα προστασίας με τα οποία μας εξοπλίζουν είναι εντελώς ανεπαρκή. Πολλές φορές νιώθω πολύ αδύναμος ή με πιάνει ναυτία από τα τοξικά υλικά που περιέχουν αυτά τα εντομοκτόνα.

Επίσης ανησυχώ πολύ και για τις γυναίκες που μαζεύουν λουλούδια δίπλα μας κατά τον ψεκασμό. Κι όλα αυτά τα κάνουμε για ελάχιστους μισθούς. Οι μισθοί αυτοί δεν είναι αρκετοί για μια αξιοπρεπή ζωή. Αλλά τι εναλλακτικές επιλογές έχω; Αν άφηνα τη δουλειά μου δε θα μπορούσα να τάισω πια την οικογένειά μου.

Κενυάτης ψαράς

Η βιομηχανία λουλουδιών είναι μεγάλο πρόβλημα για μας τους ψαράδες. Συχνά αφήνουν το χρησιμοποιημένο νερό τους που είναι γεμάτο χημικά να κυλάει κατευθείαν μέσα στη λίμνη μας. Τα θρεπτικά συστατικά του νερού αυτού μεγαλώνουν τα φύκια στη λίμνη ανεξέλεγκτα, ενώ τα κατάλοιπα των εντομοκτόνων σκοτώνουν τα ψάρια. Μπορείτε να φανταστείτε τι σημαίνει αυτό για την επιχείρησή μας; Μερικές φορές δεν πιάνουμε ψάρι για βδομάδες. Η κυβέρνηση μας είπε ότι θα παρενέβαιναν αλλά ακόμη απολύτως τίποτε δεν έχει αλλάξει. Τελικά μας είπαν ότι όλα αυτά οφείλονταν στις κακές κλιματολογικές συνθήκες και τα εργοστάσια λουλουδιών συνεχίζουν να μολύνουν το νερό μας.

Έλληνας έμπορος λιανικής

Δεν ξέρω σε ποιες φάρμες παρήχθησαν αυτά τα λουλούδια. Ξέρω δηλαδή ότι τα περισσότερα λουλούδια προέρχονται από την Αφρική αλλά δεν ξέρω από πού ακριβώς. Εγώ τα παραγγέλλω κατευθείαν από ένα μεγάλο Ολλανδό χονδρέμπορο. Αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία για μένα είναι η ποιότητα και μπορώ γενικά να πω ότι αυτά τα λουλούδια είναι πολύ καλής ποιότητας. Δεν πιστεύω ότι οι συνθήκες εργασίας είναι πολύ καλές εκεί πέρα αν και πρέπει να παραδεχτώ ότι αυτό δεν με έχει ακόμη απασχολήσει πολύ. Εγώ αυτό που προσέχω είναι η εμφάνιση και η αντοχή των λουλουδιών. Αυτό έχει σημασία για μένα.

Γάλλος καταναλωτής

Δεν ρώτησα ποτέ για την προέλευση των λουλουδιών που αγόρασα. Συνήθως αγοράζω λουλούδια για τα γενέθλια της μητέρας μου ή ίσως του Αγίου Βαλεντίνου. Τα αγοράζω πάντα από ένα μικρό ανθοπωλείο εδώ παρακάτω. Μπορεί να είναι από ντόπιους αγρούς, ίσως παράγονται στην Ολλανδία; Για να είμαι ειλικρινής δεν με νοιάζει, αρκεί να έχουν καλή εμφάνιση και να είναι φρέσκα. Εννοείται ότι πρέπει να πωλούνται σε τιμή που να μπορώ να τα αγοράσω.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4η - Το νερό ως κοινωνικό αγαθό & αιτία κοινωνικών συγκρούσεων⁶

Στόχοι:

Οι συμμετέχοντες να:

1. Γνωρίσουν προβλήματα σχετικά με το νερό στη χώρα μας αλλά και στον πλανήτη (έλλειψη πόσιμου νερού, υφαλμύρωση υδάτων, υψηλό κόστος κτλ.)
2. Κατανοήσουν ότι η πρόσβαση σε καθαρό νερό είναι ανθρώπινο δικαίωμα
3. Μάθουν ότι το νερό αν και είναι αγαθό προς κατανάλωση δεν πρέπει να υπαχθεί στους νόμους της κατανάλωσης
4. Διαχειριστούν κρίσεις διαχείρισης υδάτινων αποθεμάτων ως υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες συνεργασίας και διαλόγου
5. Εφαρμόσουν στις καθημερινές δραστηριότητές τους τεχνικές εξοικονόμησης νερού
6. Να αναλογιστούν τις συνέπειες της έλλειψης καθαρού πόσιμου

Προτεινόμενη Διάρκεια: 3 δίωρα

⁶ Το υλικό αυτό αναπτύχθηκε σε συνεργασία με την καθηγήτρια του ΣΔΕ Χανίων κ. Άννα Τσίγκου.

Είδος δραστηριότητας:

Προτείνονται τρεις διαφορετικές δραστηριότητες. Αναλυτικά:

1. Εμπλουτισμένη εισήγηση και συζήτηση με θέμα *Νερό αιτία κοινωνικών συγκρούσεων*. Μπορείτε να αντλήσετε υλικό από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα το οποίο αναπτύχθηκε από την ΜΚΟ Μεσόγειος SOS στο πλαίσιο ευρωπαϊκού προγράμματος.

<http://www.watersave.gr/site/images/stories/PDFs/08ekp.pdf>

Επίσης χρήσιμο υλικό με θέμα *Οι σύγχρονες κοινωνίες και η διαχείριση των υδάτινων πόρων* και αναφορές στην Ελλάδα, θα βρείτε και στην Πύλη Παιδαγωγικού Υλικού Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

<http://www.env-edu.gr/Chapters.aspx?id=106>

2. Βίντεο και διαδραστική άσκηση σε ομάδες εργασίας που παρουσιάζουν τρεις πραγματικές και σύγχρονες ιστορίες από την Βολιβία, Ινδία, Αφρική με θέμα *Το νερό ως αιτία κοινωνικών συγκρούσεων*.

Για τον πόλεμο του νερού στη Βολιβία μπορείτε να δείτε την μικρή ταινία κινούμενων σχεδίων

https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=xNcl92fAFto

Για τις ιστορίες από την Ινδία και την Αφρική ακολουθεί η άσκηση *Το Νερό ως αιτία κοινωνικών συγκρούσεων*

Άσκηση: Το νερό ως αιτία κοινωνικών συγκρούσεων⁷**Στόχοι:**

Οι μαθητές:

- Μαθαίνουν σχετικά με το νερό ως αιτία κοινωνικών συγκρούσεων
- Μαθαίνουν για δύο συγκεκριμένες περιπτώσεις μία στην Ινδία και μία στην Αφρική οι οποίες σχετίζονται με την εκμετάλευση υδάτινων πόρων με μόνο σκοπό το κέρδος σε βάρος των τοπικών κοινοτήτων

⁷ Η άσκηση αυτή παρουσιάστηκε από την τσέχικη οργάνωση NaZemí σε διεθνές σεμινάριο που πραγματοποιήθηκε στην Τσεχία τον Μάρτιο του 2011, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος "Global Education Without Borders". <http://www.glob-edu.net/el/pagkosmia-ekpaidefsi-horis-sinora/pagkosmia-ekpaidefsi-horis-sinora/>

και του φυσικού περιβάλλοντος (μελέτη περίπτωσης για την Coca-Cola στην Plachimada και την πέρκα του Νείλου στη λίμνη Victoria)

- Κατανοούν ότι ακόμα και μια μικρή αλλαγή μπορεί σταδιακά να προκαλέσει μια μεγάλη αλλαγή σε ένα ολόκληρο σύστημα (και θετική και αρνητική)
- Μαθαίνουν ότι ο καθένας μας έχει την δύναμη / τη δυνατότητα να συμβάλλει στην αλλαγή

Χρειάζονται:

- Φύλλο εργασίας των μαθητών Νο. 1 - Η ιστορία Α: Coca-Cola στη Plachimada (οι μισοί μαθητές θα δουλέψουν με την πρώτη ιστορία Α - ένα αντίγραφο για κάθε μαθητή)
- Φύλλο εργασίας των μαθητών Νο. 2 - Η ιστορία Β: Το Μεγάλο Ψάρι στη Λίμνη Βικτώρια (οι μισοί μαθητές θα δουλέψουν με την ιστορία Β - ένα αντίγραφο για κάθε μαθητή)

Διαδικασία (15')

1/ Κατασκευάζοντας ιστορίες. Χωρίστε τους μαθητές σε ζευγάρια ή ομάδες των 3. Στη συνέχεια πληροφορήστε τους:

Το σημερινό μάθημα θα είναι σχετικά με δύο πραγματικές ιστορίες από διαφορετικά μέρη του κόσμου. Και οι δύο ιστορίες είναι αληθινές και έχουν συμβεί πρόσφατα. Και οι δύο σχετίζονται με το νερό. Θα γράψω στον πίνακα 5 σημαντικές λέξεις από την κάθε ιστορία. Οι μισοί από εσάς θα συζητήσετε σε ζευγάρια/ομάδες σε τι πιστεύετε ότι αφορά η ιστορία Α και οι άλλοι μισοί θα σκεφτούν σχετικά με την ιστορία Β. Έχετε 5' να σκεφτείτε για την ιστορία σας. Δεν είναι απαραίτητο να γράψετε ή να ασχοληθείτε με τις λεπτομέρειες, αλλά συζητείστε και προτείνετε κάποια σύνδεση μεταξύ όλων των λέξεων που έχετε. Και μην ξεχνάτε ότι οι ιστορίες είναι αληθινές!

Στην συνέχεια γράψτε στον πίνακα τις πιο κάτω λέξεις - κλειδιά:

Λέξεις Κλειδιά:

Ιστορία Α

Coca-Cola
Νερό
Χωρικοί του χωριού Plachimada
Καμία σοδειά
Περπάτημα

Ιστορία Β

Μεγάλο Ψάρι
Ευρώπη
Λίμνη Βικτώρια
250 εκ δολάρια Αμερικής
Τροφική αλυσίδα

Παρακολουθήστε και κάνετε ερωτήσεις για να υποβοηθήστε την συζήτηση των μαθητών αν το κρίνετε αναγκαίο. (5')

2/ Ανταλλάσσοντας ιστορίες. Μετά από 5' ζητήστε από τους μαθητές να μοιραστούν τις ιστορίες τους με τους υπόλοιπους. Ακούστε τουλάχιστον 3 ιστορίες από το σενάριο Α και 3 από το σενάριο Β. Αυτό θα βοηθήσει και τις ομάδες οι οποίες έχουν δουλέψει πάνω στην άλλη ιστορία να αρχίσουν να σκέφτονται και την ιστορία την οποία δεν δούλεψαν. (10')

Κύρια Δραστηριότητα (20')

1/ Ανάγνωση. Πείτε στους μαθητές ότι τώρα θα διαβάσουν τις αληθινές ιστορίες. Αυτοί οι οποίοι κατασκεύασαν την ιστορία Α θα διαβάσουν την πραγματική ιστορία και οι άλλοι την ιστορία Β. Για να ενθαρρύνετε τους μαθητές να εστιάσουν καλύτερα και να δουλέψουν με ενθουσιασμό, εξηγήστε τους την εξής μέθοδο την οποία θα χρησιμοποιήσουν. Πρώτα, αντιγράψτε στον πίνακα τα πιο κάτω:

✓ (tick)	Πληροφορία την οποία γνώριζα
+ (συν)	Νέα Πληροφορία
- (μείον)	Πληροφορία που δεν πιστεύω
? (ερωτηματικό)	Θέλω να μάθω περισσότερα γι' αυτό

Κάνετε σαφές στους μαθητές ότι θα πρέπει να **υπογραμμίσουν 4 διαφορετικά είδη πληροφορίας** (π.χ. μια πρόταση ή ένα μέρος μιας πρότασης) σύμφωνα με τα 4 σύμβολα στον πίνακα. Τα σύμβολα θα πρέπει να γραφούν δίπλα στην υπογραμμισμένη πληροφορία, στα αριστερά από το κείμενο. Τονίστε ότι οι μαθητές θα πρέπει να **χρησιμοποιήσουν κάθε σύμβολο τουλάχιστον μια φορά.**

Αν όλα είναι σαφή, μοιράστε τα κείμενα. Καθώς οι μαθητές διαβάζουν περπατήστε ανάμεσά τους και παρακολουθήστε τους. (10')

2/ Πίνακας. Όταν οι περισσότεροι μαθητές τελειώσουν, ζητήστε κάθε μαθητή να αντιγράψει τον πίνακα στο χαρτί του:

Η δουλειά τους τώρα είναι να γράψουν κάτω από το κάθε σύμβολο την πληροφορία την οποία έχουν υπογραμμίσει. Ωστόσο δεν θα πρέπει να αντιγράψουν τις ακριβείς λέξεις από το κείμενο αλλά να γράψουν σε ολόκληρες προτάσεις, χρησιμοποιώντας τις δικές τους λέξεις. Αυτή η διαδικασία θα τους βοηθήσει να θυμούνται καλύτερα την πληροφορία και να την εξετάσουν ακόμα μια φορά. Δώστε τους 3 λεπτά χρόνο. (5')

Σημείωση: Οι μαθητές μπορούν να φτιάξουν τους πίνακες στα τετράδιά τους.

3/ Οι μαθητές να σχηματίσουν νέα ζευγάρια. Συνδυάστε έναν μαθητή που είχε δουλέψει πάνω στην ιστορία Α και έναν μαθητή που είχε δουλέψει με την ιστορία Β. Η δουλειά τους θα είναι να πει ο ένας στον άλλο τι έχουν καταγράψει στους πίνακές τους. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να ρωτήσουν ο ένας τον άλλο επιπλέον ερωτήσεις. (5')

Συζήτηση (10')

1/ Περίληψη. Πηγαίνετε πίσω στις λέξεις κλειδιά στον πίνακα. Ξεκινήστε από την ιστορία Α και ρωτήστε τους μαθητές ποια είναι η σχέση μεταξύ των λέξεων. Αυτό θα βοηθήσει τους μαθητές με την ιστορία Β να μάθουν σχετικά με αυτή. Στην συνέχεια τουλάχιστον 3 μαθητές να πουν που χρησιμοποίησαν τα σύμβολα **πλην** και **ερωτηματικό**. Οι μαθητές συνήθως έχουν δυσκολία στο να χρησιμοποιήσουν το **πλην** καθώς αυτός δεν είναι ένας συνήθης τρόπος ανάγνωσης - αυτή είναι κριτική προσέγγιση στην ανάγνωση. Αποδεχτείτε όποια απάντηση και να σας δώσουν. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να διαφωνήσουν με κάτι στο κείμενο. Στη συνέχεια επαναλάβετε την ίδια διαδικασία με την ιστορία Β (5')

2/ Συζήτηση. Δώστε στους μαθητές τις πιο κάτω ερωτήσεις. Καθοδηγήστε τη συζήτηση στην κατανόηση ότι ακόμα και ένα άτομο ή ένα μικρό πράγμα μπορεί να οδηγήσει σταδιακά σε μια μεγάλη αλλαγή (και αρνητική και θετική).

Βρήκατε κάτι ενδιαφέρον? Αν ναι, τι είναι αυτό?

Τι κοινό έχουν οι δύο ιστορίες?

Τι άλλαξε τη ζωή των ανθρώπων γύρω από τη λίμνη Βικτώρια? Ποια ήταν η κύρια αιτία για όλες αυτές τις αλλαγές?

Στην ιστορία του Plachimada, τι ή ποιος συνέβαλλε στο κλείσιμο της εταιρείας των αναψυκτικών? Πως έγινε αυτό?

Πιθανές επιπλέον ερωτήσεις:

Τι προκάλεσε το μεγάλο ψάρι στην ιστορία?

Τι έκαναν οι κάτοικοι του χωριού Plachimada?

Μπορείς να δεις ομοιότητες ανάμεσα στους ρόλους τους στην ιστορία?

Πηγές:

- *Coca-Colonizace. O nadnárodních společnostech (nejen) v rozvojových zemích. Z cyklu metodických příruček Svět v nákupním košíku. Společnost pro Fair Trade. 2008.*

- Fryer, G., Iles, T. D. *The Cichlid Fishes of the Great Lakes of Africa.* Edinburgh: Oliver & Boyd. 1972.

- Joost Beuving, J. "Playing pool along the shores of Lake Victoria: Fishermen, careers and capital accumulation in the Ugandan Nile perch business". *Africa* **80** (2): 224-248. 2010.

- Kaufman, L. „Catastrophic Change in Species-Rich Freshwater Ecosystems.“, *BioScience* Vol. 42, No. 11, Stability and Change in the Tropics (Dec., 1992), pp. 846-858.

- Witte, F. "Species extinction and concomitant ecological changes in Lake Victoria". *Netherlands Journal of Zoology* **42** (2-3): 214-232. 1992.

Φύλλο Εργασίας Νο. 1 - Ιστορία Α

Α. Coca-Cola στο Plachimada

Οι κάτοικοι του χωριού Plachimada (Ινδία, κράτος Kerala) ξεκίνησαν ένα πόλεμο ενάντια στην πολυεθνική "Coca-Cola". Είπαν ότι η πολυεθνική τους πήρε το νερό - και είχαν δικαίωμα στο νερό (ένα από τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα).

Είμαστε στο 2003. Οι κάτοικοι του χωριού Plachimada κάθονται μπροστά από τις εγκαταστάσεις του εργοστασίου των αναψυκτικών. Διαμαρτύρονται κατ' αυτόν τον τρόπο για έναν ολόκληρο χρόνο - μέρα και νύχτα. Περιμένουν κάτι ν' αλλάξει. Η Mylamma η οποία είναι 55 ετών, ηγείται της σημερινής διαμαρτυρίας. Λέει ότι δεν έχουν αρκετό νερό στα πηγάδια τους εξαιτίας του εργοστασίου παραγωγής αναψυκτικών, το οποίο χρησιμοποιεί τα αποθέματα του υδροφόρου ορίζοντα για να παράγει τα αναψυκτικά (π.χ. Coca-Cola). Αυτά τα αναψυκτικά ταξιδεύουν σε μεγάλες πόλεις όπου οι πλούσιοι τα αγοράζουν. Το νερό από το πηγάδι της Mylamma καταλήγει στο τραπέζι κάποιου πλούσιου. Χρειάζονται 10 λίτρα νερού για να παραχθεί ένα λίτρο αναψυκτικού.

Το εργοστάσιο παραγωγής αναψυκτικών ιδρύθηκε το 2000 και σύντομα μετά από αυτό οι κάτοικοι της Plachimada πρόσεξαν ότι ήταν πολύ δύσκολο να μεγαλώσουν τις σοδειές τους που πολύ συχνά ήταν ο μόνος τρόπος για να επιβιώσουν ή να κερδίσουν χρήματα. Επίσης άλλαξε τη ζωή πολλών γυναικών οι οποίες πρέπει τώρα να βαδίζουν μεγάλες αποστάσεις για να φέρνουν νερό στα σπίτια τους. Χρησιμοποιούν αυτό το νερό για μαγείρεμα, για να πιουν και για λόγους υγιεινής. Ένα άλλο πρόβλημα είναι η κακή ποιότητα του νερού στα τοπικά πηγάδια. Το νερό πλέον δεν έχει καλή γεύση και φαίνεται να είναι λευκό - αυτό προκαλείται από την τοξική λάσπη την οποία παράγει το εργοστάσιο.

Μετά από σχεδόν 3 χρόνια διαμαρτυριών, στο τέλος του 2003, το δικαστήριο του κρατιδίου της Kerala τελικά διέταξε να πάψει το εργοστάσιο να χρησιμοποιεί τα υπόγεια νερά. Το εργοστάσιο έκλεισε εντελώς το Μάρτη του 2004.

Φύλλο Εργασίας Νο. 2 - Ιστορία Β

Β. Το Μεγάλο Ψάρι στη Λίμνη Βικτώρια

Η λίμνη Βικτώρια είναι μια από τις μεγαλύτερες αφρικανικές λίμνες και είναι η δεύτερη μεγαλύτερη λίμνη στον κόσμο με φρέσκο νερό - 68,800 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Το μεγαλύτερο τμήμα της λίμνης ανήκει στην Ουγκάντα και στην Τανζανία, και ένα μικρό τμήμα στην Κένυα. Πριν το 1954, στη λίμνη Βικτώρια υπήρχε πολύ μεγάλη βιοποικιλότητα. Εκεί υπήρχαν περισσότερα από 500 είδη ψαριών.

Το 1954, ένα νέο ψάρι, η πέρκα του Νείλου, εισήχθηκε στην λίμνη για εμπορικούς λόγους. Η πέρκα του Νείλου είναι ένα από τα μεγαλύτερα ψάρια των γλυκών νερών. Μπορεί να έχει 2 μέτρα μήκος και να ζυγίζει μέχρι και 200 kg. Το σύνηθες μήκος της είναι 121-137 cm. Από τότε, αυτός ο εξωτικός εξολοθρευτής, έχει επηρεάσει αρνητικά το οικοσύστημα εξαφανίζοντας αρκετές εκατοντάδες ειδών ψαριών. Η φυσιολογική τροφική αλυσίδα της λίμνης έχει καταστραφεί.

Το ψάρι όχι μόνο άλλαξε το οικοσύστημα, αλλά άλλαξε επίσης την οικονομία της περιοχής και τη ζωή περισσότερων από 30 εκ. ανθρώπων οι οποίοι εξαρτώνται από την λίμνη. Η πέρκα του Νείλου εξάγεται από την Αφρική κυρίως στην Ευρώπη, Αυστραλία και στις ΗΠΑ. Μεγάλες εταιρείες πουλάνε τα ψάρια στους ευρωπαίους λόγω των πολύ υψηλών κερδών. Ταυτόχρονα, πολλοί κάτοικοι της Τανζανίας πεινούν καθώς δεν υπάρχουν πλέον μικρά ψάρια στη λίμνη για τους ιδιώτες ψαράδες και οι ψαράδες δεν έχουν τον κατάλληλο εξοπλισμό για να ψαρεύουν τα μεγάλα ψάρια. Στην Ουγκάντα, η πέρκα του Νείλου είναι το δεύτερο σε μεγαλύτερες εξαγωγές προϊόν μετά τον καφέ. Το 2006 η συνολική αξία των εξαγωγών της πέρκας του Νείλου από τη λίμνη υπολογιζόταν σε 250 εκ δολάρια ΗΠΑ.

Επιπλέον υλικό για συζήτηση

Ταινίες - ντοκιμαντέρ

Blue Gold - World Water Wars

<http://www.bluegold-worldwaterwars.com/>

THIRST - The movie

<http://www.thirstthemovie.org/>

The story of stuff project

http://www.youtube.com/watch?v=DmPDC2exvPM&feature=player_embedded

ΕΝΟΤΗΤΑ 5η - Ειρηνική επίλυση διαφορών⁸

Οι συγκρούσεις αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της ζωής μας, εκδηλώνονται καθημερινά σε διαφορετικά επίπεδα, διαπροσωπικό, κοινωνικό, διακρατικό. Έτσι λοιπόν καλούμαστε να διαχειριστούμε συγκρούσεις, στην οικογένεια, το σχολείο, το εργασιακό περιβάλλον.

Πολλές φορές οι συγκρούσεις αποτελούν πηγή έντασης και ρήξης των διαπροσωπικών σχέσεων των ανθρώπων και ακόμα χειρότερα αιτία βίας και καταστροφής.

Ωστόσο, οι συγκρούσεις μπορούν να αποτελέσουν την κινητήρια δύναμη για πρόοδο. Η εκδήλωση μιας διαφωνίας / σύγκρουσης δίνει την ευκαιρία για γνώση, κατανόηση του άλλου ή μιας άλλης οπτικής γωνίας πάνω σε ένα θέμα. Για να συμβεί αυτό, οι συμμετέχοντες θα πρέπει να αντιμετωπίζουν τις συγκρούσεις θετικά και να διαθέτουν τις δεξιότητες για να διαχειριστούν ειρηνικά και παραγωγικά τις συγκρούσεις.

Στην ενότητα αυτή θα διερευνήσουμε διαφορετικούς τρόπους διαχείρισης συγκρούσεων όπως διάλογο, διαπραγμάτευση, διαμεσολάβηση, διαιτησία, θέσπιση κανόνων κτλ. Τους περισσότερους από αυτούς τους γνωρίζουμε και τους εφαρμόζουμε ακόμα και αν δεν χρησιμοποιούμε την σχετική ορολογία. Επίσης θα ασκηθούμε μέσα και από ένα παιχνίδι ρόλων σε μια απλή διαδικασία ειρηνικής επίλυσης προβλημάτων.

Τρόποι επίλυσης συγκρούσεων

Στόχοι:

Οι συμμετέχοντες να:

- Καταλάβουν τη θετική λειτουργία των συγκρούσεων στη ζωή μας
- Συνειδητοποιήσουν ότι έχουν στην διάθεσή τους μια εργαλειοθήκη, μια σειρά από δυνατότητες για να διαχειρίζονται διαφωνίες / συγκρούσεις

⁸ Η ενότητα αυτή προέρχεται από επεξεργασία υλικού το οποίο έχει αναπτύξει η Δρ. Ευγενία Βαθάκου για το εγχειρίδιο "Βιωματική Κατανόηση της Ιδέας της Ολυμπιακής Εκεχειρίας στα Δημοτικά Σχολεία", το οποίο χρηματοδοτήθηκε από το Ίδρυμα Νιάρχος (υπό έκδοση).

- Καταλάβουν τις διαφορές αλλά και τις ομοιότητες μεταξύ των διαφορετικών τρόπων επίλυσης διαφωνιών / συγκρούσεων
- Μάθουν την ορολογία των διαφορετικών μεθόδων διαχείρισης διαφωνιών / συγκρούσεων

Είδος δραστηριότητας: εργασία σε ομάδες

Απαιτούμενος χώρος: μια ευρύχωρη αίθουσα όπου οι συμμετέχοντες θα μπορούν να καθίσουν άνετα σε κύκλο.

Αριθμός συμμετεχόντων: 10-30 συμμετέχοντες

Προτεινόμενη Διάρκεια: δύο διδακτικές ώρες

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Οδηγίες

Βήμα 1^ο: Εξηγούμε στους μαθητές ότι οι συγκρούσεις / διαφωνίες προκύπτουν συχνά στην ζωή, είναι φυσιολογικό να συμβαίνει αυτό και μάλιστα βοηθά σημαντικά στην εξέλιξή μας. Μια διαφωνία αποτελεί ευκαιρία για να μάθουμε κάτι, για να γνωρίσουμε κάποιον καλύτερα, συμπεριλαμβανομένης της γνώσης του εαυτού μας. Για να αποτελέσει η σύγκρουση / διαφωνία ευκαιρία για εξέλιξη θα πρέπει να διαχειριστούμε τις αντίστοιχες καταστάσεις οι οποίες προκύπτουν στην καθημερινότητά μας, με τρόπο δημιουργικό και να μην οδηγηθούμε σε κλιμάκωση της σύγκρουσης και βία ή / και διάρρηξη της σχέσης μας με τους άλλους.

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι διαχείρισης συγκρούσεων τους οποίους θα μάθουμε στην άσκηση αυτή.

Βήμα 2^ο: Προσκαλούμε την ομάδα να διαβάσει το λεξικό (Παράρτημα Ι) και εξηγούμε τους όρους. Ρωτάμε τους συμμετέχοντες αν γνωρίζουν κάποιους τρόπους και αν οι ίδιοι έχουν χρησιμοποιήσει κάποιους από αυτούς τους τρόπους.

Βήμα 3^ο: Χωρίζουμε τους συμμετέχοντες σε ομάδες των 3 - 4 ατόμων

Βήμα 4^ο: Δίνουμε στους συμμετέχοντες την περιγραφή των καταστάσεων διαφωνίας / διαφοράς και τους τρόπους διαχείρισης αυτών και τους ζητάμε

να δώσουν μια ονομασία στον τρόπο με τον οποίο γίνεται η διαχείριση της διαφοράς/διαφωνίας κάθε φορά (βλ. Φύλλο Εργασίας στις επόμενες δύο σελίδες)

Αποκωδικοποίηση και Προβληματισμός

Αποκωδικοποιείτε την άσκηση κάνοντας ερωτήσεις όπως οι παρακάτω:

- *Βρήκατε δύσκολη την άσκηση;*
- *Υπήρχε κάτι καινούριο για σας;*
- *Εσείς έχετε χρησιμοποιήσει κάποια από αυτές τις μεθόδους; Μπορείτε να μοιραστείτε την ιστορία σας με τους υπόλοιπους;*
- *Υπάρχουν ομοιότητες μεταξύ των διαφορετικών μεθόδων διαχείρισης διαφωνιών;*
- *Είναι δύσκολο να χρησιμοποιήσετε αυτές τις μεθόδους;*
- *Μπορείτε να σκεφτείτε κάποια άλλη μέθοδο (π.χ. συμβιβασμός, χρησιμοποιώντας την «τύχη»);*
- *Αν υποθέσουμε ότι τελικά αυτοί που έχουν κάποια διαφωνία πιάνονταν στα χέρια και ο ένας χτυπούσε τον άλλο, ποιες θα ήταν οι συνέπειες;*

Συμβουλές στον εκπαιδευτικό

- Οι παρακάτω καταστάσεις-σενάρια μπορούν να προσαρμοστούν στις ανάγκες κάθε σχολείου.

Φύλλο Εργασίας

ΒΡΕΣ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ!

ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΦΩΝΙΑΣ / ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΛΥΣΕΙΣ ΤΟΥΣ

(Αμέσως μετά τις έξι καταστάσεις-σενάρια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για τη Μέθοδο που αξιοποιείται σε κάθε μία κατάσταση.)

1. Μέθοδος:

Η Μαρία και ο Νίκος μαλώνουν για το ποιος από τους δύο θα πάρει το αυτοκίνητο το Σαββατοκύριακο. Ξαφνικά συνειδητοποίησαν ότι με το να μαλώνουν δεν βρίσκουν λύση και άρχισαν να συζητούν πως και οι δύο μπορούν να χρησιμοποιήσουν το αυτοκίνητο. Τελικά μετά από συζήτηση, αποφάσισαν το Σάββατο να χρησιμοποιήσει το αυτοκίνητο ο Νίκος και την Κυριακή να το χρησιμοποιήσει η Μαρία.

2. Μέθοδος:

Η Αλεξάνδρα, ο Μανώλης και η Μαργαρίτα πρέπει να διαλέξουν ένα θέμα για να κάνουν μια εργασία για το μάθημα του κοινωνικού γραμματισμού αλλά δεν μπορούν να συμφωνήσουν στο θέμα. Τελικά απευθύνθηκαν στην εκπαιδευτικό την κ. Κωνσταντίνα και της ζήτησαν να διαλέξει αυτή το θέμα της εργασίας τους.

3. Μέθοδος:

Η Ευγενία τσαντίστηκε που η φίλη της Ματούλα την προσπέρασε σήμερα καθώς ερχόταν στο σχολείο χωρίς να της μιλήσει. Έτσι λοιπόν της «κρατούσε μούτρα» όλη την ημέρα. Η Ματούλα κατάλαβε ότι κάτι συμβαίνει και την ρώτησε τι έχει. Όταν της είπε η Ευγενία τι σκεφτόταν η Ματούλα απάντησε ότι "δεν την είχε καν δει και αν την έβλεπε φυσικά και θα της μιλούσε». Επρόκειτο λοιπόν για μια παρεξήγηση.

4. Μέθοδος:

Ο Παναγιώτης και ο Νίκος τσακώνονταν για το ποιος θα είναι ο τερματοφύλακας. Και ενώ φώναζαν και έβριζαν ο ένας τον άλλο, ο Μανώλης μπήκε στη μέση και πρότεινε να συζητήσουν και να βρουν μια λύση στο πρόβλημα. Αρχικά, τους ζήτησε να πουν τι θέλουν και γιατί και στην συνέχεια να σκεφτούν λύσεις στην σύγκρουση που αντιμετώπιζαν. Τελικά αποφάσισαν να μοιραστούν τον χρόνο στο τέρμα.

5. Μέθοδος:

Η κοινή κουζίνα του γραφείου καθημερινά γέμιζε σκουπίδια και άπλυτα ποτήρια και πιάτα στον νεροχύτη. Συχνά προέκυπταν και μικρο-εντάσεις καθώς ο ένας κατηγορούσε τον άλλο για την κατάσταση αυτή. Σε μια τακτική συνάντηση του γραφείου στο τέλος της εβδομάδας, η Μαρία έθεσε το ζήτημα και πρότεινε να συμφωνήσουν σε κάποιους κανόνες τους οποίους θα αναρτήσουν στην είσοδο της κουζίνας και βέβαια θα τηρούν όλοι.

6. Μέθοδος:

Η Νεφέλη κατηγορήσε τον Δημήτρη ότι της έκλεψε πράγματα από την

<p>ακούσουν με όμορφο αλλά ξεκάθαρο τρόπο τι πρέπει να κάνουν. Αυτό υποστηρίζεται από την καλή γλώσσα σώματος και την ήρεμη έκφραση προσώπου.</p>		
<p>ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ</p> <p>Ένα τρίτο μέρος κάθεται μαζί με τα μέρη σε μια σύγκρουση και τα βοηθά να "δουλέψουν" πάνω στην σύγκρουση την οποία έχουν, δημιουργώντας ένα περιβάλλον όπου πραγματικά μπορεί να επέλθει η επίλυση του προβλήματος. Αυτό μπορεί να γίνει με την τήρηση κανόνων, όπως: ειλικρίνεια, δεν διακόπτουμε, δεν αποκαλούμε τον άλλο με προσβλητικά επίθετα κ.ο.κ. Ο διαμεσολαβητής βοηθά τα μέρη της σύγκρουσης να ορίσουν το πρόβλημα, να αναπτύξουν λύσεις και να επιλέξουν μια λύση στην οποία θα συμφωνήσουν.</p>	<p>Επειδή τα μέρη στην σύγκρουση καλούνται να επιλύσουν τα ίδια το πρόβλημα που έχουν, επενδύουν στην επίλυση. Επίσης, η μέθοδος αυτή βοηθά στο να φθάσει κάποιος στην ρίζα κάποιου προβλήματος.</p>	<p>Παίρνει χρόνο! Ίσως η σύγκρουση / το πρόβλημα να μην αξίζει το χρόνο και τον κόπο σε σχέση με την γνώση, η οποία θα προκύψει από την διαδικασία αυτή.</p>
<p>ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ</p> <p>Στην διαιτησία επίσης εμπλέκεται ένα τρίτο μέρος το οποίο ακούει και τα δύο μέρη σε μια σύγκρουση / πρόβλημα. Έπειτα τους λέει πως θα πρέπει να διαχειριστούν το πρόβλημα. Αυτό μπορεί να γίνει και με την συμβολή των μερών ή απλά με το να πει ο</p>	<p>Αποτελεσματικό. Από την μια δίνει στα μέρη που εμπλέκονται στην σύγκρουση την ευκαιρία να εκφράσουν την άποψή τους από την άλλη δεν παίρνει πολύ</p>	<p>Μπορεί να μην φθάσει στην ρίζα του προβλήματος. Τα μέρη στην σύγκρουση μπορεί να μην μάθουν πώς να επιλύουν προβλήματα/συγκρούσεις.</p>

δισαιτητής «Αυτό χρειάζεται να κάνετε!»	χρόνο στην διαδικασία της επίλυσης.	
<p>(ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ) ΚΡΙΣΗ Μερικές φορές η έμφαση δεν χρειάζεται να είναι στην επίλυση / διαχείριση προβλημάτων αλλά στο να καθοριστεί ποιος ήταν σωστός και ποιος λάθος. Υπάρχει εξάρτηση από τους συμβούλους/κριτές/δικαστές οι οποίοι ακούνε, ζυγίζουν τις αποδείξεις και βγάζουν μια, όσο το δυνατό, δίκαιη απόφαση.</p>	Όταν υπάρχει μια αδικία και τα μέρη που εμπλέκονται θέλουν δικαιοσύνη. Όταν υπάρχει ανάγκη για συνέπειες σε σχέση με μια ενέργεια.	Δεν συμβάλλει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων των εμπλεκόμενων μερών σε ένα πρόβλημα. Υπάρχει εξάρτηση από ένα τρίτο μέρος. Από την φύση της είναι μια λύση "κερδίζω-χάνεις" και όχι "κερδίζω-κερδίζεις".

Παράρτημα Ι - ΛΕΞΙΚΟ ΟΡΩΝ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Μερικές διαφορές / συγκρούσεις ξεκινούν επειδή οι άνθρωποι δεν κατανοούν ο ένας τον άλλον. Συζητώντας όμως μεταξύ τους και εξηγώντας τι έχει συμβεί μπορούν να λύσουν παρερμηνείες/παρεξηγήσεις.

ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ

Όταν δύο ή περισσότεροι άνθρωποι αποφασίζουν να επιλύσουν ένα μεταξύ τους πρόβλημα μπορούν να συζητήσουν και κάνοντας αμοιβαίες υποχωρήσεις μπορούν να καταλήξουν σε μια κοινά αποδεκτή λύση. Η διαδικασία της συζήτησης και το πάρε-δώσε λέγεται διαπραγμάτευση, στην οποία τα μέρη συζητούν τις ανάγκες και προτιμήσεις τους και καταλήγουν σε λύση, χωρίς να μεσολαβεί τρίτο πρόσωπο.

ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Μερικές φορές οι άνθρωποι θέλουν να επιλύσουν ένα πρόβλημα που έχουν αλλά δεν μπορούν να διαπραγματευτούν. Τότε, μπορούν να ζητήσουν την βοήθεια κάποιου τρίτου. Το άτομο αυτό καλείται *διαμεσολαβητής*. Αυτός ή αυτή που διαμεσολαβεί στην σύγκρουση, βοηθά τα δύο μέρη να επιλύσουν το πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζουν. Ο διαμεσολαβητής δεν λέει στα μέρη που εμπλέκονται στο πρόβλημα / σύγκρουση τι να κάνουν. Βοηθά να αποφασίσουν τα ίδια τα άτομα τι θέλουν για τον εαυτό τους.

ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

Μερικές φορές ένα τρίτο άτομο προτείνει την λύση στο πρόβλημα και τα εμπλεκόμενα μέρη την ακολουθούν. Αυτό το άτομο δεν καλείται διαμεσολαβητής αλλά διαιτητής. Όταν τα μέρη σε μια διαφωνία καλούν έναν διαιτητή, θα πρέπει να συμφωνήσουν ότι θα κάνουν αυτό που θα τους πει ο διαιτητής. Για να συμβεί αυτό στην πράξη, ο διαιτητής θα πρέπει να έχει κύρος και να είναι αποδεκτός από τα μέρη στην σύγκρουση.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

Όταν οι άνθρωποι δεν μπορούν να επιλύσουν διαφορές που έχουν μόνοι τους μπορούν να πάνε στο δικαστήριο. Προσλαμβάνουν δικηγόρους και απευθύνονται σε δικαστές. Οι δικαστές είναι σαν τους διαιτητές, ενώ οι δικηγόροι προσπαθούν να πείσουν τους δικαστές για το δίκιο του πελάτη τους. Ο δικαστής αποφασίζει τι είναι δίκαιο σύμφωνα με τον νόμο και αποφασίζει ποια θα είναι η λύση.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Νομοθεσία σημαίνει σύνταξη ενός νόμου - κανόνα για την ρύθμιση κάποιων σχέσεων καταστάσεων. Οι άνθρωποι μπορούν να δημιουργήσουν κανόνες ούτως ώστε να γνωρίζουν τι πρέπει και τι δεν πρέπει να κάνουν και να προλαμβάνονται προβλήματα/διαφωνίες/συγκρούσεις.

Ειρηνική Επίλυση Διαπροσωπικών Διαφορών σε 3 βήματα

Συχνά όταν βρισκόμαστε αντιμέτωποι με μια αναδυόμενη συγκρουσιακή κατάσταση δεν ξέρουμε πως να την διαχειριστούμε. Στην συνέχεια της προηγούμενης άσκησης με τους διαφορετικούς τρόπους επίλυσης συγκρούσεων ("Υπάρχει Τρόπος, Βρές τον!") η άσκηση αυτή δίνει ένα ακόμα εργαλείο με τρία (3) απλά βήματα τα οποία μπορούμε να μάθουμε και να ακολουθούμε όταν βρισκόμαστε αντιμέτωποι με την διαχείριση μιας διαφωνίας / σύγκρουσης σε μια διαπροσωπική σχέση.

Στόχοι:

Οι συμμετέχοντες να:

- Μάθουν μια απλή διαδικασία επίλυσης διαφωνιών / προβλημάτων με συγκεκριμένα βήματα τα οποία θα μπορούν να ακολουθούν

- Συμμετάσχουν σε μια δομημένη διαδικασία επίλυσης προβλημάτων και κατ' αυτόν τον τρόπο να αποκτήσουν προσωπική εμπειρία και βιωματική γνώση αυτής

Είδος δραστηριότητας: παιχνίδι ρόλων

Απαιτούμενος χώρος: μια ευρύχωρη αίθουσα όπου οι συμμετέχοντες θα μπορούν να καθίσουν άνετα σε κύκλο.

Αριθμός συμμετεχόντων: 10-30 συμμετέχοντες

Προτεινόμενη Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

ΥΛΙΚΑ

Μεγάλες κόλλες χαρτί και μαρκαδόροι ή πίνακας και κιμωλίες

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Οδηγίες

Βήμα 1^ο: Εξηγούμε στους συμμετέχοντες ότι όταν υπάρχει μια σύγκρουση, μια διαφωνία μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων υπάρχει ένα **κοινό πρόβλημα**, επομένως είναι προς το συμφέρον και των δύο πλευρών να το διαχειριστούν όσο το δυνατόν καλύτερα.

Τονίζουμε επίσης ότι προτού αρχίσει η επίλυση ενός προβλήματος, θα πρέπει να συμφωνήσουν οι άνθρωποι που έχουν το πρόβλημα/διαφωνία να το λύσουν. Είναι ανάγκη να θέλουν πραγματικά ν' αποκλιμακώσουν και όχι να κλιμακώσουν την σύγκρουση.

Όταν προσπαθούμε να αντιμετωπίσουμε δημιουργικά συγκρούσεις, να επιλύουμε προβλήματα, είναι σημαντικό να έχουμε έναν τρόπο να σκεφτόμαστε και να συζητάμε για την επίλυση του προβλήματος / διαφωνίας.

Βήμα 2ο: Γράφουμε τα πιο κάτω τρία βήματα στον πίνακα ή σε μια μεγάλη κόλλα χαρτί:

- Όρισε το πρόβλημα εστιάζοντας στα Γεγονότα μιλώντας για τις Ανάγκες και τα Συναισθήματά σου
- Σκέψου λύσεις

→ Διάλεξε μια λύση

Βήμα 3^ο: Συζητάμε κάθε βήμα με τους συμμετέχοντες.

Υπογραμμίζουμε ότι είναι σημαντικό όταν ορίζουμε ένα πρόβλημα να μην το κάνουμε με τρόπο που να κατηγορείται ο άλλος. Ο σεβασμός του ενός προς τον άλλο είναι απαραίτητο στοιχείο της διαδικασίας. Η κάθε πλευρά θα πρέπει να πει τι του/της συνέβη εστιάζοντας στα **Γεγονότα** και όχι στο **Γιατί** συνέβη. Επίσης είναι σημαντικό η κάθε πλευρά να εξηγήσει τις **Ανάγκες** και τα **Συναισθήματά** της. Η άλλη πλευρά μπορεί να απευθύνει ερωτήσεις για διευκρινήσεις προκειμένου να καταλάβει καλύτερα αυτό που λέγεται. Αφού και οι δύο πλευρές καταλήξουν στον ορισμό του προβλήματος, μπορούν να περάσουν στο δεύτερο βήμα.

Τονίζουμε επίσης ότι στο Βήμα 2 πρέπει να σκεφτούν όσο το δυνατόν περισσότερες λύσεις μπορούν από τις οποίες θα επιλέξουν από κοινού μία λύση (Βήμα 3).

Βήμα 4^ο: Επιλέγουμε ένα πραγματικό περιστατικό το οποίο έχει συμβεί πρόσφατα στην τάξη ή στην ζωή κάποιου/ας μαθητή/ιας και δημιουργούμε ένα παιχνίδι ρόλων όπου οι συμμετέχοντες θα πρέπει να προσπαθήσουν να επιλύσουν την διαφωνία ακολουθώντας τα 3 αυτά βήματα. Δύο άτομα μπορούν να παίξουν τους ρόλους των μερών στην διαφωνία / σύγκρουση και οι υπόλοιποι να είναι παρατηρητές της άσκησης ρόλων. Επίσης οι παρατηρητές μπορούν να ρωτηθούν από τα δύο μέρη της διαφωνίας/ σύγκρουσης να καταθέσουν προτάσεις για λύσεις.

Αποκωδικοποίηση και Προβληματισμός

Αποκωδικοποιείστε την άσκηση κάνοντας ερωτήσεις στην ομάδα σαν τις παρακάτω:

- *Εσείς έχετε προσπαθήσει να χρησιμοποιήσετε αυτή την μέθοδο;*
- *Πιστεύετε ότι μπορείτε από εδώ και εμπρός να χρησιμοποιήσετε αυτή την μέθοδο;*
- *Τποια/ες είναι η/οι δυσκολίες για την εφαρμογή αυτής της μεθόδου;*

Προτάσεις για εμπλουτισμό

Η άσκηση αυτή μπορεί να εμπλουτιστεί με πιο πολλά βήματα και λεπτομέρειες. Για παράδειγμα, στο στάδιο του ορισμού του προβλήματος / σύγκρουσης, και της έκφρασης των αναγκών συναισθημάτων, μπορούμε να έχουμε δύο φάσεις όπου ο ένας μιλάει και ο άλλος ακούει ενεργητικά και στην συνέχεια καλείται να επαναλάβει αυτό που άκουσε σαν να ήταν ο "άλλος". Επίσης, μπορεί να προστεθεί άλλο ένα βήμα όπου τα μέρη στην διαφωνία αφού επιλέξουν και εφαρμόσουν κάποια λύση καλούνται στη συνέχεια να την αξιολογήσουν.

Επιπλέον πηγές

- Μαρία Ζάννη, Σημειώσεις για το σεμινάριο Επικοινωνία Δίχως Βία για Σχολεία Δίχως Βία

http://www.kede.org/userfiles/file/%CE%A3%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CE%B9%CF%89%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%201_%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1%20%20%CE%B4%CE%AF%CF%87%CF%89%CF%82%20%CE%B2%CE%AF%CE%B1.pdf

- Διαμεσολάβηση Συνομηλίκων για την Επίλυση των Συγκρούσεων στα Σχολεία - Εγχειρίδιο για εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές νέων κι ενηλίκων, Human Rights and Education Network, www.humanrights-edu-cy.org

- Skills Development for Conflict Transformation, UNDESA/UNDP and The Centre for Conflict Resolution

<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan001363.pdf>

- Wallensteen, P. (2007) Understanding Conflict Resolution, London, Sage

- Galtung J. (2000), Conflict Transformation by Peaceful means - The TRANSCEND Method, UN

http://www.transcend.org/pctrcluj2004/TRANSCEND_manual.pdf

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ⁹

1. Χρησιμοποιήθηκε η ώρα μέσα στην τάξη αποτελεσματικά;
Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
2. Είχες ενθάρρυνση να συμμετέχεις στο μάθημα;
Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
3. Κατανόησες βασικές έννοιες & κοινωνικά φαινόμενα;
Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
4. Υπήρξε μετάδοση νέων γνώσεων;
Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
5. Πόσο ικανοποιημένος είσαι από τη διαθεσιμότητα της εκπαιδευτικού και την προσφορά της βοήθειάς της σε εκπαιδευτικά θέματα;
Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
6. Πιστεύεις ότι το πρόγραμμα αυτό μπορεί να σε βοηθήσει να βελτιώσεις τις κοινωνικές σου δεξιότητες;
Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
7. Θεωρείς ότι εισακούστηκαν οι γνωστικές σου ανάγκες μέσα στην τάξη;
Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
8. Γράψε κάποιες προτάσεις/σκέψεις/ιδέες ώστε να γίνει το μάθημα πιο επικοινωνιακό
-
-
-

⁹ Το Ερωτηματολόγιο αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού στο μέσο της σχολικής χρονιάς ούτως ώστε να υπάρχει ο χρόνος να γίνουν προσαρμογές και βελτιώσεις. Το ερωτηματολόγιο αναπτύχθηκε από την καθηγήτρια Άννα Τσίγκου για το μάθημα του κοινωνικού γραμματισμού στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Χανίων.

.....

9. Τι σου αρέσει στο μάθημα από τα παρακάτω; Τι δε σου αρέσει και θα ήθελες να αλλάξει;

	<u>Μου</u> <u>αρέσει</u>	<u>Να</u> <u>αλλάξει</u>
Γραπτές δραστηριότητες - φύλλα εργασίας.		
Προφορικές δραστηριότητες, παιχνίδια, παίξιμο ρόλων.		
Εργασία σε ζευγάρια ή ομάδες.		
Πολύ εύκολο/ πολύ δύσκολο μάθημα.		
Μεταδοτικότητα και οργάνωση των εκπαιδευτών.		
Θέματα και τρόπος διδασκαλίας.		
Συμπεριφορά, επικοινωνία, ανταπόκριση στις ανάγκες μας, αξιοποίηση διδακτικού χρόνου.		

10. Με ποια θέματα θα σε ενδιέφερε να ασχοληθούμε στη συνέχεια;

.....
